

Poština plačana v gotovini

VESTNIK

REPUBLIŠKEGA SEKRETARIATA

ZA SOCIALNO VARSTVO SRS

Št. 6

LETNIK III 1964

VABILO K SODELOVANJU

Uredništvo bo prav rado objavljalo strokovne in druge prispevke s področja izkušenj, metod in vsebine socialnega dela.

Objavljene prispevke bomo primerno honorirali. Prispevke pošljite uredništvu na naslov:

Anka Polak, Ljubljana, Cankarjeva 1/IV.

V S E B I N A :

Stran

Osnutek perspektivnega razvoja socialnega varstva za obdobje 1964 - 1970	1
Predlog razvoja socialnega varstva v letu 1965	41
Aktualni problemi socialnega varstva v SR Sloveniji	48
Poročilo o izvajanju priporočil o ustanavljanju in delu centrov za socialno delo v SR Sloveniji	58
Sklepi in predlogi o stanju in razvoju domov za starejše ljudi	70
Posvetovanje o aktualnih problemih domov za starejše ljudi	78
Olga Krajger: Socialno - medicinski problemi na starost v naših pogojih življenja in dela	84
Sklepi o otroškem varstvu	92
Stališča skupščine SR Slovenije glede politike na področju rehabilitacije invalidnih oseb	93
Aktualnosti iz naših revij	97

OSNUTEK PERSPEKTIVNEGA RAZVOJA SOCIALNEGA VARSTVA ZA OBDOBJE 1964 - 1970

I. U v o d

Pri usklajevanju ravnotežja med ekonomskim in socialnim razvojem, s katerim se še ne ukvarja le naša dežela, temveč vse države, ki so članice Ekonomskega in socialnega sveta OZN, iščemo tudi v naši republiki način, kako integrirati službe, ki urejajo vprašanja socialne politike, v skladen družbeno-ekonomski razvoj.

Služba socialnega varstva kot sestavni del socialne politike obravnava obsežno problematiko s področja splošne skrbi za delovnega človeka in njegovo družino, posebnega varstva, matere, otroka in družine, varstva vojaških vojnih invalidov in borcev NOV, pa tudi s področja posebnega varstva nekaterih kategorij državljanov ali posameznikov, ki niso povsem sposobni, da bi skrbeli sami zase, za svoje pravice ali da bi varovali svoje koristi. Na to širšo in ožjo skrb družbene skupnosti za človeka so močno vplivali nagli razvoj gospodarstva, sprememba strukture prebivalstva, hiter razvoj mest in nastajanje novih industrijskih centrov, vse večje zaposlovanje žensk, pomanjkanje in prenaseljenost stanovanj in spremenbe družinskih odnosov. To je ustvarjalo številne nove osebne, družinske in družbene probleme, ki spadajo v dejavnosti službe socialnega varstva.

Te obsežne spremembe v kvaliteti in kvantiteti socialnih problemov, ob zakonodaji grajeni na osnovah socialističnega humanizma in najpomembnejših določilih države in družbe, ki odpirajo in nakazujejo potrebo po reševanju tovrstnih

problemov, vedno bolj zastavljajo vprašanje, kako zagotoviti izvajanje določil te zakonodaje, kako zagotoviti potrebno ukrepanje, ki ga nakazujejo navedeni dokumenti. Skratka, kako zagotoviti skladen razvoj dejavnosti in rasti službe paralelno z ostalimi področji družbeno-ekonomskega življenja. Predvsem pred temi vprašanji je stala skupina za izdelavo perspektivnega razvoja socialnega varstva.

Že pri pripravi monografije razvoja socialnega varstva v preteklem obdobju so izstopali nekateri problemi, ki so izstopali nekateri problemi, ki so kazali na zaostajanje pri reševanju nekaterih perečih vprašanj (otroško in mladinsko varstvo, varstvo borcev NOV, varstvo starejših oseb itd.), ki so za življenje in deloljudstva ter za skladen družbeno-ekonomski razvoj zelo pomembni.

Analize vzrokov zaostajanja so odprle nekaj problemov, ki so za organizacijo in dejavnost socialnega varstva odločilni, ker so ključni problemi vsake dejavnosti.

Udeležba družbene skupnosti pri reševanju njenih problemov, je vodenje politike na področju določene dejavnosti, t.j. študij problematike te dejavnosti in ukrepanje na osnovi dokazanih dejstev, za kar je potrebna organizacija dela z ustreznimi kadri in zagotovitev potrebnih materialnih sredstev. Tudi področje socialnega varstva kot eno izmed izrazitih področij dejavnosti družbene skupnosti v skrbi za človeka, je doživljalo in doživlja premike v smeri izpopolnjevanja.

Čeprav počasi, si je nova, sodobnejša, popolnejša organizacija strokovne socialne službe (centri za socialno delo) pričela utirati pot stvamega vključevanja v življenje in dejavnost komune. Organizacija socialno varstvene dejavnosti že postaja del dejavnosti komunalne samouprave in jo na podlagi intencij ustave počasi uvajajo tudi delovne in druge samoupravne organizacije. Ozka in vse bolj izpopolnjujoča se koordinacija dela (skupno ugotavljanje, planiranje in programiranje ter opredeljevanje izvajanja nalog med sodelujočimi) z družbenimi organizacijami, omogoča obsežnejše in širše reševanje problemov. Tudi strokovnost metode strokovnega socialnega dela - potekajo v smislu mednarodnih gledanj na to vrsto stroke in v smislu zahtev našega družbenega sistema. Pri teh vprašanjih je torej potrebno obravnavati le del problema, ki se nanaša na študijsko poglobljanje, proučevanje, utrjevanje in pospeševanje zgoraj opisanega.

Velik del socialnih problemov se rešuje s splošnim dvigom materialne, prosvetne, kulturne civilizacijske, zdravstvene in druge ravni, del primerov pa je nujno sanirati s posebej za to predvidenimi sredstvi. Prav pri tem vprašanju se odpre eden izmed osnovnih vzrokov zaostajanja pri reševanju nekaterih vprašanj s področja socialnega varstva.

Izdelana monografija je pokazala, da razpoložljiva oziroma potrošena materialna sredstva za financiranje osnovne dejavnosti v socialnem varstvu zaostajajo za nekaterimi drugimi družbenimi službami in da je njena udeležba pri narodnem do-

hodku od leta 1958 v stalnem upadanju (udeležba izdatkov za osnovno dejavnost leta 1958 0,64 %, leta 1962 0,56 %, leta 1963 0,46 %), čeprav so se ti izdatki v absolutnih zneskih sicer povečali v letu 1962 za 61,9 % in v letu 1963 za 53,4 % napram letu 1958. Dviganje dajatev za osnovno dejavnost socialnih služb pa je tesno povezano z dvigom splošnih življenjskih stroškov, ki so se po podatkih v statističnem pregledu XIII/4 povečali v letu 1962 za 43 % in v letu 1963 za 54 % v primerjavi z letom 1958. To pomeni, da so se sredstva za osnovno dejavnost dvigala približno paralelno z dvigom življenjskih stroškov.

Sredstva za investicije so se izredno hitro dvigala v primerjavi z letom 1958, ko je bilo za investicije socialnega varstva potrošeno le 119 milijonov din, kar pa seveda ne more predstavljati realne osnove. Prištetje investicijskih izdatkov nekoliko izboljša podobo vlaganj finančnih sredstev v socialno varstveno dejavnost na ta način je znašala potrošnja socialnega varstva leta 1958 0,68 %, leta 1962 0,65 % in leta 1963 0,54 % narodnega dohodka. Povečanje celotnih izdatkov socialnega varstva je znašalo v letu 1962 79,3 % in v letu 1963 68,8 % v primerjavi z letom 1958, dočim je znašalo povečanje narodnega dohodka v istih letih 85,5 % oziroma 111,4 % nasproti letu 1958. Glede investicij je bilo ugotovljeno, da za ožje področje socialnega varstva ni bil zgrajen po osvoboditvi niti en nov objekt (leta 1963 se je pričel graditi Prehodni mladinski dom v Ljubljani, ki je pedagoško socialna institucija).

V istem obdobju, ko ugotavljamo majhen realni dvig materialnih sredstev namenjenih za socialno varstveno dejavnost, postaja struktura problema bolj zapletena in s tem reševanje zahtevnejše. Hkrati narašča tudi obseg problemov. Socialno varstveni službi so bile v tem času dodeljene dodatne naloge na podlagi na novo sprejetih zakonov ali drugih predpisov (Kazenski zakonik, Zakon o kazenskem postopku, Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij, republiški zakon o rejništvu, republiški zakon o uvedbi zdravstvenega zavarovanja za določene skupine oseb, Pravilnik o kategorizaciji otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju) in nekaterih drugih predpisov, ki se nanašajo na sodelovanje socialne službe (npr. Uredba o pogojih in postopku za dovolitev splava). Ker zahteva izvrševanje teh dodatnih nalog precejšnja materialna sredstva, katerih pa ni bilo dovolj na razpolago, je bilo njihovo reševanje omejeno. Socialna služba ukrepa le v najtežjih primerih, in sicer v situacijah, ko je tudi ukrepanje zaradi teže problema zelo drago. To dejstvo je eno izmed vzrokov ne najbolj smotnega trošenja materialnih sredstev. Takšen položaj je v sedanjih razmerah, razen izjemnih primerov posameznih občin, pogojen tako zaradi organizacije in zasedenosti službe, kot tudi zaradi pomanjkanja materialnih sredstev za najosnovnejšo preventivno dejavnost (otroško varstvo, organizacija varstva starejših oseb na domu itd.).

Naslednje vprašanje, ki deluje nekoliko zaviralno na pravilen razvoj socialnega varstva, je pomanjkanje raziskovalnega ali vsaj širšega oziroma temeljitejšega

študijsko-analičnega dela. Za področje socialnega varstva ga v nekaterih republikah opravljajo zato posebej ustanovljeni republiški zavodi za socialna vprašanja. V naši republici takega zavoda še nimamo, vendar bi ga bilo potrebno ustanoviti glede na sedanji položaj in potrebe. Zavod bi raziskoval razvojne nujnosti ali okoliščine, ki vplivajo na nastajanje novih socialnih problemov, proučeval bi povzročitelje socialnih problemov, študijsko obravnaval organizacijo proučevanja in raziskovanja metod in organizacijo sodobnega socialnega dela in socialne dejavnosti ter usmerjal in oblikoval čim učinkovitejše službe.

Paralelno s tem pa mora potekati študij načina, obsega in vsebine rednega, izrednega in dopolnilnega usposabljanja kadrov. Vprašanje kadrov je ozko povezano tudi z izvajanjem nalog na področju socialnega varstva, ki so odvisne od specifične metode dela, povezane s strokovnim obravnavanjem vseh zahtevnejših problemov, pa tudi s strokovno in družbeno organizacijsko dejavnostjo. Pri slednjem gre za tisti del opravil, ki niso formalno označena v pravnih predpisih, rešuje jih pa socialna služba nujno upoštevajoč potrebe in zahteve družbe (vse oblike varstva in skrb). Na sedanji stopnji razvoja, ko je skrb za človeka v celoti zaupana občinam in delovnim ter drugim samoupravnim organizacijam, je sposobnost spodbujanja, koordiniranja, mobiliziranja in organiziranja vseh prizadežih izredno pomembno. Skrb je največkrat preventivno usmerjena in pozitivno deluje na omejevanje pritiska na že itak omejena sredstva socialnega varstva, odvisna pa je od pravilne in uspešne koordinacije vseh činiteljev, ki delujejo na področju socialne politike.

Tako se končno tudi vprašanje študijsko-analičnega dela, kadrov in organizacijske službe, poleg materialnih problemov mora obravnavati in reševati kot prioriteto v perspektivnem razvoju socialnega varstva.

Monografija in perspektivni program razvoja socialnega varstva je izdelala 8-članska skupina, ki jo je imenoval Izvršni svet Skupščine SR Slovenije.

Zaradi boljše in sistematičnejše izdelave programa je skupina formirala 5 podskupin za posamezna področja dela (socialna služba in kadri, varstvo otrok in družine, varstvo odraslih, rehabilitacija, varstvo invalidov in borcev).

V skupini in podskupinah je sodelovalo 33 strokovnjakov s področja socialnega varstva, šolstva in zdravstva. Pri tem so bili zastopani vsi zavodi, društva in organizacije, ki se ukvarjajo s problematiko socialnega varstva, predvsem Zveza prijateljev mladine, Zveza združenj borcev NOV Slovenije, Zavod za napredek šolstva SRS, Centralni zavod za napredek gospodinjstva SRS, Stalna konferenca za rehabilitacijo invalidnih oseb v Sloveniji, Društvo socialnih delavcev Slovenije, Višja šola za socialne delavce v Ljubljani, Republiški sekretariat za urbanizem, stanovanjsko izgradnjo in komunalne zadeve SRS, Pravna fakulteta Univerze v Ljubljani, Inštitut za kriminologijo pri univerzi v Ljubljani, Zveza slepih Slovenije, Zveza gluhih Slovenije, Koordinacijski odbor domov za starejše

osebe itd.

Osnova za izdelavo perspektivnega plana je bila analiza razvoja socialnega varstva v zadnjih petih letih, tj. od leta 1958 do 1962.

Največ težav pri analizi razvoja socialnega varstva v letih 1958 - 1962 je skupini in podskupinam povzročalo pomanjkanje metodologije planiranja socialnega varstva in pomanjkanje ustreznih statističnih podatkov in dokumentacije. Izdelava elaborata je bila otežkočena tudi zaradi omejenih možnosti primerjav položaja in predvidenega razvoja socialnega varstva v SR Sloveniji s položajem v ostalih republikah SFRJ in v drugih državah. Teh podatkov - izjem je malo - ni oziroma jih ni moč primerjati zaradi različne strukture dejavnosti socialnega varstva.

Zaradi zgornjih dejstev je skupina sprejela predloženo gradivo za prvi osnutek perspektivnega razvoja socialnega varstva, ki naj bi bil temelj za razprave tako glede stopnje dosedanjega kot tudi potreb prihodnjega razvoja socialno varstvene dejavnosti.

I. Socialna služba in kadri

1. Socialna služba

Integracija služb, ki delujejo v smeri reševanja vprašanj socialne politike v skladu s družbeno ekonomski razvoj, zahteva strokovno delo in pametno organizacijo ter nenehno tehtno dokazovanje medsebojnega vpliva in medsebojne odvisnosti obeh področij. Da bi dosegli ta namen, je nujno ne le študijsko-analitično, temveč tudi stalno dobro organizirano študijsko-raziskovalno delo, katerega spoznanja natančno opredelijo potrebnost in pomen neke dejavnosti v družbi.

Za področje socialnega varstva v naši republici še vedno govorimo le o študijsko-analitičnem in to verjetno bolj o analitičnem kot o študijskem delu, ki je usmerjeno predvsem v ugotavljanje pomena reševanja, omejevanja in odpravljanja posameznih socialnih vprašanj. Zato je vedno bolj nujno odločiti se za širše študijsko-analično delo na področju socialnega varstva v SR Sloveniji.

Dejavnost socialnega varstva in organizacija socialnih služb v SFRJ in SR Sloveniji še nista urejeni z zakonitimi predpisi, ki bi jih v celoti obravnavali. Dejavnost službe uravnavajo različni zvezni in republiški zakoni, resolucije in priporočila ter lokalni pravni predpisi, organizacijsko pa je služba socialnega varstva izoblikovana tako, da posluje kot upravna služba občinskih skupščin in

kot samostojna strokovna služba pri občinskih skupščinah.

Naloge, ki so sprva narekovale neposredno ukrepanje in vsiljevale za osnovno obliko varstva predvsem gnotno pomoč družbe posamezniku in skupinam, so začele preraščati novo nastajajoče socialne probleme in terjale modernizacijo oziroma strokovno in organizacijsko izpopolnitev službe.

Prvi korak k temu je bila opredelitev profila strokovnega kadra za področje socialnega dela. K izoblikovanju profila kadra je pripomogla leta 1955 ustanovljena Višja šola za socialne delavce, s čemer je bil postavljen temelj za poznejše formiranje strokovnih socialnih služb - centrov za socialno delo.

Nadaljnji korak k strokovno organizacijski izpopolnitvi službe je bil storjen leta 1961, ko so se pričeli ustanavljati centri za socialno delo kot samostojne strokovne službe za socialno delo v občini.

Centri za socialno delo so se v svojem analitičnem delu usmerili na najrazličnejša področja in pojave v skladu s potrebami svojega teritorija. S svojo dejavnostjo opravljajo pionirsko delo, ker skušajo v svojih analizah odkriti socialne probleme v komuni, nakazati vzroke njihovega nastajanja pa tudi podatki koncretne predloge za reševanje, kar je med ostalim tudi preventivnega pomena. Analize in poročila centrov za socialno delo prispevajo tudi k dejstvu, da dajejo občinske skupščine vedno pogostejše na razpravo svojih se parcialne probleme s področja socialnega varstva, kar je izredno pomembno in kar je bilo v preteklosti le izjema. Na podlagi teh materialov organizirajo nekateri centri širše razprave o obstoječem problemu z različnimi delovnimi in družbenimi organi in organizacijami v komuni.

Novembra 1964 je bilo v Sloveniji organiziranih 14 socialnih centrov, predvideva pa se, da bodo imele do konca leta 1970 vse občine svoje občinske ali medobčinske centre za socialno delo.

Centri za socialno delo bodo poleg rednih nalog, ki so jih že prevzeli oziroma jih bodo prevzeli od upravnega organa socialnega varstva občinske skupščine, še nadalje izboljševali organizacijo socialnega dela v občini in kvalitetnejše reševali socialne probleme, kakor tudi aktivirali družbene činitelje za večjo skrb za človeka. Vzporedno z ugotavljanjem, spremljanjem in reševanjem socialne problematike naj bi se centri za socialno delo trudili, da se skladno z gospodarskim razvojem dvigne kvaliteta in kvantiteta skrbi za človeka.

Družbeni organi socialnega varstva občinskih skupščin naj bodo v bodoče mobilizatorji vseh faktorjev v občini za izvajanje socialne varnosti občanov pri organizaciji socialnega dela na področju gospodarskih in družbenih dejavnosti. Pri svojem delu naj povezujejo in usklajujejo delo krajevnih skupnosti, gospodarskih organizacij in družbenih služb, društev prijateljev mladine, združenj zveze borcev, zveze mladine, ljudske tehnike, športnih ter drugih družbenih or-

ganizacij in prostovoljnih socialnih delavcev, pa tudi drugih organov in organizacij, ki lahko prispevajo k širjenju preventive na socialnem področju.

Vzporedno z organizacijsko in kadrovsko krepitvijo socialnih služb v občinah in z uresničevanjem oblik družbenega upravljanja, pa bo treba nadaljevati z uvajanjem socialnega dela tudi na druga področja družbeno-ekonomskega življenja in sicer predvsem v krajevnih skupnostih, službi za zaposlovanje delavcev, socialnem zavarovanju, zdravstvu, šolstvu, notranjih zadevah in gospodarskih organizacijah, kjer je socialno delo šele v razvoju.

2. Kadri

Kadri v socialnih službah so vsa povojna leta spadali med osnovne probleme pri reševanju nalog na področju socialnega varstva. To vprašanje je postalo posebno pereče po letu 1955, ko so bile zaradi vse večje demokratizacije ljudske oblasti in uveljavljanja komun kot osnovnih politično teritorialnih enot v našem družbenem sistemu prenešene pristojnosti tudi s področja socialnega varstva na občinske organe in njihove svete.

V socialnem varstvu strokovno usposobljeni kadri še nimajo dolgoletnih izkušenj, kajti v teh službah so delali predvsem družbeni delavci, ki niso bili strokovnjaki za področje socialnega dela. Ko so naloge začele preraščati ozek okvir socialne kurative, se je pokazala potreba po strokovnih kadrih v teh službah. Prav zaradi tega je bila leta 1955 ustanovljena Višja šola za socialne delavce, ki usposablja strokovne kadre za socialno delo. Od tedaj naprej prihaja v socialne službe vedno več strokovno šolanih kadrov. Število teh kadrov je za sedaj še relativno majhno, vendar se stanje ia leta v leto popravlja.

Konec leta 1963 je bilo zaposlenih v upravnih službah socialnega varstva na okrajih in občinah ter občinskih centrih za socialno delo skupno 336 uslužbencev, od tega 73 (22 %) z nižjo, 141 (41 %) s srednjo, 107 (31 %) z višjo in 15 (6 %) z visoko izobrazbo.

Skupno število uslužbencev se je povečalo napram letu 1959 za 43,6 %. Največji porast uslužbencev zaznamujemo v letu 1963, kar je bilo posledica decentralizacije službe za varstvo invalidov in borcev NOV.

Kljub takšnemu porastu pa je na področju socialnega varstva v nekaterih občinah glede na socialno problematiko in naloge zaposlenih še vedno premajhno število uslužbencev. Vzrok za tako minimalno zasedbo je v prenizko določeni sistemizaciji delovnih mest, ki je na splošno premalo proučena in ponekod ne realna. Sistemizacija namreč ni urejena po enotnih kriterijih in se zelo razlikuje po posameznih občinah. Za enako delovno mesto in s podobno problematiko v različnih krajih zahtevajo različno izobrazbo. Mnogokje zahteve glede izobrazbe niso v skladu z delovnim mestom, temveč so prilagojene uslužbencem, ki de-

lajo sedaj na tem delovnem mestu.

Glede na sistemizacijo delovnih mest nima po stanju konec leta 1963 92 uslužben-
cev ustrezne izobrazbe za delovno mesto, na katerem delajo. Če bi hoteli uskladiti
sedanjo sistenizacijo s sedanjo zasedbo, bi bilo nujno potrebno te uslužbence redno
ali dopolnilno izobraževati. V ta namen bi bilo treba proučiti, katere oblike izobra-
ževanja bi prišle v poštev.

Zaradi nakazanega stanja in vse večjih potreb po strokovnem usposabljanju kadrov
v socialnih službah organizira Republiški sekretariat za socialno varstvo s pomočjo
Društva socialnih delavcev Slovenije dopolnilne seminarje. V letu 1962 je bilo izve-
deno 13 seminarjev, v letu 1963 pa 9 seminarjev za kadre v socialnih službah.

Višja šola za socialne delavce ima izredno pomembno vlogo pri usposabljanju ka-
drov za socialno delo. Šola usposablja kadre za vsa področja socialnega dela. V ča-
su svojega obstoja od leta 1955 do vpisa v šolo leta 1963/64 je bilo na Višjo šo-
lo za socialne delavce vpisanih 397 rednih in 262 izrednih študentov. Od tega
je diplomiralo 162 socialnih delavcev, 111 pa jih je tik pred diplomo. Dejavnost šo-
le je za formiranje strokovnih kadrov izredno pomembna, zaradi česar je treba
njenemu vsebinskemu in organizacijskemu delu posvečati čim večjo skrb v okviru
strokovnega šolstva.

Poleg osnovne dejavnosti je Višja šola za socialne delavce uresničila določila svo-
jega statuta, ki ji omogoča razširjeno dejavnost. Kot strokovna ustanova za so-
cialno področje je prevzela nalogo dopolnilnega izobraževanja vseh kadrov v social-
nih službah. Šola organizira tečaje, seminarje in predavanja za diplomirane so-
cialne delavce in za druge kadre, ki delajo v socialnem varstvu ali opravljajo
socialno delo na drugih področjih.

Na osnovi dosedanjih ugotovitev stanja socialnih služb v socialnem varstvu, drugih
družbenih službah in gospodarstvu, se sporazumno z republiškimi organi predvi-
deva, da bo potrebno v naslednjih 7 letih do 800 strokovnih delavcev za področje
socialnega dela. Poleg teh je predvideno najmanj 200 socialnih delavcev z do-
datnim šolanjem, npr. pedagoških delavcev za socialno delo v šolstvu, izmed kate-
rih bodo nekateri opravili strokovne izpite za socialne delavce po opravljeni višji
šoli ali fakulteti. V sedemletnem planskem razdobju bo prišlo 9 644 prebivalcev na
enega šolanega socialnega delavca. Od teh 800 strokovnih delavcev bo potrebno za-
poseliti najmanj 60 strokovnih delavcev z visoko izobrazbo, ostale pa socialne
delavce z višjo izobrazbo. Med njimi je potrebno predvideti najmanj 200 social-
nih delavcev za potrebe osnovnih strokovnih socialnih služb na občini. Ostali
pa se bodo predvidoma zaposlovali na socialnem delu v šolstvu, zdravstvu, soci-
alnem zavarovanju in rehabilitaciji invalidnih oseb, službi zaposlovanja delavcev,
organih kazenskega pravosodja in gospodarskih organizacijah.

Socialne delavce za potrebe socialnih služb usposablja Višja šola za socialne delavce v Ljubljani. Predvideni kadri z visoko izobrazbo pa naj bi se rekrutirali z ustreznih fakultet. Po dosedanjih kapacitetah Višje šole za socialne delavce se predvideva, da bo šola pokrila predvidene potrebe po socialnih delavcih v naslednjih 7 letih.

V 7-letnem načrtu bo potrebno zagotoviti koordiniranost socialnega dela in po - spešeno usposabljanje strokovnih kadrov za izvajanje nalog na tem področju. To bo omogočilo širše preventivno delo, predhodno strokovno analizirano in uskla - jeno z vsemi družbenimi organi in organizacijami.

III. Varstvo otrok in družine

Varstvo otrok in družine je družbena dejavnost, katere namen je normalen in zdrav razvoj otrok v razmerah sodobnega družbenega življenja. Obsega socialne, zdravstvene in vzgojne dejavnosti ter preventivne in kurativne oblike varstva . Preventivne dejavnosti ustvarjajo pogoje za zdrav razvoj otrok, kurativne pa od - klanjajo že nastale motnje v njihovem razvoju. Ker so preventivne dejavnosti namenjene vsem otrokom in je interes družbe, da se vsestransko in pospešeno razvijajo, je obravnavanju preventivnih oblik varstva posvečena posebna pozor - nost.

Ena izmed najvažnejših preventivnih oblik varstva je dnevno varstvo otrok, ki se razvija v varstveno vzgojnih ustanovah. Razvoj dnevnega varstva otrok je iz - redno pomemben za družbo, ker preprečuje nastanek motenj v njihovem razvoju bodisi zaradi notranjih strukturnih družinskih sprememb ali pod vplivom nezadr - žane dinamičnosti v razvoju materialne proizvodnje, tehničnega napredka, razvo - ja urbanizma itd. Dnevno varstvo rešuje probleme otrok, ki jih utesnjujejo sta - novanjske razmere in otrok, ki ne dosegajo uspehov v šoli. Z njim se rešujejo pereči socialno zdravstveni problemi in preprečujejo motnje, ki bi nujno nastale zaradi neurejenih razmer, v katerih živijo otroci. Pri tem ne gre samo za socialno plat delovanja dnevnega varstva. Važen je predvsem vzgojni moment, zato je dnevno varstvo namenjeno vsem otrokom kot dopolnilo družinske vzgoje. Problem varstva otrok je pa hkrati tudi ekonomski in politični problem, ki narašča z rast - jo zaposlovanja žensk.

V varstvenih ustanovah je bilo leta 1962 skupno 12 178 otrok, od tega 1 028 do 3. leta starosti, 8 270 od 4. do 6. leta in 2 880 od 7. do 16. leta starosti. Tempo porasta je izredno počasen, saj se je število otrok v varstvenih ustanovah pove - čalo v letu 1962 le za 31 % napram letu 1958.

Kljub temu pa je porast otrok v varstvenih ustanovah nekoliko večji kot porast

števila zaposlenih žensk, ki znaša za isto razdobje 24 %. To pa je razumljivo, ker je v varstvenih ustanovah še vedno premajhno število otrok zaposlenih mater.

V varstvenih ustanovah je bilo leta 1962 le 15 % otrok, ki bi bili nujno potrebni tega varstva. Dosedanje raziskave so namreč pokazale, da je približno petina otrok v Sloveniji, ki jim družine zaradi zaposlenosti staršev ali zaradi neurejenosti pogojev za življenje ne morejo nuditi varstva in redne prehrane, medtem ko so potrebe po vzgojnem delu z otroki še obsežnejše. Razlog za počasen razvoj je v pomanjkanju rednih virov sredstev za to dejavnost v komunah, ki se mu pridružuje pomanjkanje kadra in neustrezna porazdelitev bremen med družbo in starše.

Posledice pomanjkanja osnovnih pogojev za normalni razvoj se bodo, če se ne bomo resneje lotili problema, kazale še v nadaljnji rasti fizičnih okvar, slabovidnosti, živčnih obolenj, pa tudi v porastu mladinske delinkvence in kriminala, in s tem porasta bremena, ki ga bodo nosile še naslednje generacije.

Drugi vzrok, ki terja resno reševanje je nujnost povezovanja tega problema s problemom storilnosti in učinkovitosti na delovnem mestu zaposlenih staršev ter resno vprašanje regeneracije ljudstva, glede na to, da se starši zaradi neresnega vprašanja varstva ne odločajo za naraščaj.

Zato bo nujno potrebno v naslednjem planskem razdobju pospešiti razvoj oziroma izgraditi in organizirati nove ustanove za otroško varstvo. Predvidevamo, da bo treba do vključno leta 1970 zagotoviti v varstvenih ustanovah prostor za okoli 55 000 otrok. Ker je 12 000 otrok že v ustanovah, potrebujemo kapacitete še za 43 000 otrok. Hkrati z ustanavljanjem novih zavodov bo potrebno poskrbeti tudi za vzgojo ustreznega strokovnega kadra, ki bo delal v teh ustanovah.

Realizacija tega minimalnega programa razvoja varstveno vzgojnih ustanov je nujno potrebna v naslednjem planskem obdobju, saj smo pri otroškem varstvu med zadnjimi v Evropi. Tako so imeli - po publikaciji "Organizacija predšolske vzgoje" (Med. biro za vzgojo Ženeva 1961) npr. že v letu 1959 vključenih v predšolske ustanove v Franciji 60 %, v Bolgariji 58,6 % in v Italiji 53 % predšolskih otrok. Ista publikacija tudi navaja, da nameravajo Sovjetska zveza, Čehoslovaška, Poljska, Mehika in Italija uvesti v najkrajšem času obvezno vzgojo predšolskih otrok.

Za realizacijo teh investicij, ki bodo znašale po letošnjih ocenah 18 576 milijonov dinarjev, bo nujno potrebno poiskati virov v kreditnih sredstvih. Financiranje investicij s pomočjo kreditov, ki bi morali biti dani pod ugodnimi pogoji, bi moglo edino zagotoviti zamujeno delo preteklih let. Kot osnova za kreditiranje investicij bi lahko služila sredstva Stanovanjskega sklada (predvsem v manjših naseljih) in sredstva Sklada za šolstvo.

Vzporedno z razvojem varstveno vzgojnih ustanov pa bo treba razvijati tudi ostale oblike dnevnega varstva otrok, ki se razvijajo v pionirskih domovih in klubih, v šolah, v krožkih, v sobah za otroke v stanovanjskih objektih, na otroških igriščih in podobno. Namen tega varstva je dopolnjevanje družinske oskrbe in vzgoje otrok.

Važna oblika otroškega varstva so tudi mladinska in otroška letovanja. Le-ta sicer niso v kompleksu varstva prioriteta, so pa nepogrešljiva zato, da zagotovijo otrokom in mladini v šole prostih dneh preskrbo, zdravo okolje, ustrezno družbo in dejavnosti, ki omogočajo smoteno aktiviranje njihovih zmogljivosti.

Organizirajo jih predvsem Društva prijateljev mladine, Zveza tabornikov, občinske skupščine, odbori Zveze borcev itd.

Število stalnih letovišč in izmen se v zadnjih letih ni bistveno spremenilo. Tako je bilo v letu 1962 157 stalnih letovišč, kar predstavlja 14 % povečanje napram letu 1958, število izmen pa se je v istem obdobju povečalo samo za 5 %.

V stalnih letovanjih je bilo v letu 1962 nad 24700 otrok, občasno pa jih je letovalo 2750. Povprečni izdatki stalnega letovanja so znašali v letu 1962 din 10765,- na otroka

Tej obliki otroškega varstva bo treba tudi v bodoče posvetiti veliko pozornost. Z racionalno izrabo obstoječih letovišč in domov oddiha ter z izgradnjo centrov za letovanje bo možno v naslednjih sedmih letih vključiti najmanj 15 % otrok in mladine v letovanja, ki naj jih smotno organizirajo počitniške skupnosti. V ta namen pa bo treba organizirati do leta 1970 350 stalnih letovišč s 1400 izmenami.

Posebno pozornost bo treba še nadalje posvetiti tudi otrokom in mladini pod družbenim varstvom, katerih je bilo v letu 1962 skupno 15799 ali 3,11 % od skupnega števila otrok in mladine v Sloveniji. To so predvsem otroci brez obeh roditeljev, otroci padlih borcev in žrtev fašističnega nasilja, otroci z motnjami v telesnem in duševnem razvoju, moralno in vzgojno ogroženi ter vzgojno zanemarjeni otroci in zdravstveno ter ekonomsko ogroženi otroci.

Prvenstveno skrb družbe je v preteklih letih zahtevalo predvsem varstvo otrok in mladine, ki je ostala brez staršev ali iz važnih razlogov vzgojnega ali zdravstvenega značaja ni mogla živeti v lastni družini. V takih primerih je bilo potrebno urediti razmere v otrokovi lastni družini, oddati ga v posvojitev, v rejništvo ali v socialni zavod. Pri tem so organi socialnega varstva upoštevali načelo, da je za pravičen duševni in telesni razvoj otrok pod družbenim varstvom nujno potrebno otroku nadomestiti lastno družino in mu urediti okolje, kjer mu bo tak razvoj možno zagotoviti v največji možni meri.

Otroci pod družbenim varstvom uživajo različne oblike zaščite, kar je razvidno iz tabele V. Najvažnejše so skrbništvo, posvojitev, rejništvo, domsko varstvo,

družbene denarne pomoči itd.

Po temeljnem zakonu o skrbništvu je mladoletnik postavljen pod skrbništvo, kadar ni noben od roditeljev živ ali znan, če je obema roditeljema odvzeta roditeljska pravica ali če sta oba roditelja iz raznih vzrokov zadržana pri izvrševanju roditeljskih pravic.

Problematika skrbništva v Sloveniji ni proučena že več let. Število otrok pod skrbništvom v letih 1958-1962 pada. Konec leta 1962 je bilo pod skrbništvom še skupno 1 399 otrok, večinoma otrok padlih borcev in žrtev fašističnega nasilja.

Postavljanje otrok pod skrbništvo je bila in bo važna naloga organov socialnega varstva. Posebno odgovorna je izbira skrbnikov, ko morajo skrbstveni organi upoštevati osebna svojstva in sposobnosti oseb, ki naj bi postali skrbniki ter pri tem sodelovati z drugimi strokovnimi službami in člani družbenih organizacij. Zelo važna je tudi skrb za imovino otrok, ki so jo skrbstveni organi v zadnjih letih zanemabili.

Najprimesnejša oblika varstva otrok brez staršev ali otrok in mladine, ki iz raznih vzrokov ne morejo živeti v lastni družini, je posvojitev. Tudi ta problematika v Sloveniji ni bila proučena že več let. Na podlagi zakona o posvojitvi oddajo skrbstveni organi letno okrog 200 otrok v posvojitev. Strokovne priprave za posvojitev vršijo centri za socialno delo oziroma občinski upravni organi socialnega varstva.

Mladoletne osebe lahko posvojijo tuji ljudje, sorodniki v stranski vrsti ali očim oziroma mačeha otrok. Pravih posvojitvev, ko tuji ljudje posvojijo drugega otroka, je v Sloveniji ca 30 %. Pretežna večina posvojenih otrok je že pred posvojitvijo živela v družinah posvojiteljev. Med posvojenimi otroci prevladujejo nezakonski (ca 70 %), ko se je nezakonska mati poročila in je mož posvojil njenega nezakonskega otroka. Razvez posvojitvev je ca 10 primerov (5 %) letno.

Ugotovljeno je, da je še vedno premalo strokovnega socialnega dela vloženega prav v posvojitve, ker se le-te še vedno izvajajo preveč formalno, kar bo treba v bodoče odpraviti.

Rejništvo ureja v naši republiki poseben zakon o rejništvu, ki velja za vse otroke, ki živijo v tujih družinah. Po določilih zakona so tako pod družbenim varstvom tudi otroci, ki jih starši sami dajejo v oskrbo tujim družinam.

V rejniških družinah živi po ocenah skrbstvenih organov okrog 4 000 otrok in jih je le polovica pod družbenim varstvom, to je pod nadzorstvom skrbstvenih organov. Rejniške družine so predvsem kmečke (60 %). Poseben problem je pojav mladoletnih otrok, ki služijo pri tujih ljudeh na podeželju in ki so jih iz ekonomskih razlogov oddali v rejništvo starši sami.

Povprečne rejnine znašajo v mestu od 6 000.- do 15.000.- din, na vasi pa od 2 000.- do 6 000.- din mesečno. Občine prispevajo okrog 80 % rejnine, ostalo starši.

Ker kaže število otrok, ki jih oddajajo starši ali organi socialnega varstva v re-jo, trenutno rahlo tendenco naraščanja, lahko pričakujemo, da bo leta 1970 še vedno okrog 4 000 otrok v reji pri tujih družinah. Organi socialnega varstva bodo morali skladno z zakonom o rejništvu sistematično izbirati in nadzirati rejniške družine ter jim nuditi strokovno pomoč, da bodo otroci našli pri rejnikih družbeno in kulturno okolje, ki jim bo zagotavljalo nemoten razvoj. Prav zaradi tega bo potrebno izbirati rejniške družine v mestih in kulturnih središčih, za kar bo potrebno predvideti sredstva za zvišanje rejnin. Formirati bo potrebno tudi umetne rejniške družine za oskrbovanje večjega števila rejencev v večjih stanovanjih in predvideti sredstva za taka primena stanovanja.

Od predvidenih 4 000 rejencev v Sloveniji bo po oceni organov socialnega varstva potrebno iz sredstev socialnega varstva delno ali v celoti vzdrževati 3 000 rejencev, ki bodo pod družbenim varstvom.

Stalno domsko varstvo je le izhod v sili, ko drugače ni možno zagotoviti otroku pravilnega razvoja. Ta oblika varstva odмира in v perspektivi ne bo potrebno ustanavljati novih domov za normalne otroke. V obstoječih domovih pa bo treba zagotoviti primeren sistem vzgoje in določiti njihov status in delokrog.

Posebne kategorije otrok in mladine pod družbenim varstvom tvorijo otroci padlih borcev in žrtev fašističnega nasilja, otroci z motnjami v telesnem in duševnem razvoju, moralno in vzgojno ogroženi ter vzgojno zanemarjeni otroci.

Varstvo otrok padlih borcev in žrtev fašističnega nasilja je zaradi doraščanja teh otrok v stalnem nazadovanju. Tako je bilo v Sloveniji v letu 1962 le še 1 786 otrok padlih borcev in 315 otrok žrtev fašističnega nasilja. Konec leta 1970 bo verjetno to varstvo v celoti nepotrebno. Problematičen pa postaja razvoj otrok po vojni umrlih borcev in otrok še živečih borcev, ki so v težkem zdravstvenem in ekonomskem položaju. Tem otrokom bo potrebno zagotoviti šolanje in materialne pogoje za življenje.

Za otroke z motnjami v telesnem in duševnem razvoju ter moralno in vzgojno ogrožene in vzgojno zanemarjene otroke neposredno skrbijo v Sloveniji organi šolstva, ki imajo v ta namen posebne vzgojne zavode. Organi socialnega varstva so pri tem obvezni predvsem evidentirati in kategorizirati vse te otroke ter jim s svojimi sredstvi zagotoviti možnost oskrbe in šolanja v posebnih zavodih.

Do 31. maja 1963 je bilo kategoriziranih in evidentiranih 3 914 otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju (od tega 2 676 otrok zavarovancev) - glej tabele VI/a in VI/b. Od tega se rehabilitira 3 251 otrok (2 251 otrok zavarovancev). Ostalih 1 003 otrok, ki se šolajo ali rehabilitirajo, nima pravice do poklicne re-

habilitacije iz sredstev socialnega zavarovanja. To so predvsem otroci delavcev in kmetov, ki nimajo pravice do otroškega dodatka in se šolajo oziroma rehabilitirajo predvsem iz sredstev socialnega varstva pristojnih občinskih skupščin.

Število vzgojno zanemarjenih in vzgojno ogroženih otrok in mladine stalno raste. Tako je bilo v Sloveniji leta 1962 3 619 moralno in vzgojno ogroženih otrok (41 % povečanje napram letu 1958), vzgojno zanemarjenih otrok pa 2 817 (70 % povečanje napram letu 1958). Zato bo potrebno v naslednjih letih močno razviti preventivno varstveno in vzgojno delo na vseh področjih. Istočasno pa bo treba zagotoviti kadrovske in materialne pogoje za izvajanje nalog, ki jih v zvezi s to mladino nalagata socialni službi Zakon o kazenskem postopku in Kazenski zakonik.

IV. Varstvo odraslih

Pod varstvo odraslih spadajo vse odrasle osebe od 18. leta starosti navzgor, ki zaradi posebnih okoliščin glede na njihov socialni in zdravstveni položaj, ostarelost in podobno potrebujejo posebno skrb družbe. Zaradi obsežnega razpona v starostni strukturi je pri teh osebah več značilnosti.

Glede na možnosti vključitve v družbeno življenje se delijo predvsem na kategorijo, v kateri so tudi mlajše osebe, pri katerih so pglavitne oblike družbene pomoči ukrepi za ustvarjanje njihove eksistence s pomočjo ustrezne zaposlitve ali kompleksne rehabilitacije in kategorijo starejših oseb, ki potrebujejo družbeno pomoč predvsem glede gnotne preskrbe, oskrbe in nege.

Za reševanje socialnih problemov opisanih skupin imamo zelo skromno zakonodajo, saj zakoniti predpisi obravnavajo le dajanje pomoči žrtvam fašističnega nasilja, družinam kadrovcov in odpuščenim obsojencem.

Posebno delovno področje je podeljevanje družbenih denarnih pomoči, ki posega v enaki meri na področje varstva otrok in družine in na področje varstva odraslih. Gmotna preskrba je namreč eden osnovnih ukrepov pri neposrednem reševanju socialnih ali zdravstvenih problemov oseb, ki so pod posebnim družbenim varstvom.

V kategorijo invalidnih oseb spadajo civilni invalidi, invalidi vida in invalidi sluha.

Civilni invalidi so telesno invalide osebe s prirojenimi ali kasneje pridobljenimi poškodbami.

Točnih podatkov o številu civilnih invalidov ni, vendar se ceni, da jih je v Slo

veniji - če odštejemo osetne vojaške vojne in mirovne invalide, delovne invalide, gluhe, slepe in mentalno prizadete - okoli 9.000. Večina civilnih invalidnih oseb se vključuje v normalni delovni proces in živi v normalnih življenjskih razmerah. Med njimi pa je nekaj odstotkov tudi takšnih, ki zaradi invalidnosti ne dosegajo predpisanih norm, čeprav delajo na ustreznih delovnih mestih in so dovolj prizadevni. Pri tem se pojavlja vprašanje njihove zmogljivosti glede na zahtevnost delovnega mesta ter vprašanje nagrajevanja po delu oziroma primernih dohodkov za osnovno preživljanje.

Invalidov vida je v Sloveniji 1.595. Od tega živi v socialnih zavodih 215 ostarelih slepih, stalno družbeno denarno pomoč pa prejemajo 203 osebe. Gibanje po letih kaže, da število novih oslepitev ne pada, temveč zmerno narašča. Poseben problem so pri nas slepi - žrtve vojne in eksplozij vojnega materiala iz prve in druge svetovne vojne. Teh slepih je 135 in prebivajo skoraj vsi na območju okraja Koper. V Italiji so dobivali primerne rente, po priključitvi Primorske k Jugoslaviji pa so izenačeni s tistimi, ki prejemajo družbeno denarno pomoč.

Prizadetih na sluhu je po sedanjih kriterijih v Sloveniji 3.330. Od tega je 1.565 gluhonemih, 882 gluhih in 883 težko naglušnih. Pri tem niso upoštevane osebe, ki so postali naglušne zaradi poklicnega dela ali ostarelosti. V delovnem razmerju je v Sloveniji 739 gluhih oseb. Okoli 2.300 odraslih gluhih živi v težkih socialnih razmerah in jih precejšnje število prejema družbeno denarno pomoč.

Posebno kategorijo odraslih pod družbenim varstvom tvorijo duševno abnormalne osebe in alkoholiki. Delo s temi osebami se na področju zdravstva, socialnega varstva, notranjih zadev in pravosodja močno prepleta.

Točno število duševno abnormalnih oseb v Sloveniji ni ugotovljeno, vendar se na osnovi statističnih študij v svetu ceni, da jih je okoli 9.500. Vse te abnormalne osebe seveda ne zahtevajo aktivne pomoči socialno varstvenih organov. Po podatkih občinskih organov socialnega varstva je bilo konec leta 1962 pod neposrednim družbenim varstvom 3.145 otrok in 2.111 odraslih oseb, ki jih uvrščamo v kategorijo oligofrenih.

Naš današnji psihiatrični posteljni fond obsega 2.300 postelj. Tu so vštete tudi postelje domov za duševno defektne odrasle in otroke v Hrastovcu, Trtali in Domu, kar pomeni, da zaostajamo za mednarodnimi standardi za celih 4.000 postelj. Niso pa tu vštete postelje duševno prizadetih oseb, ki so v domovih za ostarele osebe in katerih je okoli 1.400.

Tudi število alkoholikov, ki so potrebni predvsem zdravljenja, bi bilo zelo težko ugotoviti. To onemogoča sam značaj tega problema, ker sega s svojimi negativnimi vplivi na različna področja gospodarskega in družbenega življenja.

Pri našem delu se opiramo le na podatke, ki so jih posredovali občinski organi

socialnega varstva. V teh podatkih, ki otipljivo kažejo na resnost problema, so zajete osebe, s katerimi so imeli opravka ti organi v letu 1959, ko so registrirali 2.221 oseb, ki so zaradi kronične alkoholne zasvojenosti ogrožali sebe in svoje okolje. Od teh je bilo 108 z odvzeto opravilno sposobnostjo, 374 evidentiranih kot delomrzneži in 206 kaznovanih po KZ. Družine teh evidentiranih alkoholikov imajo skupaj 4.193 otrok, ki so v precejšnjem številu defektni ali vzgojno in moralno ogroženi (npr. med temi otroki je 50,8 % duševno defektnih).

Po zadnji vojni se je v svetu in tudi pri nas razširilo zdravljenje alkoholikov, vendar uspehi niso zadovoljivi. Zdravljenje, ki traja običajno 4 - 6 tednov, ne more spremeniti v bistvu alkoholomanovih navad in teženj. Za tako terapijo so brezpozojno potrebni posebni zavodi, ki poleg zdravljenja vključujejo kompleksno resocializacijo.

Vsem tem kategorijem oseb niso organi socialnega varstva v preteklih letih posvetili zadosti skrbi. Zato bo treba v naslednjem planskem obdobju resno in temeljito pristopiti k reševanju njihovih specifičnih problemov. Težišče te skrbi naj bo na njihovi rehabilitaciji in rehabilitaciji, zlasti po sodobnih metodah, da bo na ta način možno vključevati tudi te invalidne osebe v normalno življenjsko okolje. Zaposlovanje slepih in gluhih pa bo treba vskladiti z njihovimi delovnimi in življenjskimi sposobnostmi in z razmerami, v katerih živijo. Za to pa so seveda potrebna precejšnja sredstva občin in zavodov za socialno zavarovanje.

Pri reševanju te problematike naj bi občine upoštevale stališča stalne konference za rehabilitacijo invalidnih oseb v Sloveniji, ki vodi splošno politiko rehabilitacije v naši republiki. Pri tem delu naj bodo občinski organi socialnega varstva glavni pobudniki prizadevanj, da se tudi v občinah (ali medobčinsko) ustanovijo družbeno koordinacijski organi za rehabilitacijo z enako funkcijo, kot jo ima republiška stalna konferenca.

Za osebe, ki zaradi psihičnih motenj nimajo uspehov v normalnem delovnem okolju, se predvideva v naslednjem planskem obdobju ustanovitev posebne delavnice in dom za duševno prizadete osebe, ki so si cer sposobne za delo, niso pa sposobne skrbeti same zase. Poleg tega bo nujno potrebno ustanoviti tudi dva doma za delovno terapijo in resocializacijo alkoholikov. Ker za omenjene institucije še nimamo izdelanega profila in opredeljenih kadrovske organizacijskih oblik ter še nismo proučili sistema njihovega financiranja, bo treba pred ustanovitvijo teh institucij natančno proučiti nakazana vprašanja, ki naj pokažejo vsebino in naloge take institucije.

Pod varstvo odraslih spada tudi skrb za odpuščene obsojence. Ugotovljeno je, da se ni potrebno ukvarjati z vsakim odpuščenim obsojencem. Večina se vrača iz zaporov v urejeno okolje, pa tudi sami so dovolj moralno utrjeni proti storitvi novih kaznivih dejanj. Obravnavajo se le obsojenci, ki bi se brez pomoči zelo težko znašli v življenju in za katere je velika nevarnost, da po odpustu iz zapo-

rov ponovno zabredejo na stranska pota. Organi socialnega varstva bodo morali tudi v bodoče skušati zagotoviti tem osebam potrebno pomoč. Za najtežje primere, ko odpuščeni obsojenci nimajo prebivališča ali zaposlitve oziroma ko se iz različnih vzrokov ne morejo vrniti v svoje prejšnje okolje, bo potrebno ustanoviti prehodne domove z delavnicami.

Poleg skrbi tem kategorijam bo treba posvetiti posebno pozornost varstvu starejših oseb, katerih število se v zadnjih letih izredno povečuje, tako da bo leta 1970 v Sloveniji predvidoma že 14,5 % prebivalcev starih nad 60 let. Družbena skrb za starejše prebivalce se mora odražati v razvijanju različnih oblik dela in pomoči tako zdravim normalno starajočim kakor bolehnim in bolnim osebam. Osnovni izvajalci naj postanejo krajevne skupnosti ob materialni in strokovni pomoči ustreznih služb občinskih skupščin.

Nadalje bo treba reševati probleme tistih kmečkih prebivalcev, ki so v starosti ostali sami na svojih posestvih. Takih oseb je po zadnjih podatkih 16.492, od katerih potrebuje 2.556 stalno denarno pomoč za preživljanje, postrežbo in nego, zanje pa je treba plačevati tudi premije za zdravstveno zavarovanje. V sodelovanju z drugimi odgovornimi činitelji v občini jim bo treba pomagati tudi pri preživljanju v mejah njihovih fizičnih sposobnosti, oziroma zagotoviti sredstva za stalno družbeno pomoč za postrežbo ali nego, kakor tudi za zdravstveno zavarovanje. Pri tem pa ne bi smeli zanemariti obveznosti, ki jih imajo otroci do svojih staršev.

Ena izmed oblik družbene skrbi so socialni zavodi ali domovi za starejše ljudi. Takšno oskrbo je potrebno zagotoviti osebam, ki zaradi ostarelosti ali onemoglosti ne morejo več skrbeti za sebe in nimajo nikogar, ki bi se lahko z njimi posebej ukvarjal. Izkušnje pa kažejo, da želijo takšno nastanitev tudi relativno zdrave starejše osebe, ki z leti izgubljajo svojce, znance, vrstnike ter se čutijo osamljene.

Dom za starejše ljudi naj bi nadomestil individualni dom, saj žive v njem posamezni stanovalci vrsto let. Zato mora vzbujati vsa notranja ureditev doma občutek domačnosti. To uresničiti pri tako raznoliki socialni strukturi stanovalcev pa je težko. To otežkočajo še posebej objektivni pogoji: neprimerna zgradba, velike sobe, natrpanost, slaba opremljenost, pomanjkanje stranskih prostorov itd.

V Sloveniji je 31 domov za stare ljudi, v katerih je 3.100 oseb. Najmanjši dom je v Trzinu s 26 stanovalci, največji dom pa na Bokalcu s 333 stanovalci. K temu je prišteti še dom slepih v Škofji Loki, ki daje streho in oskrbo 64 ostarelim slepim in dom za duševno defektne Hrastovec-Trate s 560 oskrbovanci.

Ker sedanje zmogljivosti domov za starejše ljudi nikakor ne zadoščajo, bo nujno potrebno v naslednjem planskem obdobju še nadalje razvijati tovrstne domove. V ta namen se predvideva novogradnja 8 domov za starejše ljudi s skupno kapaci-

leto 660 postelj ter preureditev treh večjih objektov v domove za starejše ljudi. Istočasno bo treba izvršiti nujne adaptacije v vseh 31 obstoječih domovih.

Za duševno prizadete stare osebe bo potrebno organizirati posebne domove. Predvidoma naj bi služili temu namenu dosedANJI domovi za stare osebe, ki so daleč od naselij, seveda ob istočasni graditvi novih kapacitet v industrijskih centrih in mestih.

Med navedenimi skupinami odraslih so osebe, ki zaradi invalidnosti (civ. invalidi, slepi, gluhi, duševno abnormni), težke kronične bolezni, ostarelosti ali zaradi drugih okoliščin, prejemajo družbeno denarno pomoč za preživljanje, za rehabilitacijo, ortopedske pripomočke, zdravljenje in kadar je to potrebno, tudi za nego.

Glede na vrsto teh pomoči ločimo stalne, začasne in enkratne socialne podpore.

Stalnih socialnih podpor je bilo konec leta 1962 12.314 (t.j. 97 % podpirancev napram letu 1952), njihova povprečna podpora pa je znašala din 3.564.- mesečno. Število podpirancev je precej konstantno, dočim se izdana materialna sredstva minimalno večajo po posameznih letih. To povečanje finančnih sredstev pa še ne pomeni realnega povečanja socialnih podpor, ki so nizko izpod fiziološkega minimuma. Višina socialnih podpor je zelo različna in je v veliki odvisnosti od gospodarske moči posameznih občin. Gibljejo se od 1.000.- do največ 15.000.- din mesečno.

Po predvidevanjih bo v razdobju 1964 - 1970 povprečno 13.500 uži valcev stalnih socialnih podpor. Število sedanjih socialnih podpirancev bo sicer polagoma padalo, hkrati pa bo njihovo število naraščalo zaradi ostarevanja oseb, ki so živele v preteklosti od samostojnih poklicev (bivši trgovci) pa so se doslej še nekako sami preživljali. Če predvidevamo, da bo znašala povprečna podpora v letu 1964 din 6.000.- in da se bo povečala v letih 1965 in 1966 za 5 %, v naslednjih letih pa za 10 %, bo potrebno v naslednjih 7 letih za stalne socialne podpore okoli 8.534 milijonov dinarjev.

Začasne socialne podpore so namenjene tistim osebam, ki so zaradi bolezni, rojstev otroka, nezgode ali bolezni za dalj časa pridobitno nesposobne. Posebne evidence o teh socialnih podporah ni. Zajemajo približno 1/6 podpor - tako po številu podpirancev, kakor po izdatkih - ki so izkazane med stalnimi socialnimi podporami.

Enkratne podpore dodeljujejo občinski, deloma tudi okrajni in republiški organi za socialno varstvo. Z njimi pomagajo posamezniki iz trenutnih gmo tnih težav, ki so posledica objektivnih okoliščin (nezgode, bolezni, tatvina, začasna brezposelnost itd.) ali zaradi subjektivnih okoliščin (delomznitvo, alkoholizem, prostitucija itd.). Zato se število podpirancev, kakor tudi skupni letni izdatki iz leta v leto spreminjajo. Samo povprečni zneski enkratnih podpor imajo konstantno

tendenco naraščanja kot posledico naraščanja življenjskih stroškov nasploh. Tako so znašale v letu 1962 enkratne podpore povprečno din 7.700.-, kar predstavlja 170 % povečanja napram letu 1952. Za naslednja leta se predvideva, da bo razdeljeno povprečno letno 9.500 enkratnih podpor. To število smo dosegli že leta 1962, vendar se po ocenah do leta 1970 ne bo bistveno povečalo. Ob povprečni enkratni podpori din 8.000.- v letu 1964 in njenem porastu v naslednjih letih kot pri stalnih podporah bo potrebno v 7 letih za enkratne socialne podpore okoli 667 milijonov dinarjev.

Med družbene denarne pomoči štejemo tudi podpore družinam kadrovcev, ki so urejene z zveznim zakonom, in podpore žrtvam fašističnega nasilja, ki se izplačujejo na podlagi republiške uredbe. Tudi višina teh podpor, ki sicer temeljijo na zakonitih predpisih, ni v skladu s porastom življenjskih stroškov in jih bo treba pravtako v naslednjih letih povečati.

Od skupnega števila uživalcev stalne socialne podpore je po oceni 12.300 takih, ki niso zdravstveno zavarovani po drugih predpisih. Zanje naj bi občine zagotovile na osnovi republiškega predpisa o zdravstvenem zavarovanju uživalcev stalnih socialnih podpor v svojih proračunih v naslednjih 7 letih 2.583 milijonov din za prispevek za zdravstveno zavarovanje.

Poleg uživalcev stalnih socialnih podpor, ki so po novem predpisu zdravstveno zavarovani, imajo posamezne občine še precej oseb, ki ne prejemajo podpor in torej niso zavarovane, zdravstvenih storitev pa ne morejo plačevati. Zdravstvenih storitev za te osebe je povprečno 20.000 na leto. Po sedanjih izkušnjah naj bi občine zagotovile v svojih proračunih v ta namen vsako leto 400 milijonov dinarjev.

Uspešnost reševanja nakazanih nalog bo odvisna od ekonomskih možnosti občin ter od razumevanja družbenih činiteljev pri reševanju vprašanj socialnega dela skladno s celotnim družbenim in ekonomskim razvojem.

V. Varstvo borcev NOV

Po zadnjih podatkih je v Sloveniji 108.905 članov Združenja borcev NOV. Do leta 1957 ni bilo nobenega predpisa, ki bi celovito urejal pravice borcem NOV, razen tistih za vojaške vojne invalide. V problematiko borcev sta posegli skorajda samo Zveza borcev NOV in Zveza vojaških vojni invalidov, dočim so ljudski odbori reševanje le spremljali. Organizacijam so dajali sredstva za razdeljevanje socialnih pomoči in zdravstveno varstvo borcev NOV, sami pa so v glavnem urejali le invalidske prejemke in druge pravice po zakonu o vojaških vojni invalidih ter podpore žrtvam fašističnega nasilja. Skrbeli so za okrog 31.926 invalidskih

upravičencev in za 1.055 žrtev fašističnega nasilja.

Po letu 1958 so se socialni problemi borcev reševali veliko lažje, ker je izšla za borce vrsta predpisov, tako glede posebnih dodatkov k minimalnemu zaslužku, milejših pogojev za upokožitev, pravice do dvojnega štetja dobe, ki so jo preživeli v NOV itd.

Kljub temu, da se urejuje ekonomski položaj borcev enotno in s predpisi, njihovi osebni dohodki ob stalnem porastu življenjskih stroškov ne zadoščajo.

Kvalifikacije članov ZB kažejo na slab ekonomski položaj in se zato niso kdovekaj odmaknili od temelja za določanje posebnega dodatka pri zaslužku. Število tistih, ki ga prejemajo kaže, da slabo živijo. Najmanj dvakrat toliko borcev pa je v slabšem položaju.

Zato je prišel leta 1959 republiški Izvršni svet podeljevati priznavalnine, ki vedno bolj pridobivajo na pomenu. Sprva jih je podeljeval predvsem vidnim predvojnim revolucionarjem, organizatorjem in vodjem revolucije ter njihovim družinam. Tej kategoriji se je pridružila še kategorija zaslužnih kulturnih delavcev. Nato so kriteriji zajeli še tiste borce, ki so bili z upokožitvijo močno prikrajšani na dohodkih ali pa so bili z nenehnimi premestitvami na nižje položaje oškodovani pri osebnih dohodkih. Ker je število takih borcev naraščalo, republiška sredstva niso več zadoščala. Zato je Izvršni svet že leta 1960 priporočil občinam naj vključijo med svoje probleme tudi problem borcev. Svet za socialno varstvo pa je leta 1961 poslal občinskim skupščinam priporočilo, da v svoji pristojnosti začno urejati tudi vprašanja priznavalnin.

Leta 1962 so občine odobrile preko 900, leta 1963 pa že 1.943 priznavalnin, za katere so zagotovile 95 milijonov din. Okrajnih priznavalnin je bilo 224, republiških pa 315.

Okrajne in občinske priznavalnine imajo še vedno značaj socialnih podpor ekonomsko šibkih borcev, republiške pa skoraj v vseh primerih že pomenijo priznanje za zasluge v revolucionarnem gibanju in na kulturnem področju.

Kriteriji za podeljevanje priznavalnin, posebno občinskih in okrajnih, niso enotno določeni. Občine so sicer v letih 1962 in 1963 sprejele odloke, ki določajo pogoje za priznavalnine, vendar se med seboj močno razlikujejo. Precej občin je določila starostne in premoženjske pogoje ter s tem omejilo število, upravičencev. Povprečna republiška priznavalnina je znašala leta 1963 din 12.306.- okrajna din 10.500.- občinska pa din 6.372.-. Skupno povprečje priznavalnin je znašalo v Sloveniji din 7.715.-.

Priznavalnino je prejelo skupno 1.795 borcev. Če ta podatek primerjamo s celotnim številom borcev, je jasno, da priznavalnine ne rešujejo ekonomske situacije, saj jih dobiva le nekaj nad 1,6 % članstva Zveze združenj borcev NOV.

Kritična situacija pri varstvu borcev NOV je tudi stanovanjsko vprašanje. Pri popisu v letu 1960 je bilo ugotovljeno, da v Sloveniji nujno potrebuje stanovanja 2 957 borcev, od tega 766 nezaposlenih in 2 191 zaposlenih. To število pa se je po ponovnih ugotovitvah ZZB NOV v začetku leta 1963 povečalo, tako da je treba rešiti še 1 326 stanovanjskih primerov nezaposlenih borcev.

Tako pomembno število potreb je terjalo razpravljanje v republiškem merilu. Izvršni svet Skupščine SRS je sklenil podpreti akcijo za rešitev tega problema in je pri Republiškem skladu za stanovanjsko graditev zagotovil 70 milijonov din sredstev za leto 1960 in po 120 milijonov din za leti 1961 in 1962. Znesek 68 milijonov dinarjev je dala na razpolago še Zveza združenj borcev NOV iz sredstev državne loterije. V treh letih je torej zbrala republika 378 milijonov din za reševanje stanovanjske problematike med borci NOV. Izvršni svet je dal še naslednje smernice: za borce izven delovnega razmerja naj poskrbijo občine, za borce v delovnem razmerju pa delovne organizacije. Določil je posebno komisijo za razdelitev republiških sredstev. Republika je dodajala k zagotovljenim občinskim sredstvom 25 % vsote. Republiška sredstva je komisija odobrila 28 občinam, v katerih so bili stanovanjski problemi borcev najbolj pereči.

Do leta 1962 je bilo zgrajenih v občinah iz navedenih sredstev 557 stanovanj v vrednosti 1 907 milijonov dinarjev. Občine, ki niso dobile republiške participacije, so zgradile še 351 stanovanj v vrednosti 1 milijarde. Skupno je bilo zgrajenih za nezaposlene borce 908 stanovanj.

V naslednjem planskem obdobju bodo morali organi socialnega varstva še nadalje intenzivno sodelovati pri vsestranskem reševanju problemov borcev NOV. Novi način širšega reševanja bo treba utrditi zlasti v tistih občinah, ki zaradi materialnih in kadrovskih težav niso mogle dosedaj reševati problemov bivših borcev NOV.

Organi socialnega varstva naj aktivno sodelujejo pri urejanju stanovanjskih vprašanj borcev v delovnem razmerju, kot tudi borcev izven delovnega razmerja. Rešiti bo potrebno vse ugotovljene stanovanjske probleme, pa tudi tiste, ki se bodo upravičeno pojavili v tem času.

Poleg tega naj organi socialnega varstva skupno z Zvezo združenj borcev NOV zasledujejo življenjske, zdravstvene in druge razmere borcev NOV. Pri razporeditvi delovnih mest in reševanju minimalnih osebnih dohodkov borcev NOV bo treba tesno sodelovati tudi z gospodarskimi organizacijami. Materialni položaj nezaposlenih in upokojenih borcev NOV pa bo treba urejati z republiškimi, okrajnimi in občinskimi priznavačinami.

Zdravstveni pregledi borcev NOV doslej niso odigrali potrebne preventivne vloge. Zato bo potrebno v naslednjem obdobju sistematično zdravstveno pregledati vse udeležence NOV, določiti in izvajati preventivne ukrepe, ki naj bodo stalna oblika skrbi za njihovo zdravje. Službe socialnega varstva naj pri tem tesno so-

delujejo z zdravstveno službo.

Poleg skrbi za otroke padlih borcev naj službe socialnega varstva posvetijo posebno skrb tudi otrokom po vojni umrlih borcev, pa tudi otrokom iz socialno ogroženih družin borcev NOV. Z večjo zavzetostjo in posebno pozornostjo bo treba zanje urejati štipendije in pomoč pri šolanju in uku. Pri reševanju tega vprašanja naj socialno varstvo sodeluje z Zvezo združenj borcev NOV in Ljudsko mladino.

VI. Varstvo vojaških vojnih invalidov

Varstvo vojaških vojnih invalidov, vojaških mirovnih invalidov, invalidov ljudske milice, protiletalske zaščite in predvojaške vzgoje je predmet zvezne zakonodaje. Sredstva za izvajanje tega varstva so zagotovljena v zveznem proračunu.

Število vojaških invalidov stalno rahlo narašča, ker številni borci doslej niso uveljavljali svojih pravic glede zadobljenih ran med NOV. Značno je večje število invalidov iz prve svetovne vojne, katerih je bilo v letu 1939 priznanih samo 2 635, leta 1954 pa že 4 809. Zaradi togosti predpisov v bivši Jugoslaviji jim je uspelo realizirati svoje pravice šele v povojnih letih.

Število družinskih invalidskih upravičencev nazaduje. Tendencia upadanja števila užívalcev družinskih invalidnin je konstantna.

Vzporedno z varstvom vojaških vojnih invalidov je z zakonom urejena tudi zaščita vojaških mirovnih invalidov, ki so bili poškodovani v JLA, PAZ ali PV pri opravljanju vojaških dolžnosti. Urejeno je bilo tudi varstvo družin umrlih.

Z zakonom o vojaških mirovnih invalidih iz leta 1959 so pridobili invalidske pravice tudi bolezenski invalidi iz obvezne službe v JLA z najmanj 60 % invalidnostjo. Pravice bodo izgubili, ko se jim bo zdravstveno stanje popravilo, če ne bodo uživali pravic najmanj 5 let.

Številčno stanje vojaških vojnih invalidov in družinskih invalidskih upravičencev ter mirovnih invalidov in družin umrlih oseb je razvidno iz tabele VII.

Na osnovi zveznih predpisov lahko invalidski upravičenci prejema - če izpolnjujejo pogoje - invalidnino, splošni invalidski dodatek, posebni invalidski dodatek, ortopedski dodatek in otroški dodatek. Višina teh dajatev je določena z zakonom.

Poleg tega imajo invalidi pravico do ortopedskih pripomočkov, klimatično-topliškega zdravljenja, splošnega zdravstvenega varstva in rehabilitacije.

Po dosedanjih določilih bo za to varstvo v letih 1964 - 1970 potrebno okoli 17 milijard dinarjev iz zveznega proračuna. Planirani izdatki upoštevajo znižanje števila invalidskih upravičencev in kvalitetnejše zdravstveno varstvo.

- - -

Za uspešno izvršitev postavljenih nalog bodo potrebovali organi socialnega varstva v razdobju od 1964. do 1970. leta naslednja finančna sredstva (po tekočih cenah iz leta 1963):

v milijonih din

A. za osnovno dejavnost:

1. Rejnine za mladoletne	2 520
2. Oskrbnine v varstvenih ustanovah (50 %)	15 000
3. Oskrbnine v stalnih socialnih zavodih	613
4. Otroška in mladinska letovanja (50 %)	2 250
5. Podpore otrokom padlih borcev in žrtev fašističnega nasilja za golanje	105
6. Podpore otrokom umrlih borcev za golanje	1 000
7. Kategorizacija otrok	616
8. Posebni dodatek civilnim invalidom za obleko, perilo, obutev in posteljnino	210
9. Posebni dodatek civilnim invalidom za tujo pomoč in postrežbo	226
10. Dodatek slepim za tujo pomoč in postrežbo	129
11. Dotacija organizacijam slepih	122
12. Dotacija organizacijam gluhih	122
13. Pomoč odpuščenim obsojencem	35
14. Razne oblike pomoči ostarelim kmetom	4 600
15. Podpore družinam kadrovcov	273
16. Podpore žrtvam fašističnega nasilja	368
17. Stalne socialne podpore	8 534
18. Enkratne socialne podpore	667
19. Proračunski prispevek za zdravstveno zavarovanje nepremožnih	2 583
20. Zdravljenje nepremožnih	2 800
21. Oskrbnine za odrasle v socialnih zavodih (75 %)	5 700
22. Priznavalnine in ostale pomoči borcev NOV	2 620

Skupaj:

51 093

B. za investicije:

1. Ureditev 40 centrov za socialno delo	200
2. Novogradnje varstvenih ustanov:	
a) gradnja (258 000 m ² po 60 000.-)	15 480
b) oprema	3 096
3. Požarniška letovišča	700
4. Nakup 50 stanovanj za umetne rejniške družine	400
5. Novogradnja mladinskega zaščitnega doma v Ljubljani	1 000
6. Ureditev 4 disciplinskih centrov za bivanje mladoletnikov za daljšo dobo v sestavu drugih zavodov	20
7. Ureditev 40 disciplinskih centrov za bivanje mladoletnikov za krajšo dobo v sestavu drugih socialnih služb (najnujnejša oprema)	10
8. Ureditev domov oddiha slepih v Piranu in na Okroglem	20
9. Ureditev posebne delavnice za osebe, ki zaradi psihičnih motenj nimajo uspeha v normalnem delovnem okolju	50
10. Ureditev doma za duševno prizadete osebe, ki niso sposobne skrbeti same zase (s kapaciteto 50)	100
11. Ureditev 2 delovno terapevtskih domov za resocializacijo alkoholikov z delavnicami (s skupno kapaciteto 100)	250
12. Študijski domovi pod zap. št. 9 do 11	20
13. Novogradnja 3 prehodnih domov z delavnicami za odpuščene obsojence (s skupno kapaciteto 60)	165
14. Novogradnja 6 domov za starejše ljudi in upokoјence (s skupno kapaciteto 660)	1 980
15. Nujne adaptacije obstoječih 31 domov za starejše ljudi	310
16. Preureditev in oprema 3 večjih objektov (od tega 2 žolska) v domove za starejše ljudi	300
	24 101
17. Stanovanja za borce NOV	5 750

S k u p a j : 29 851

V zgomjem prikazu niso upoštevani izdatki za usposabljanje kadrov, invalidni-
ne vojaškim invalidom (zvezna sredstva) in del investicij za stanovanja borcem
NOV, ki naj bi jih prispevale delovne organizacije, združenja zveze borcev in
borci sami.

V naslednjem planskem razdobju bi torej potrebovalo socialno varstvo:

za osnovno dejavnost	51 093 milijonov din
za investicije	29 851 milijonov din
S k u p a j :	80 944 milijonov din

kar znese povprečno letno okoli 11,6 milijarde dinarjev. To predstavlja povečanje za 210 % v primerjavi s celotno potrošnjo socialnega varstva v letu 1962.

Razvoj socialnega varstva je v primerjavi z nekaterimi družbenimi službami, sploh pa v primerjavi z narodnim dohodkom v izrednem zaostajanju. Bilo bi prav, da bi ga reševali v smislu nakazanih smernic. Posamezne dejavnosti socialnega varstva naj bi se financirale iz sledečih virov:

osnovna dejavnost:

- iz občinskih proračunskih sredstev s tem, da se občinam zagotovijo potrebna minimalna sredstva za izvajanje ustavnih in zakonskih določil ter v skladu z dvigom narodnega dohodka.

Poleg tega bo potrebno proučiti možnost delnega financiranja osnovne dejavnosti varstveno vzgojnih zavodov iz prispevka socialnega zavarovanja za otroške dodatke ob njihovem eventuelnem povečanju, ki naj se ne da v celoti posameznikom - staršem, temveč del tudi občinskim skupščinam po principu proizvajal - čevega prebivališča.

investicije:

- iz Sklada SRS za negospodarske investicije (za republiške socialne zavode) in občinskih skladov za negospodarske investicije (za občinske socialne zavode),
- iz Sklada za socialne ustanove (za sofinanciranje republiških socialnih zavodov in kreditiranje oziroma dotiranje občinskih socialnih zavodov),
- iz skladov za šolstvo (za varstveno vzgojne ustanove),
- iz 4 % prispevkov za stanovanjski sklad iz starostnih in invalidskih pokojnin (za domove za starejše ljudi in upokojence),
- iz sredstev socialnega zavarovanja (za posebne zavode),
- iz občinskih stanovanjskih skladov (za stanovanja borcem NOV) ob participaciji republiškega stanovanjskega sklada, in
- iz investicijskih skladov socialnih zavodov.

Investitorjem socialnih zavodov pa bi bilo potrebno omogočiti tudi najetje kreditov pri Narodni banki vsaj ob pogojih, ki jih dajejo gospodarstvu.

PREGLED POVPREČNEGA ŠTEVILA PREBIVALCEV
NA ENEGA USLUŽBENCA SOCIALNEGA VARSTVA

(stanje oktobra 1963)

Občina	Število uslužbencev	Povprečno število prebivalcev na enega uslužbenca
Brezice	4	6 323
Celje	11	4 755
Laško	3	6 316
Mozirje	4	3 970
Sevnica	4	4 679
Slovenske Konjice	4	4 587
Šentjur pri Celju	4	4 255
Šmarje pri Jelšah	6	5 183
Velenje	5	4 449
Videm - Krško	5	5 309
Žalec	5	5 192
Okraj Celje	55	5 089
Ajdovščina	5	4 278
Idrija	7	2 514
Ilirska Bistrica	2	7 881
Izola	3	3 113
Koper	7	4 175
Nova Gorica	12	3 903
Piran	2	5 705
Postojna	2	9 345
Sežana	4	6 003
Tolmin	5	4 700
Okraj Koper	49	4 444
Ljubljana - Bežigrad	11	2 839
Ljubljana - Center	14	3 104
Ljubljana - Moste	9	3 636
Ljubljana - Šiška	12	3 799
Ljubljana - Vič	11	4 842
Cerknica	3	4 743
Črnomelj	4	4 226
Domžale	4	6 362
Grosuplje	5	4 518
Hrastnik	3	3 347
Jesenice	6	4 336
Kamnik	3	6 632
Kočevje	4	4 242
Kranj	11	4 343

Občina	Število uslužbencev	Povprečno število prebivalcev na enega uslužbenca
Litija	3	5 570
Logatec	3	3 563
Metlika	2	3 440
Novo mesto	9	5 050
Radovljica	4	6 724
Ribnica	3	3 938
Škofja Loka	5	4 826
Trbovlje	3	6 039
Trebnje	4	4 357
Trzin	3	3 783
Vrhnika	2	6 299
Zagorje ob Savi	3	5 129
okraj Ljubljana	144	4 314
Maribor - Center	18	3 205
Maribor - Tabor	9	4 702
Maribor - Tezno	7	6 131
Dravo grad	2	3 548
Gornja Radgona	4	4 876
Lenart	3	5 727
Lendava	3	9 206
Ljutomer	4	4 412
Murska Sobota	7	8 938
Ormož	2	9 778
Ptuj	7	9 104
Radlje ob Dravi	4	4 415
Ravne na Koroškem	5	4 380
Slovenska Bistrica	4	7 660
Slovenj Gradec	4	3 961
+ Beltinci	3	
+ Petrovci - Šalovci	2	
okraj Maribor	88	5 040
Povprečje v SR Sloveniji		4 722

+ V letu 1963 ukinjeni občini
Beltinci in Petrovci - Šalovci.

USLUŽBENCI PO KRAJIH ZAPOSLOTITVE IN IZOBRAZBI

	Skupaj	Preznanost izobrazbo uslužbencev				Preznanost izobrazbo uslužbencev			
		nizja	srednja	višja	visoka	nizja	srednja	višja	visoka
SRS	številco 333 %	73 21,7	141 42	107 32	15 4,3	179 53,6	92 27	57 17,4	8 2
Okraj	številco 15 %	1 6,6	4 26,6	7 46,8	3 20	7 46,6	5 33,4	2 13,4	1 6,6
Občine v okraju Celje	številco 45 %	16 35,6	18 40	10 22,2	1 2,2	35 77,8	9 20	1 2,2	-
Občine v okraju Koper	številco 39 %	9 23	21 54	9 23	0 -	27 69	11 28	1 3	-
Občine v okraju Ljubljana	številco 100 %	18 18	36 36	42 42	4 4	61 61	20 20	19 19	-
Občine v okraju Maribor	številco 72 %	26 36,2	35 48,6	9 12,5	2 2,7	40 55,5	25 34,7	5 6,9	2 2,9
Centri za socialno delo	številco 65 %	3 4,6	27 41,5	30 46,2	5 7,7	9 13,5	22 33,9	29 44,8	5 7,8

PREGLED NAZIVOV, KI SO JIH USLUŽBENCI PRIDOBILI S STROKOVNIMI IZPITI

Vrste uslužbencev	Opravljeni strokovni izpiti za nazive	Število uslužbencev	%
Upravni uslužbenci	S k u p a j	336	100,-
	višji referent	4	1,2
	referent	29	8,7
	prisilav	31	9,3
Strokovni uslužbenci	socialni delavec II. vrste	9	2,7
	socialni delavec III. vrste	1	0,3
	pedagog	8	2,3
Izvršilni uslužbenci	računski režiser	7	2
	davčni izvršitelj	4	1,1
	računovodja	2	0,7
Pisarniški uslužbenci	administrator	7	2
	pisarniški referent	37	11
	pomožni pisarniški referent	59	17,6
	strojepisica	5	1,5
Ostalo	drugi nazivi	25	7,3
	oprogjeni strokovnih izpitolov	22	6,6
	brez strokovnih izpitolov	86	25,7

GIBANJE ŠTEVILA MLADOLETNIKOV POD DRUŽBENIM VARSTVOM

Osnovna karakteristika	1958	1959	1960	1961	1962
1. Otroci padlih borcev	števílo 6 069 100	4 878 80	3 913 64	2 960 49	1 786 29
2. Otroci žrtve čistilnega nasilja	števílo 1 372 100	960 70	688 50	477 35	315 23
3. Otroci brez obeh roditeljev	števílo 2 566 100	2 226 87	1 962 76	1 700 66	1 500 58
4. Vzgojno zamenjavani otroci (družb.nepril.)	števílo 1 656 100	1 787 108	1 976 119	2 208 133	2 817 170
5. Telesno defektni otroci	števílo 764 100	1 000 131	1 073 140	1 207 158	1 346 176
6. Duševno defektni otroci	števílo 1 173 100	1 427 122	1 480 126	2 005 171	3 145 268
7. Moralni in vzgojno ogroženi otroci	števílo 2 569 100	2 801 109	3 361 131	3 517 137	3 619 141
8. Zdravstveno ogroženi otroci	števílo 1 237 100	1 348 109	1 538 124	1 585 128	1 739 141
9. Ekonomsko ogroženi otroci	števílo 2 741 100	3 018 110	3 757 137	3 931 143	4 074 149
Skupaj vsi otroci pod družbenim varstvom	števílo 15 799 100,00	15 836 100,23	15 882 100,52	15 910 100,70	16 495 104,41

Skupaj ni seštevek podatkov v zgornjih vrstah, ampak je manjši, ker imajo nekateri otroci po dve ali več karakteristik !

PREGLED KATEGORIZIRANIH OTROK Z MOTNJAMI V RAZVOJU

po stanju 31. 5. 1964

1. Kategorizirani otroci

Kategorija	Skupno število prijavljenih za kategorizacijo			Skupaj		Kategorizirani in eviden tirani (vpisani v matične knjige)						Število pritožb na prvos topne odločbe		Otroci zavarovancev	
	vseh			vseh	otrok zavar.	vseh	otrok zavar.	vseh	v l. 1948 do 1955 (8-15 let)	rojeni v l. 1947 ali prej (nad 15 let)	otrok zavar.	vseh	otrok zavar.	vloženi pri odločb ZSZ	izdanih pozitivnih odločb ZSZ
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	
Slepi	191	96	67	48	3	1	41	33	23	14	-	-	36	31	
Slabovidni	1 607	662	59	44	6	5	45	34	8	5	-	-	20	10	
Gluhi	318	169	205	108	13	11	135	72	37	25	-	-	79	70	
Naglušni	477	177	77	49	-	-	56	37	21	12	-	-	25	17	
Z govornimi in glas.motnjami	738	313	23	16	3	2	20	14	-	-	-	-	3	-	
Telesno inval.	514	246	283	188	4	4	170	117	109	67	1	-	62	43	
Idioti	273	97	189	123	35	24	139	88	15	11	-	-	14	1	
Imbecili	683	437	251	159	15	11	189	121	47	27	2	2	43	11	
Debili	2 052	781	1 599	1 037	49	38	1 350	889	200	110	-	-	309	123	
Lažje duš. zaost.	2 190	1 013	843	678	12	7	692	581	139	90	-	-	135	37	
S komb. motnj.	954	483	318	226	25	22	221	148	72	56	-	-	66	114	
Skupaj	9 997	4 474	3 914	2 676	165	125	3 058	2 134	691	417	3	2	792	357	

2. Rehabilitacija otrok z motnjami v razvoju

Kategorija	Kategorizirani in evidentirani otroci skupaj		Skupaj		v goilih za splošno izobrazbo				na poklicnem usposabljanju/rehabilitaciji				še čakajo na rehabilitacijo				Se ne morejo rehabilitirati			
	vseh	otrok zavar.	vseh	otrok zavar.	vseh	otrok zavar.	vseh	otrok zavar.	vseh	otrok zavar.	vseh	otrok zavar.	vseh	otrok zavar.	vseh	otrok zavar.	v specialnih zavodih	v družinah in drugo	otrok vseh zavar.	otrok vseh zavar.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17				
Slepi	67	48	59	43	36	29	17	10	6	4	-	-	8	5	-	-				
Slabovidni	59	44	59	44	47	37	3	1	-	-	9	6	-	-	-	-				
Gluhi	205	108	176	97	124	66	42	25	8	4	2	2	24	8	5	3				
Naglušni	77	49	77	49	55	33	9	7	4	2	9	7	-	-	-	-				
Z govor.in glasov.motnjami	23	16	23	16	17	13	-	-	-	-	6	3	-	-	-	-				
Teles. invalidni	283	188	258	174	156	101	64	46	14	12	24	15	6	2	19	12				
Idioti	189	123	13	2	13	2	-	-	-	-	-	-	113	67	54	54				
Imbecili	251	159	90	72	61	49	6	6	8	6	15	11	39	28	122	59				
Debeli	1 599	1 037	1 445	918	1 283	820	29	14	36	28	97	56	42	33	112	86				
Laž. duš. zast.	843	678	843	678	604	515	57	38	43	32	139	93	-	-	-	-				
S komb. motnj.	318	226	208	155	133	106	36	27	5	3	34	19	49	31	61	40				
Skupaj	3 914	2 676	3 251	2 246	2 529	1 771	263	174	124	91	335	212	281	174	382	254				

UŽIVALCI INVALIDSKEGA VARSTVA

Uživalci		Število uživalcev				
		1958	1959	1960	1961	1962
Vojaske vojni invalidi	osebni	11 720	10 827	10 835	10 738	10 872
	družinski	24 662	23 911	23 302	21 793	20 742
	skupaj	36 382	34 738	34 137	32 531	31 614
Vojaske mirovni invalidi	osebni	638	694	777	924	1 020
	družinski	271	273	295	305	348
	skupaj	909	967	1 072	1 229	1 368
Vojaske vojni in mirovni invalidi - uživalci - otroškega dodatka	osebni	480	414	395	368	340
	družinski	897	860	601	442	296
	skupaj	1 377	1 283	996	810	636
Otroci vojaških vojni in mirovni invalidov, ki prejemajo otroški dodatek	osebni	1 003	972	885	822	763
	družinski	1 239	1 102	755	528	355
	skupaj	2 242	2 074	1 640	1 350	1 118
Uživalci splošnega invalidskega dodatka	osebni	968	1 016	1 040	1 081	1 176
	družinski	2 694	2 809	2 886	3 036	3 559
	skupaj	3 662	3 825	3 926	4 117	4 735
Uživalci posebnega invalidskega dodatka		3 673	3 401	2 648	1 864	1 084

IZDATKI INVALIDSKEGA VARSTVA

Uživalci	Izdatki v 000 din				
	1958	1959	1960	1961	1962
Vojagki vojni invalidi	812 061	749 317	977 974	948 698	972 469
Vojagki mirovni invalidi	34 371	37 601	41 898	49 110	54 389
Vojagki vojni in mirovni invalidi - uživalci otroškega dodatka	61 829	65 738	56 231	49 957	41 238
Uživalci splošnega invalidskega dodatka	224 234	253 840	341 707	403 737	581 824
Uživalci posebnega invalidskega dodatka	178 509	233 504	190 244	163 184	123 438
Ostali izdatki invalidskega varstva:					
Ortopedski pripomočki	31 187	31 933	32 683	40 573	62 946
Zdravila	15 695	17 683	22 744	30 953	49 582
Topliško zdravljenje	10 306	13 666	17 918	28 966	33 451
Klimatsko zdravljenje	13 751	15 171	16 327	24 275	30 724
Bolniško zdravljenje	80 261	93 827	110 055	170 144	230 044
Ambulantno zdravljenje	21 772	25 285	29 232	38 234	61 953
Rehabilitacija	7 016	4 353	5 098	18 293	54 251
S k u p a j	1 490 992	1 541 918	1 842 111	1 966 124	2 296 309

TEKOČI IZDATKI SOCIALNEGA VARSTVA

Vrste izdatkov	Izdatki v 000 din				
	1958	1959	1960	1961	1962
A. Izdatki ljudskih odborov					
1. Rejnine za mladoletne	44 071	51 094	63 633	77 600	106 175
2. Oskrbnine za mladoletne v socialnih zavodih	196 724	228 516	225 456	288 273	410 674
3. Otroška in mladinska letovanja	55 991	53 596	67 255	62 098	64 855
4. Rejnine za odrasle	1 790	3 104	2 719	4 835	6 099
5. Oskrbnine za odrasle v socialnih zavodih	258 967	278 929	225 456	394 235	531 168
6. Podpore družinam kadrovcv	12 113	22 451	26 812	20 105	24 765
7. Podpore žrtvam fašističnega nasilja	24 622	26 082	24 601	23 962	24 190
8. Stalne splošne socialne podpore	270 674	288 427	320 858	349 858	401 212
9. Podpore pokojnim borcem in ž.f.tr. za gojanje	61 048	36 978	35 780	37 735	36 680
10. Ostale stalne mesečne podpore	57 444	86 548	99 177	131 661	128 285
11. Enkratne podpore	44 747	40 555	44 247	58 917	73 514
12. Dotacije socialnim zavodom	392 552	401 850	556 787	812 031	662 632
13. Ostali tekoči izdatki	426 841	452 129	414 882	439 320	596 944
14. Skupaj	1847 584	1970 259	2107 663	2700 630	3067 193

Opombi: 1. V pregledu so zajeti vsi tekoči proračunskih izdatki ljudskih odborov in občinskih socialnih skladov za financiranje socialnega varstva.

2. Pod »Ostalimi tekočimi izdatki« so izkazani izdatki za MDF, teden otroka, strokovni dvig kadrov, subvencije društvom defektnih, zdravljenje nepremožnih itd.

Tabela IX/b

Vrsta izdatkov	Izdatki v 000 din				
	1958	1959	1960	1961	1962
B. Republiški proračunski izdatki					
1. Redni tekoči izdatki	90 000	102 237	104 700	107 203	113 590
2. Dotacije republiškim socialnim zavodom	26 451	35 232	45 865	54 530	-
3. Skupaj	116 451	137 469	150 565	161 733	113 590
C. Sredstva Jugoslovanske loterije					
1. Zveza gluhih	3 895	3 309	2 110	3 753	3 394
2. Zveza slepih	5 368	4 681	5 521	7 686	6 865
3. Skupaj	9 263	7 990	7 631	11 439	10 259
Č. Rdeči križ					
1. Denarni izdatki	33 989	82 283	72 830	82 857	86 501
2. Izdatki v naravi	.	.	.	.	287 100
3. Skupaj	.	.	.	.	373 601

- Opombi:
1. Pod denarnimi izdatki so zajeti izdatki za letovanje otrok, elementarne neseče (brez Makarske), borbo proti TBC in alkoholizmu ter manipulativni stroški za mednarodno pomoč.
 2. Pod izdatki v naravi so zajete vrednosti razdeljenih naturalnih pomoči socialnim ustanovam.

INVESTICIJE SOCIALNEGA VARSTVA

Vrsta ustanov		Izdatki v 000 din				
		1958	1959	1960	1961	1962
1.	Varstvene ustanove	8 780	25 713	115 645	162 326	225 674
2.	Otroški in mladinski domovi	5 017	11 674	19 317	15 500	26 624
3.	Specialni mladinski domovi	7 600	16 182	16 700	11 100	18 000
4.	Počitniška letovanja	40 008	57 558	77 977	126 050	190 766
5.	Specialni domovi za odrasle	37 515	31 410	16 200	47 800	36 000
6.	Domovi za stare in onemogle	20 614	20 719	57 139	46 940	52 965
7.	Socialni centri	-	-	-	11 000	6 007
8.	Skupaj	119 534	163 256	302 978	420 716	556 036
Od tega:	Republiške negospodarske investicije	27 000	42 000	19 700	40 900	48 000
	Sklad za socialne ustanove	17 173	28 742	49 627	55 810	97 300
	Ostalo (ljudski odbori in lastna sredstva)	75 361	92 514	233 651	324 006	410 736

Opomba: V pregledu so zajete samo investicije socialnih zavodov v pristojnosti socijalnega varstva.

POTROŠNJA SOCIALNEGA VARSTVA NAPRAJ NARODNEMU DOHODKU

(v tisočih din)

Leto	Tekoči izdatki		Investicije		Skupaj	
	din	% od narodnega dohodka	din	% od narodnega dohodka	din	% od narodnega dohodka
1958	1 964 035	0,64	119 534	0,04	2 083 569	0,68
1959	2 107 728	0,59	163 256	0,05	2 270 984	0,64
1960	2 258 228	0,51	302 978	0,07	2 561 206	0,58
1961	2 862 363	0,55	420 716	0,08	3 283 079	0,63
1962	3 180 783	0,56	556 036	0,09	3 736 819	0,65
1963 ^x	3 012 491	0,46	504 128	0,08	3 516 619	0,54

^x Podatki za leto 1963 so ocenjeni

**PORAST POTROŠNJE SOCIALNEGA VARSTVA V PRIMERJAVI Z NARODNIM DOHODKOM
V LETIH 1958 - 1963**

(v tisočih din)

Leto	Narodni dohodek		Potrožnja socialnega varstva						skupaj	
	din	% povečanja napram 1958	tekoči izdatki		investicije		% povečanja napram 1958	din		% povečanja napram 1958
			din	% povečanja napram 1958	din	% povečanja napram 1958				
1958	306 985 000	-	1 964 035	-	119 534	-	-	2 083 569	-	-
1959	355 154 000	15,7	2 107 728	7,3	163 256	36,6	36,6	2 270 984	9,-	9,-
1960	441 514 000	43,8	2 258 228	15,-	302 978	153,5	153,5	2 561 206	22,9	22,9
1961	516 383 000	68,2	2 862 363	45,7	420 716	252,-	252,-	3 283 079	57,6	57,6
1962	569 619 000	85,5	3 180 783	61,9	556 036	365,2	365,2	3 736 819	79,3	79,3
1963 ^x	649 035 000	111,4	3 012 491	53,4	504 128	321,7	321,7	3 516 619	68,8	68,8

x) Podatki za leto 1963 so ocenjeni

PREDLOG RAZVOJA SOCIALNEGA VARSTVA V LETU 1965

A. Dosedanji razvoj in stanje

Razvoj socialnega varstva v preteklih letih ni bil v skladu s predvidevanji. Eden izmed poglavitnih vzrokov je bilo pomanjkanje finančnih sredstev. Družbe no politične skupnosti so vsako leto dodeljevale sredstva v višini potrošnje v preteklem letu in niso upoštevale številnih dodatnih nalog socialnega varstva, ki mu jih nalagajo pravni predpisi. Upoštevale tudi niso povečanje življenjskih stroškov, čeprav so tesno povezani z dajatvami na tem področju. Potrošnja sredstev za socialno varstvo vedno bolj zaostaja za realnimi potrebami.

V preteklem razdobju je bila posebna pozornost usmerjena v razvijanje in krepitev socialnih služb v komuni. Občinske skupščine so ustanovile 14 centrov za socialno delo, ki obsegajo območje s 611 000 prebivalci (38 % vseh prebivalcev SR Slovenije). Centri za socialno delo postajajo pomembne strokovne službe, ki vedno bolj uspešno opravljajo naloge socialnega varstva. Velik je tudi njihov delež pri operativno analitičnem delu. V letu 1963 so izdelali 29 analiz, v letu 1964 pa so programirali in delno že izdelali 66 operativnih analiz. To dokazuje, da je socialno delo v centrih vsebinsko globlje, kar je pri reševanju socialnih problemov izredno pomembno. Razvila in uveljavila se je tudi koordinativna in mobilizacijska vloga centra za socialno delo.

Za usposabljanje kadrov je bilo v zadnjih letih organiziranih večje število seminarjev in konferenc, na katerih so obravnavali najaktualnejša vprašanja socialnega varstva, metode programiranja in koordinacije (l. 1964 je bilo 16 seminarjev).

Otroško varstvo v zadnjih letih ni bistveno napredovalo, čeprav so se nekoliko povečale kapacite, hkrati pa se je povečalo tudi število varstva potrebnih otrok. V 215 varstveno vzgojnih ustanovah je 14 416 otrok, to je 3,5 % otrok do 14 leta starosti.

Popolnoma neurejeno je varstvo dojenčkov. Prehrana otrok ni zadovoljivo urejena, čeprav ima večina šol šolske kuhinje. Maščobe dobiva 73 % šolarjev, kosilo pa zunaj doma le 6,5 % otrok. Pomanjkljiva prehrana vsekakor močno vpliva na njihov telesni in duševni razvoj.

Zaradi razvijanja drugih varstvenih oblik, predvsem pa zaradi visokih oskrbnih v zavodih za otroke, je v domskem varstvu vedno manj otrok. Otroške in mladinske domove postopno ukinjajo in preurejajo v posebne zavode. V SR Sloveniji imamo sedaj le 2 otroška domova s skupno kapaciteto 105 ležišč, pred 10 leti pa smo jih imeli 15. Tak odnos do vzdrževanja in ustanavljjanja domov ni povzročilo upadanje potreb, ampak pomanjkljivo sodelovanje občinskih skupščin.

Rejniška služba je v tem obdobju napredovala. V reji je sedaj registriranih 3 271 otrok, od katerih je 1 703 otrok dal v rejo skrbstveni organ. Napredek se kaže zlasti v večji skrbi za rejence: z uvajanjem sodobnih metod dela in z zvišanjem rejin.

Izvajanje skrbništva nad mladoletniki (enako nad odraslimi osebami) v zadnjih letih ni bilo celovito proučeno. Pomanjkljiva je bila tudi družbena skrb za pomoč nepopolnim družinam, zlasti materam samohranilkam.

Pri izvajanju novelirane kazenske zakonodaje se je izboljšalo sodelovanje organov socialnega varstva, sodstva in organov za notranje zadeve. Začele so se razvijati službe za izvajanje vzgojnih ukrepov, ustanovljenih je bilo 7 disciplinskih centrov.

Kategorizacija otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju je doslej obsegla 50 % prijavljenih otrok. Pomanjkanje strokovnih sodelavcev in materialnih sredstev sta bili oviri za večje uspehe na tem področju. Razvoj posebnih zavodov močno zaostaja za potrebami že doslej kategoriziranih otrok.

Posebno mesto v socialnem varstvu zavzema varstvo borcev narodnoosvobodilne vojne, njihovih družin in vojaških invalidov. Varstvo teh oseb je postalo v letošnjem letu načrtneje tako glede izboljševanja njihovega materialnega položaja kot zadovoljevanja stanovanjskih potreb in ugotavljanje zdravstvenega stanja ter zdravljenja.

Varstvo vojaških vojnih invalidov v materialnem pogledu je urejeno z zveznimi zakoni in predpisi, materialni položaj borcev, ki niso v delovnem razmerju, pa je izredno pereč. Občinske in okrajne skupščine ga skušajo reševati s priznavalnimi, s katerimi delno izboljšujejo položaj upokojenih in invalidnih borcev. Po stanju 31. avgusta 1964 sprejemajo priznavalnino 3 204 borci, za kar je bilo zagotovljenih 475 milijonov dinarjev. Priznavalnino bi potrebovalo še večje število borcev, kar se bo delno uredilo že v letošnjem letu.

V letu 1964 je napredovalo tudi reševanje stanovanjskih problemov borcev NOV. V Sloveniji je kljub temu še vedno 3 070 borcev brez ustreznih stanovanj, od tega 1 048 tistih, ki niso v delovnem razmerju. Občinske skupščine so v letu 1964 programirale 534 stanovanj za nezaposlene borce, vendar so morale ta program zaradi pomanjkanja sredstev zmanjšati na 422 stanovanj. Za izgradnjo teh sta-

novanj so občine zagotovile okoli 1 500 milijonov dinarjev, republika pa je k temu dodala 350 milijonov kot participacijo.

Pri varstvu odraslih se je pričelo v zadnjem času načrtno proučevati problema - tiko starejšega prebivalstva. Osnova za nadaljnje delo je študija o problemih starejših ljudi, zlasti program razvoja gerontološko-geriatrske dejavnosti. Podrobno je bilo proučeno stanje v domovih za starejše osebe, izdelani predlogi pa naj bi izboljšali sedanji položaj. Pomoč pri oskrbi, postrežbi ali negi starejših ali kako drugače prizadetih oseb je še skorajda nerazvita.

Socialno ekonomsko vprašanje ostarelih kmetov, ki sodijo v obravnavano področje, ponekod sicer rešujejo v smislu priporočil, na splošno pa so ti problemi zapostavljeni in premalo celovito obravnavani.

Problematiko slepih se rešuje dokaj načrtno in uspešno. Pri civilnih invalidih, gluhih in duševno prizadetih pa je mnogo nerešenih problemov, zlasti na področju usposabljanja, zaposlovanja in nadomestil za njihovo zmanjšano delovno sposobnost.

V SR Sloveniji nimamo nobenega zavoda za resocializacijo alkoholikov. Zato so vsa prizadevanja služb socialnega varstva v glavnem brez uspeha, čeprav so nekateri centri za socialno delo že začeli z načrtnim delom.

Družbene denarne pomoči - stalne mesečne podpore - socialno ogroženim se v letu 1964 kljub povečanju življenjskih stroškov niso bistveno spremenile. Skoraj vse občinske skupščine so odobrile za socialne podpore v letošnjem letu finančna sredstva v višini lanske letošnje. Povprečna stalna mesečna socialna podpora znaša le 4 500 dinarjev.

Preventivne dejavnosti na področju socialnega varstva so skorajda nerazvite. Poglavitni vzroki za tako stanje so pomanjkanje finančnih sredstev, ki komaj zadoščajo za zadovoljitev potreb na področju kurative ter nezadostno število strokovnih kadrov, ki naj bi strokovno razvijali preventivne dejavnosti in pritegovali ter usposabljali prostovoljne socialne delavce.

B. Bodoči razvoj

Socialno varstvena dejavnost ni docela prilagojena sedanji stopnji družbenega razvoja. Da bi omogočili izvrševanje nalog in čimbolj uveljavili sodobne principe socialnega dela, je treba aktivneje reševati predvsem problem organizacije in financiranja socialne službe ter z zakonskimi predpisi zagotoviti njeno učinkovitejše delovanje.

V letu 1965 je še nadalje treba intenzivno oblikovati organizacijo službe in strokovno izpopolnjevati socialno varstvene dejavnosti. Odločno je treba preusmerjati dosedanje izrazito kurativno v preventivno socialno delo.

Zavzeto je treba začeti ustvarjati pogoje za ustanovitev republiškega zavoda za socialno varstvo, ki naj prevzema in koordinira študijsko raziskovalne naloge, proučuje najsodobnejše izsledke socialnega dela ter skrbi za dosledno uvajanje strokovnosti v socialno varstvene dejavnosti.

Da zagotovijo možnosti in strokovno delo pri izvrševanju nalog, predvideva 16 občinskih skupščin ustanovitev centrov za socialno delo kot samostojnih strokovnih služb socialnega varstva v občini, tako da bo ob koncu leta delovalo v Sloveniji že 30 centrov. Posebno pozornost je treba v teh občinah posvetiti za gotovitvi osnovnih pogojev - kadrom, materialnim sredstvom in delovnim prostorom - za uspešno poslovanje centrov. Vzporedno z dejavnostjo pri ustanavljanju novih, je treba skrbeti za utrjevanje organizacije in strokovnega dela v delujočih centrih za socialno delo. Pri tem bo treba njihovo delo še močneje povezovati z drugimi občinskimi strokovnimi in družbenimi organi ter tako poglobiti njihovo delovanje v okviru komunalne samouprave.

V skladu z razvojem in širjenjem mreže socialnih služb bo treba povečati aktivnost pri uvajanju strokovnih socialnih služb v gospodarskih organizacijah, šolstvu, zdravstvu, socialnem zavarovanju, v zavodih za zaposlovanje delavcev itd. Posebno skrb je treba posvetiti organizaciji socialnih dejavnosti v krajevni skupnosti.

Ker je problem kadrov, ki delajo na področju socialnega varstva izredno pereč, je treba za zagotovitev izvrševanja osnovnih nalog, kot tudi za strokovno opravljanje dela, ta problem obravnavati prioritarno. Pregledati je treba ustreznost dosedanje sistemizacije in zasedbe delovnih mest in pri reševanju organizacije službe odpraviti sedanje pomanjkljivosti. S pravilno politiko štipendiranja je potrebno omogočiti nov dotok strokovnih kadrov ter skrbeti za dopolnilno strokovno izpopolnjevanje socialnih delavcev.

Razvoj varstva družine znatno zaostaja za dejanskimi potrebami in s tem posredno zavira reprodukcijo delovne sile. Na tem področju je nujno treba doseči večji napredek in izboljšanje zlasti pri razvijanju otroškega varstva. Zato je potrebna načrtna koordinacija vseh za otroško varstvo odgovornih in zainteresiranih činiteljev, izdelati pa je treba predvsem skupen strokovni program razvoja otroškega varstva, katerega uresničevanje mora postati splošna naloga predvsem občinskih skupščin, delovnih organizacij ter krajevnih in stanovanjskih skupnosti. Predvsem je treba zagotoviti vsaj osnovno varstvo otrokom zaposlenih staršev in otrokom, za katere skrbijo organi socialnega varstva.

Zaradi izredno perečega stanja na tem področju je treba v letu 1965 ustanoviti 20 novih zavodov s skupno kapaciteto 2 000, z izboljšavami in preureditvami sedanjih ustanov pa bi se lahko njihova zmogljivost povečala za nadaljnjih 1 000 mest. Na ta način bo lahko v varstveno vzgojnih ustanovah 3 000 otrok več kot v letu 1964, t.j. skupno okoli 17 500 otrok. V naslednjih letih bo treba tempo razvoja teh ustanov občutno pospešiti.

Pri razvijanju skrbi za otroke in mladino pod družbenim varstvom je potrebno organizacijsko in predvsem strokovno izboljšati delo organov in služb.

Rejništvo je treba še nadalje sistematično razvijati, kar je cenejše in primenejše od domskega varstva. S tem v zvezi bodo v letu 1965 ustanovljena 3 poskusna stanovanja za rejniške družine, v katerih se bo lahko oskrbovalo ca 30 rejnikov. Zaradi dviga osnovnih življenjskih stroškov naj se dvignejo rejnine na 11 000 do 19 000 dinarjev v mestih in 6 000 do 12 000 dinarjev na podeželju.

Izboljšati bo treba strokovno opravljanje skrbniških poslov in povečati družbeno skrb za otroke pod skrbništvom.

S primernimi ukrepi bo treba povečati družbeno pomoč nepopolnim družinam, zlasti materam samohranilkam pri reševanju njihovih življenjskih problemov.

Glede družbeno neprilagljive mladine bo treba zagotoviti pogoje za kvalitetnejše izvrševanje vzgojnih ukrepov, ki jih nalaga mladinska kazenska zakonodaja, za dosego tega pa proučiti in izboljšati metode in oblike dela ter razvijati in izpopolnjevati ustrezne službe. V letu 1965 bosta ustanovljena 2 disciplinska centra za bivanje mladoletnikov za daljšo in 10 disciplinskih centrov za bivanje mladoletnikov za krajšo dobo. Tako bo konec leta v Sloveniji 5 disciplinskih centrov za daljšo in 25 disciplinskih centrov za krajšo dobo.

Za hitrejše reševanje varstva in rehabilitacijo otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju bo treba pospešiti kategoriziranje prijavljenih otrok.

Za varstvo težje duševno prizadetih otrok je treba končati s pripravi tehnične dokumentacije za novogradnjo zavoda s kapaciteto 400, ki se bo pričel graditi v letu 1966. Od tega bo 300 mest namenjenih za azil, 100 mest pa za rehabilitacijo.

Na področju varstva borcev NOV, njihovih družin in vojaških vojnih invalidov bo treba v letu 1965 nadaljevati s prizadevanji za izboljšanje njihovega ekonomskega položaja.

V ta namen bo treba utrditi predvsem sistem priznavalnin. Priznavalnine bodo izpopolnile sistem varstva borcev, ki temelji na pravni ureditvi. Po dosednji evidenci bi bilo nujno podeliti priznavalnine še 5 000 borcem, katerih število pa se bo po ugotovitvi resničnih potreb še nekoliko povečalo. Poleg tega bo treba v prihodnjem letu povečati tudi znesek posameznih, zlasti občinskih priznavalnin. Priznavalnina v prihodnje ne sme biti manjša od 10 000 dinarjev mesečno.

Vzporedno z urejanjem priznavalnin bo treba nadaljevati tudi z reševanjem stanovanjskih problemov borcev NOV. Če odglejemo od ugotovljenih potreb v letu 1963 (1 048) letos rešene primere (422), morajo občinske skupščine rešiti še 626 stanovanjskih primerov nezaposlenih borcev. V skladu s predvidevanji, da se stanovanjski problem nezaposlenih borcev reši do leta 1966, bi bilo treba v letu 1965 zgraditi 313 stanovanj. Računajoč povprečno vrednost stanovanja 6 000 000 dinarjev, bi znašala potrebna sredstva 1 878 000 000 dinarjev. Sodeležba republiškega stanovanjskega sklada naj bi v povprečju znašala vsaj 30 %, to je 563 000 000 dinarjev. Pri tem ni vračunana morebitna podražitev stanovanja. V reševanje bo treba vključiti tudi dotacije in posojila za popravila in adaptacije stanovanj borcev NOV na podeželju.

Za uresničenje teh nalog bo moral Republiški sekretariat za socialno varstvo SRS pospeševati razvoj služb, ki se ukvarjajo z varstvom borcev NOV. Veliko pozornost bo moral posvetiti vzgoji in izpopolnjevanju kadrov, za kar bo organiziral seminarje, konference in posvetovanja. Posebna naloga sekretariata bo opravljanje rednih revizij in instruktaž občinskih organov socialnega varstva.

Kompleksno varstvo starejših oseb se bo razvijalo v skladu z dosedanjimi smernicami. Velikemu številu osamljenih, bolnih in drugače prizadetih starejših oseb je potrebno preko krajevnih skupnosti zagotoviti ustrezno pomoč z razvijanjem različnih služb.

Posebno pozornost je treba posvetiti tistim starejšim osebam, katerih je nujno potrebna namestitve v domovih. V ta namen bo treba pričeti z graditvijo novih domov, profilirati sedanje domove in opraviti najnujnejše adaptacije.

V letu 1965 se nadaljujejo novogradnje Doma upokojencev v Ljubljani (200 milijonov dinarjev), Doma v Idriji, ki ga je potrebno zgraditi namesto pogorelega (50 milijonov dinarjev), za dom za starejše ljudi bo usposobljen grad v Ložah pri Vipavi (50 milijonov dinarjev), nadaljevalo pa se bo tudi z ureditvijo doma v Mali Loki pri Trebnjem za duševno prizadete (60 milijonov dinarjev). Za najnujnejše adaptacije je potrebno zagotoviti 300 milijonov dinarjev.

Vzporedno z razvojem in ureditvijo domov je treba omogočiti graditev stanovanj za osebe v domovih.

V letu 1965 se bo začelo s pripravljalnimi deli za ustanovitev posebnega zavoda za resocializacijo alkoholikov.

Proučiti bo treba ekonomski položaj nepreskrbljenih oseb in prilagoditi družbene denarne pomoči minimalnim življenjskim stroškom. V skladu z novimi zakonitimi predpisi bo treba povečati podpore žrtvam fašističnega nasilja in podpore družinam kadrovcev, stalne socialne podpore pa naj bi se dvignile na povprečno 8000 dinarjev na mesec. Enkratne socialne podpore naj bi se dvignile na povprečno 15 000 dinarjev. Za vse socialne podpirance bo treba v proračunih družbeno

političnih skupnosti zagotoviti še 369 milijonov dinarjev za zdravstveno zavarovanje.

Problematiko ostarelih kmetov je treba reševati upoštevajoč njihove fizične sposobnosti z ustreznimi socialno-ekonomskimi ukrepi.

Izdelati je treba predloge za ureditev statusa civilnih invalidov in duševno prizadetih odraslih oseb, predloge za njihovo rehabilitacijo, za podeljevanje regresa za zmanjšano delovno sposobnost, ortopedski dodatek, dodatek za tujo pomoč, nastanitev itd.

Opisane potrebe socialnega varstva v letu 1965 so minimalne in bi jih bilo treba realizirati v celoti. Glede na dosedANJI razvoj in stanje socialnega varstva, boljše potrebe in možnosti za financiranje pa so najvažnejše sledeče naloge:

- zakonska ureditev socialno varstvene dejavnosti ter organizacije službe,
- ureditev pravnega statusa centrov za socialno delo,
- utrditev organizacije socialnih služb, kar pomeni pospešeno razvijanje občinskih centrov za socialno delo in vzporedno skrb za razvoj socialnih služb na drugih področjih ter usposabljanje strokovnih socialnih delavcev,
- izoblikovanje programov za hitrejši razvoj preventivne dejavnosti in zagotovitev v ta namen potrebnih materialnih sredstev ter strokovnih kadrov,
- uresničitev pogojev za ustanovitev republiškega zavoda za socialno varstvo kot nosilca in koordinatorja nalog študijsko-raziskovalnega dela za območje SR Slovenije,
- ustanovitev predvidenih varstveno vzgojnih ustanov za varstvo dojenčkov, predšolskih in šolskih otrok,
- ureditev materialnega položaja borcev narodnoosvobodilne vojne in njihovih družin,
- povečanje stalnih socialnih podpor za socialno nepreskibljene osebe do ravni minimalnih življenjskih stroškov in
- ustanovitev Doma za duševno prizadete v Mali Loki pri Trebnjem, dograditev Doma upokojencev v Ljubljani in usposobitev novega doma za starejše ljudi v Ložah pri Vipavi.

AKTUALNI PROBLEMI SOCIALNEGA VARSTVA V SR SLOVENIJI

1. Materialno stanje dejavnosti

Osnovni problemi materialnega stanja socialnega varstva so v tem, da sta se obsega in vsebina socialnega varstva dejavnosti iz leta v leto močno spreminjala. Te spremembe so dejansko potekale vzporedno s splošnim družbeno-ekonomskim razvojem, kar je jasno razvidno v intencijah ustave, v pozitivni zakonodaji in najrazličnejšem izvajanju prakse (tako sedne kot splošno družbene). Vendar je osnovna vrzel nastajala v tem, da tem spremembam niso sledili ne materialna baza, namenjena tej dejavnosti, ne organizacija službe, ne usposabljanje kadrov. Vse slednje je vedno capljalo za dogodli, veliko bolj kot na drugih področjih družbenih dejavnosti.

- Osnovne dejavnosti

V letu 1963 je bilo potrošeno za osnovno dejavnost socialnega varstva din 3 168 886 000 (0,51 % od ustvarjenega narodnega dohodka - v letu 1958 pa 0,64 %), do čim bo znašala potrošnja v letu 1964 - po oceni Republiškega sekretariata za finance SR S - din 3 358 492 000 (0,64 % od ustvarjenega narodnega dohodka). Porast din 689 606 000 ali 21,7 % (od tega dinarjev 263 399 000 iz republiškega proračuna (gre predvsem na povečanje sredstev za dohoditev novih in zvišanje starih priznavalnih borcen NOV (din 365 000 000). Kljub temu dviga še vedno niso krite minimalne potrebe ne po številu ne po višini priznavalnin. Ostala sredstva so uporabljena v glavnem za kritje: z zakonom zvišanih podpor žrtvam fašističnega nasilja povprečno (od 3 747 na 4 304 din) in podpor družinam kulovcev (od 7 265 na 7 587); o-skrbnih stroškov v socialnih zavodih (din 226 133 000 od 17 001 na 17 654), povečanje rejnin za mladoletne otroke v tujih družinah (din 27 556 000 od 7 456 na 8 090) in stalnih socialnih podpor (din 41 909 000 od 4 083 na 4 500). Za vse ostale dejavnosti (skrbništvo, stroški nadzor skrbniških organov nad mladoletni ti prestopniki, kategorizacija, vključevanje ogroženih otrok v varstvene ustanove, rejnine za odrasle osebe itd.) so ostala odobrena sredstva skoraj nespremenjena napram potrošnji v letu 1963.

Ob zgornjih številkah je treba opozoriti, da pri ugotavljanju prenikov materialnega vlaganja za področje socialnega varstva lahko primerjavo absolutnih števil kot tudi relativnih odnosov iz leta v leto nekoliko zapelje, ker so iz-

hodiščne postavke tako nizke, da ne morejo služiti za primerjalno bazo, ker že ta baza ni odgovarjala minimalnim potrebam časa, v katerem je bila opredeljena (glej prilogo). Poleg tega pa so tudi zvišanja tako minimalna, da jih ni možno sprejeti kot izboljšanje.

Osební dohodki

Republiški sekretariat za socialno varstvo SRS ne vodi v svoji evidenci osebnih dohodkov uslužbencev socialnega varstva (ne v občinski upravi, ne v centrih za socialno delo), niti nima teh podatkov. Splošno znano pa je dejstvo, da kadri na tem področju dela niso pravilno stimulirali, zaradi česar je izredno težko sprovajati modernizacijo in utrjevati strokovnost službe.

V domovih za starejše ljudi so znašali po podatkih posebne ankete sekretariata povprečni osebni dohodki v letu 1963 din 25 684. V letošnjem letu so se ti dohodki povečali na ca 30 000 dinarjev, ker se je tekom leta postavilo in v večini primerov tudi realiziralo priporočilo o iznosu minimalnih dohodkov v višini din 25 000. Kljub temu porastu so osebni dohodki delavcev v socialnih zavodih po vseh obstoječih podatkih še vedno najnižji v republiki.

Investicije

Izredno pereče stanje je tudi pri investiranju socialnih zavodov. Za investicije socialnih zavodov v pristojnosti socialnega varstva je bilo potrošeno v letu 1963 din 504 128 000 dočim se predvideva v letu 1964 din 782 430 000 indeks 155,2 (od tega republiške negospodarske investicije din 145 000 000 republiški sklad za socialne ustanove din 75 000 000, lastna sredstva zavodov din 108 200 000 in občine din 454 230 000). Pri tem 31 (50 %) občin ni ničesar predvidelo za investicije socialnih zavodov, 8 (12 %) občin pa le simbolične zneske pod 1.000 000 dinarjev.

Največ investicijskih sredstev je bilo potrošeno za varstveno vzgojne ustanove (din 308 911 000 ali 39,5 %), kar je izredno malo glede na potrebe in kar ni v skladu s predlogom perspektivnega razvoja socialnega varstva za obdobje 1964 - 1970, ki predvideva povprečno letno potrošnjo za te ustanove din 2 653 900 000. Po podatkih Zavoda za statistiko je bila povežana zmogljivost varstveno vzgojnih ustanov le za 261 mest, dočim predvideva perspektivni plan povežanje zmogljivosti v 7 letih za 43 000 mest, t.j. 6 000 otrok letno.

Večja investicijska sredstva so bila v letošnjem letu vložena tudi v specialne mladinske domove (din 154 500 000); za izgradnjo Prehodnega mladinskega doma v Ljubljani in adaptacijska dela v Domavi. Realne, pereče potrebe tudi za to področje so mnogo večje in bi vlaganje v te namene bilo potrebno pospešiti in jih odstraniti z dnevnega reda.

Sredstva za investicije domov za starejše ljudi (din 148 000 000) so bila porabljenaa za nadaljevanje novogradnje Doma upokojencev v Ljubljani (80 000 000 din) in nujne adaptacije obstoječih domov, ki se nahajajo v glavnem v starih gradovih in dotrajanih zgradbah predvsem za domove v Impolci, Gornemilskem, Predvoru, Viltušu, Šmarju pri Jelšah in na Bokalcu. (Stanje v teh domovih je razvidno iz informacije).

Zaradi pomanjkanja finančnih sredstev se v letošnjem letu še ni pristopilo k novogradnji vsaj enega delovno-terapevtskega doma za resocializacijo alkoholikov ali posebne delavnice za osebe, ki zaradi psihičnih motenj nimajo uspeha v normalnem delovnem okolju.

2. Problemi družbenega sistema

- a) Skrb družbenih skupnosti in pravna urejenost

Pri problemih družbenega sistema za področje socialno varstvene dejavnosti je treba omeniti naslednje momente:

Pri popisu opravil je Republiški sekretariat za socialno varstvo registriral 70 različnih pravnih predpisov, ki v kakršnikoli obliki obvezujejo službo socialnega varstva na ukrepanje. Poleg pravnih predpisov pa obstoji vrsta ukrepov, ki so pogojeni v perečih družbenih potrebah in se izvajajo ne kot pravna, temveč moraina obveza družbe do posameznika, določenih kategorij in skupin prebivalstva. Mnogi teh ukrepov so izredno zahtevni in delikatni, zaradi česar je njihovo sprovajanje nujno vezano na stopnjo splošnega in osebnega standarda, stopnjo izobrazbe in kulturno civilizacijske ravni prebivalstva ter končno tudi stopnjo humanizacije in demokratizacije odnosov (problemi mladinskega prestopništva n.p.r. niso več le problemi bede, skrb za starejše osebe se ne more zreducirati le na reševanje starejših siromakov, posegi v družinske odnose se ne vršijo le pri revnih, zaostalih, neurejenih družinah itd.).

Ta kratka razlaga bo vsaj deloma pojasnila vzroke za nezadovoljstvo glede dela službe in prizadevanja, ki so usmerjena v boljšo organizacijo in konsolidacijo službe socialnega varstva, usmerjeno v organizacijo centrov za socialno delo. Teh je v republiki sedaj 14, 16 občin pa namerava ustanoviti centre v letu 1965. Ta podatek, kakor je razveseljiv, je nevaren, ker obstoji verjetnost, da bodo občinske skupščine "le spremenile tablo", ne da bi zagotovile osnovne pogoje, t.j. materialna sredstva, kadre in prostore.

Delo organov socialnega varstva na občinah ne zadovoljuje. Osnovni vzroki so v pomanjkanju strokovnih kadrov (to pomanjkanje se veže na slabo stimu-

lacijo) in neproučeni - v glavnem prenizki sistemizaciji in zasedbi delovnih mest.

V nezadostnem in slabem poslovanju službe je deloma gledati tudi problem minimalnega dodeljevanja sredstev za to dejavnost, ker taka služba ni sposobna (ta nesposobnost gre deloma tudi na račun preobremenjenosti z nalogami) prinašati pred občinsko skupščino zadokumentirane potrebe niti glede z zakonom postavljenih zahtev, še manj pa ostale nujne potrebe občanov.

Problem financiranja je gledati deloma tudi v pomanjkanju poznavanja obsega in zahtevnosti nalog službe, neredko tudi v odnosu občinskih skupščin do tovrstnih problemov.

Ti skopo nakazani problemi so ozko vezani tudi s problemi pravnih predpisov za področje socialnega varstva. Čeprav imamo kopico pravnih predpisov in še večjo kopico opravi po teh predpisih in drugih obvezah, še vedno nimamo zakona o socialnem varstvu in organizaciji ter financiranju službe. Zakon naj bi jasno opredelil področje socialno varstvene dejavnosti (danes večina zakonov govori o nekem skrbstvenem organu, ki je v resnici fikcija, vse te naloge opravlja služba socialnega varstva itd.), organizacijo službe in zavodov, ki naj opravljajo to dejavnost, kadre in končno tudi materialne obveze. V zvezi s tem je treba omeniti, da centri za socialno delo že delujejo, čeprav njihov pravni status še vedno ni razčiščen. Oboje naj bi bilo rešeno v letu 1965 oz. centri v letu 1965, zakon o socialnem varstvu in organizaciji službe pa sprejet v letu 1966. Ostale zakonske in druge predpise za področje socialnega varstva pa je treba le temeljiteje proučevati in ev. novelizirati (družinska zakonodaja, zakon o zakonski zvezi, razmerje med starši in otroki, skrbništvo, posvojitve - skratka študijsko pripravljati "rodbinski zakonik" itd.). V glavnem pa daje ta zakonodaja že danes, z manjšimi izpopolnitvami pa sploh, zelo široke možnosti dela. Zagotoviti je treba le strokovnost, t.j. kvaliteto dela (kadre) in materialna sredstva in to vključiti v okvir dobro organizirane službe.

V letu 1964 naj bi bil sprejet še Zakon o izvrševanju vzgojnih ukrepov, ki ga je Sekretariat že izdelal in ga sedaj obravnava Republiški sekretariat za zakonodajo in zakon o socialnih zavodih. Za slednjega se postavlja vprašanje, če ne bi postal del zakona o socialnem varstvu. V letu 1965 še zakon o žrtvah fašističnega nasilja.

b) Delovanje skladov

V republiški sklad za socialne ustanove se stekajo denarne kazni iz prekrškov (kazni za prekrške zoper javni red in mir, sanitarni prekrški in tržni prekrški ter gospodarski prekrški in izkupiček za zasežene predmete, če jih izreče sodnik za prekrške) namensko za socialne ustanove. Tako namensko dode-

ljena sredstva so se različno stekala in razdeljevala; neposredno v občine, preko okrajev in delno republike, od leta 1962 pa le preko republike. Zadnja oblika je bila in je trenutno še najprimemnejša, ker so prej sredstva bila bolj drobljena, niso se trošila namensko in niso angažirala še dodatnih sredstev občine. Poleg tega so bila v manj razvitih občinah neznatna in niso mogla kriti niti najnujnejših potreb. Preko republiškega sklada pa so bila usmerjena ta sredstva tudi v te predele republike. Dalje so bila usmerjena v ustanove republiškega pomena, t.j. tiste, ki kot medobčinske institucije ne bi bile kljub perečim potrebam, še dolgo ustanovljene.

Nov zvezni zakon o financiranju družbeno političnih skupnosti ne določa točno, kam naj se stekajo denarne kazni iz prekrškov in tako obstoj republiškega sklada postaja vprašljiv. Obstoji predlog, da se omenjena sredstva do rešitve vprašanja še vedno stekajo v republiški sklad in da se ev. omogoči celo dodelitev dodatnih sredstev iz republiškega proračuna. Taka rešitev naj bi trajala še nekaj let, dokler se ne odpravi velika zaostalost na tem področju in omogoči tudi manj razvitim komunam kritje osnovnih potreb.

Trenutno ima sklade za socialno varstvo 12 občin, ki imajo v glavnem dohodke iz proračuna. Njih prednost je v tem, da sredstva ne zapadejo konec leta in da se ta sredstva ne višmanirajo v druge namene, kar je sicer redna praksa.

c) Medobčinsko sodelovanje

Medobčinsko sodelovanje na področju socialnega varstva ni razvito. Sprovaja jo ga le preko skupnih komisij za ugotavljanje invalidnosti in za kategorizacijo otrok ter organizacijo raznih bazenskih posvetovanj, seminarjev itd. Medobčinskih centrov za socialno delo še ni, ravnotako ni medobčinskih zavodov, ki pa bi bili zelo potrebni (n.pr. določene kategorije starejših oseb). Republiški sekretariat za socialno varstvo bo pripravil mnenje o možnosti ustanavljanja medobčinskih centrov za socialno delo.

d) Samoupravljanje, delitev dohodka in statuti

Samoupravljanje v institucijah in zavodih socialnega varstva je urejeno v SR Sloveniji v skladu z zakonom o organih upravljanja v zavodih. Vsi zavodi so to vprašanje uredili v svojih statutih, ki so jih sprejeli v letošnjem letu in no ugotovitvah Republiškega sekretariata za socialno varstvo le-ti odgovarjajo svojemu namenu. Sedaj sprejemajo pravilnik o delitvi dohodka, hišne rede itd. in usklajujejo pravilnike o delitvi osebnega dohodka, katere so začeli uporabljati že januarja 1963. Pri sprejemanju in urejevanju teh aktov jim Republiški sekretariat za socialno varstvo nudi strokovno pomoč, tako da posebnih pro-

biemov v zvezi s tem zavodi niso imeli.

Predstavniki javnosti sodelujejo v vseh oblikah upravljanja, ki jih predvideva zakon. V večini zavodov sodelujejo kot člani posebnega organa, ki ga sestavljajo predstavniki delovne skupnosti in javnosti, le v manjšem številu zavodov pa kot člani delavskega sveta ali kot člani posebnega organa, ki ga sestavljajo samo predstavniki javnosti. Da se je večina opredelila za prvo omenjeno obliko je vzrok v tem, da je sposobnost kolektivov zavodov izredno skromna in jim zunanji sodelavci - pravilno izbrani - dejansko nudijo vsestransko pomoč.

3. Vpliv letošnjih akcij in ukrepov

- a) Družbeni plan, rebalansi, investicijski ukrepi

Vse občinske skupščine so se seznanile s planom razvoja socialnega varstva v letu 1964, vendar ga v svojih planih niso dovolj upoštevale. Zaradi tega razvoj socialnega varstva ni potekal popolnoma v skladu s predvidevanji.

Pri rebalansu proračunskih sredstev v letu 1964 so bila vidno povečana sredstva za priznavalnine in dodatki zaposlenim borcem NOV, medtem, ko so ostala sredstva za druge potrebe socialnega varstva skoraj nespremenjena.

Investicijski ukrepi republiških organov niso prišli v poštev pri investiranju socialnih zavodov.

- b) Akcije družbenih organizacij

Družbene organizacije so delovale v smeri pospešitve socialno varstvene dejavnosti. V decembru se pripravlja tribuna o teh problemih pri Socialistični zvezi delovnih ljudi. Rdeči križ je pripravil že nekaj seminarjev za nego osamljenih in bolnih ljudi. Zveza prijateljev mladine, društvo upokojencev, Rdeči križ itd. usmerjajo občinske organizacije v koordinirano delo socialnih komisij v krajevni skupnosti in pod.

Služba socialnega varstva je v tem letu razširila sodelovanje z družbenimi organizacijami še posebej na področju skrbništva in krajevnih skupnosti. V ta namen je bila pobudnik in organizator bazenskih posvetovanj (10+13) ter republiškega posvetovanja o problemih na teh področjih. Sodelovanje z organizacijo gluhih in slepih je stalno, z drugimi družbenimi organizacijami in društvi (SZDL, ZPM, ZMS, ZZB, Konferenco za družbeno aktivnost žensk.

RK, Društvom upokojencev, Društvom socialnih delavcev in drugimi) pa po posameznih problemih, zlasti takrat, ko gre za mobilizacijo več činiteljev v smeri uvajanja socialnega dela v sistem celotnega komunalnega mehanizma ali pa za opredeljevanje glede določenih načelnih stališč pri oblikovanju zakonskih predpisov.

- c) Skupščinski akti

V letošnjem letu so izšli za področje socialnega varstva oz. za delo njegovih organov sledeči zakonski predpisi:

- zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o izvrševanju kazenskih sankcij (Ur.l.SFRJ št. 7/64)
- uredba o spremembah uredbe o otroškem dodatku (Ur.l.SFRJ št.30/64),
- zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o vojaških vojnih invalidih,
- zakon o spremembi zakona o pomoči družinskim članom, katerih hranilci so v obvezni vojaški službi,
- uredba o spremembah in dopolnitvah uredbe o invalidskem dodatku (Ur.l.SFRJ št. 42/64),
- zakon o dodatku zaposlenim udeležencem narodno osvobodilne vojne (Ur.l.SRS št. 17/64) in
- odlok o ustanovitvi komisije IS za vprašanja borcev NOB (Ur.l.SRS št.22/64).

V tem letu je Skupščina SR Slovenije večkrat razpravljala o nalogah socialnega varstva. Tako je bilo sprejeto priporočilo o delu in ustanavljanju centrov za socialno delo, sklepi o nadaljnjem razvoju otroškega varstva in sklepi za razvoj varstva starejših oseb. V okviru razprav o krajevnih skupnostih je bilo mnogo govora o socialnih dejavnostih v krajevnih skupnostih. V programu letošnjega leta so še naslednje obravnave: Osnutek 7 - letnega programa raziskovalnega dela, položaj borcev NOV, kadri v službi socialnega varstva in poročilo o izvajanju priporočila o delu in ustanavljanju centrov za socialno delo.

O dejavnosti občinskih skupščin na tem področju ni podatkov, opaziti pa je, da se je aktivnost občin v katerih delajo centri za socialno delo povečala, ker so dajali na dnevni red skupščinskih sej tudi parcialne probleme te dejavnosti, kar se je dogajalo v preteklosti le izjemoma.

4. Aktualni problemi

Osnovni aktualni in prioritetni problemi so:

- materialna baza za zagotovitev izvrševanja minimalnih kurativnih in preventivnih nalog socialno varstvene dejavnosti,
- utrditev in konsolidacija socialno varstvene službe, t.j. pospešeno razvijanje občinskih centrov za socialno delo in skrb za razvoj socialnih služb na drugih področjih. Ob tem nuditi vsestransko pozornost kadrom v socialnih službah.
- ureditev pravnega statusa centra za socialno delo,
- zakonska ureditev socialno varstvene dejavnosti ter organizacija službe,
- izoblikovanje programov za hitrejši razvoj preventivne dejavnosti in zagotovitev ukrepov, da se v ta namen poiščejo materialna sredstva in strokovni kadri,
- ustvarjanje pogojev za ustanovitev republiškega zavoda za socialno varstvo,
- mobilizacija vseh činiteljev in možnosti za ustanovitev predvidenih varstveno vzgojnih ustanov za varstvo dojenčkov, predšolskih in šolskih otrok. Število mest se naj poveča na 17 416.
- nadaljnje reševanje in urejevanje materialnega položaja borcev NOB in njihovih družin,
- ustanovitev Doma za duševno prizadete v Mali loki pri Trebnjem, dograditev Doma upokojencev v Ljubljani in usposobitev novega doma za starejše ljudi v Ložah pri Vipavi.

5. Delo sekretariata

Republiški sekretariat za socialno varstvo opravlja naslednje naloge:

- a) Operativne naloge so se po obsegu zmanjšale; opravlja nadzor nad kategorizacijo otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju, rešuje vloge in prošnje posameznikov, daje strokovna pojasnila v zvezi z upravnimi zadevami, spremlja izvrševanje družbenega plana na področju socialnega varstva in izvajanje zakonskih predpisov na tem področju; vodi revizijsko službo za področje invalidov.
- b) Analitične naloge iz dneva v dan rastejo, ker ni institucije, ki bi sistematično razvijala študijsko raziskovalno delo na socialno varstvenem področju. V letu 1964 so bile opravljene naslednje analize: stanje v domovih za starejše

osebe, socialno delo v krajevni skupnosti, položaj otrok po vojni umrlih borcev, izvajanje resolucije o nalogah otroškega varstva, informacija o centrih za socialno delo, o kadrih v krajevnih in občinskih organih socialnega varstva, o podeljevanju priznavačin, o izvajanju vzgojnih ukrepov; v pripravi je analiza financiranja socialnega varstva, rejništva in skrbništva.

- c) Velik del aktivnosti Republiškega sekretariata za socialno varstvo je usmerjen v konsolidacijo in urejanje strokovne službe ter nudenje strokovne pomoči terenu. V ta namen organizira seminarje (v letu 1964 za predsednike občinskih svetov za socialno varstvo in varstvo družine, za uslužbence upravnih organov socialnega varstva občinskih skupščin, za uslužbence občinskih skupščin, ki delajo na invalidskem področju, za socialne delavce in pedagoge, ki delajo v disciplinskih centrih itd.), posvetovanja (o operativno analitičnem delu na področju socialnega varstva, o problematiki centrov za socialno delo, statuti centrov za socialno delo, statuti socialnih zavodov, socialno delo v krajevni skupnosti, o skrbništvu, o domovih za starejše osebe in podobno) in strokovne razgovore. Z obiski na terenu pomaga pri metodično pravilnem strokovnem delu. Pri tem stalno angažira tudi Višjo šolo za socialne delavce.
- d) Sodelovanje z Zavodom za gospodarsko planiranje obstoji le pri sestavljanju perspektivnega in letnih družbenih planov ter pri ugotavljanju poteka izrješevanja.
- e) Republiški sekretariat za socialno varstvo zelo aktivno sodeluje z drugimi republiškimi sekretariati (šolstvo, zdravstvo, za delo, kmetijstvo, pravosodje, notranje zadeve, javno tožilstvo itd.) po posameznih mejnih ali skupnih problemih, da se ustvari koordinirana aktivnost.
- f) Stiki z Zveznim sekretariatom za zdravstvo in socialno politiko so, vendar minimalni ter tega zveznega organa na našem področju ni čutiti.

Povprečne stalne socialne podpore so znašale;

		Indeks
v letu 1960	din 3 086	100
v letu 1961	din 3 135	102
v letu 1962	din 3 564	115
v letu 1963	din 4 083	132
v letu 1964 (ocena)	din 4 500	146

Življenjski stroški štirčlanske družine (po stalni listi Zavoda za statistiko)

	Indeks
1960	100
1961	109
1962	126
1963	135
1964 - I. polletje	145

Porast socialnih podpor v letu 1964 napram letu 1960 je vsklajen s formalno o-
predeljenim porastom življenjskih stroškov v istem obdobju.

Pri tem je treba pripomniti, da socialne podpore že v letu 1960 niso zadoščale
za kritje minimalnih življenjskih potreb, saj so znašali - po podatkih Zavoda SRS
za statistiko povprečni življenjski stroški 4 članske delovne družine z 1 zapo-
slenim v letu 1961 din 39 205 - kar zneso preračunano din 35 968 v letu 1960. Na
ta način bi znašali življenjski stroški 1 osebe, če bi živeła sama, v letu 1960 o-
koli din 10 000 mesečno, v letu 1964 pa din 14 500. Čeprav so te številke postav-
ljene pod veliko vprašanje stvarnega zadoščanja (življenjski minimum) pa jih le
uporabimo za primerjavo, ker so družbeno denarne podpore še vedno ena tretjina
te vrednosti.

POROČILO

O IZVAJANJU PRIPOROČILA O USTANAVLJANJU IN DELU CENTROV ZA SOCIALNO DELO V SR SLOVENIJI

U v o d

Tri leta po sprejetju Priporočila o ustanovitvi centrov za socialno delo kot samostojnih strokovnih služb za socialno varstvo, ki sta ga sprejela Odbor za socialno politiko in zdravstvo zveznega zbora in Odbor za delo in socialno zavarovanje Zbora proizvajalcev zvezne ljudske skupščine, je Socialno-zdravstveni zbor Skupščine SR Slovenije februarja letos razpravljal o informaciji Republiškega sekretariata za socialno varstvo o centrih za socialno delo ter sprejel priporočilo, s katerim priporoča:

- ustanavljanje centrov za socialno delo kot samostojnih strokovnih služb v občini oz. medobčinskih centrov;
- večjo pozornost pri izbiri, šolanju in dopolnilnem strokovnem izpopolnjevanju kadrov v socialnem varstvu;
- zagotavljanje materialnih sredstev, ki bodo omogočila financiranje osnovnih potreb in delo po sodobnih metodah;
- tesno sodelovanje pristojnih svetov občinskih skupščin s centri za socialno delo, zlasti pri programiranju, izvajanju in koordinaciji njihovega dela v občini.

Istočasno pa Priporočilo opredeljuje tudi dejavnost centrov za socialno delo, ki naj obsega:

- analiziranje socialne problematike v komuni,
- koordiniranje dela pri reševanju socialnih problemov in pospeševanje socialnega dela in socialnih služb na drugih področjih,
- izvajanje nalog socialnega varstva na podlagi pravnih predpisov in splošnih družbenih potreb.

Da bi lahko spremljal izvajanje Priporočila na terenu je Socialno-zdravstveni zbor Skupščine SR Slovenije naročil Republiškem sekretariatu za socialno varstvo, da ugotovi stanje in pripravi poročilo.

Osnovne ugotovitve so naslednje:

I.

Dejavnost obstoječih centrov za socialno delo

Na področju SR Slovenije deluje 14 centrov za socialno delo kot samostojnih strokovnih služb socialnega varstva. Po sprejetju Priporočila so bili ustanovljeni trije novi centri (Žalec, Ljubljana-Vič, Ptuj) od 6 programiranih. Ti centri zajemajo okrog 611 000 prebivalcev, kar predstavlja eno tretjino prebivalstva SR Slovenije. Ustanavljanje centrov je potekalo največkrat v razvitejših občinah z večjim številom prebivalstva in s pestro ter obsežno socialno problematiko. Prav tako pa se kaže tudi težnja in interes po ustanavljanju centrov v manj razvitih občinskih skupščinah oziroma manjših občinah. V teh je teža socialne problematike kot tudi potreba po strokovnem in koordiniranem delu ravno tako aktualna. Tako jih le zaradi večjih težav in manjših pogojev za ustanavljanje ni mogoče ločiti od ostalih občin.

Čeprav poteka proces ustanavljanja centrov za socialno delo zelo počasi, ugotavljamo, da se sodobno socialno varstvo vse bolj izločuje iz domena klasične uprave oziroma, da se že v okviru te ustvarjajo pogoji za bodočo samostojno strokovno službo.

Dosedanja dejavnost 14 centrov za socialno delo v SR Sloveniji, čeprav ni brez pomanjkljivosti in težav, ki jih ustvarja vsaka modernizacija in rušenje starega, je potrdila pravilnost v Priporočilu postavljenega koncepta službe socialnega varstva.

Kvaliteten premik kot tudi določene pomanjkljivosti so izražene v naslednjem :

1. Operativno analitično delo

Centri za socialno delo so se v svojem analitičnem delu usmerili na najrazličnejša področja in pojave, v skladu s potrebami svojega teritorija. Tako so v letu 1964 programirali vrsto zelo aktualnih analitičnih nalog med katerimi so najštevilčnejše s področja otroškega varstva (10), kategorizacije in evidence otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju (7), rejništva (6), mladinskega prestopništva (6), varstva otrok socialno prizadetih družin (5), ostareli kmetje (4) ter vrsto drugih, usmerjenih na ožje lokalne in druge probleme (socialno delo v šolah, rezultati vzgojnega ukrepa strožjeja na izorstva, pomoč odpuščenim obsojencem, stanje socialnih podpirancev, odlaja starih ljudi v zavote, pastirški, kadrovske službe v občini in pd.).

S to svojo dejavnostjo centri za socialno delo opravljajo pionirsko delo, ker v svojih analizah poskušajo odkriti socialne probleme v komuni, nakazati vzroke njihovega nastajanja pa tudi podati konkretne predloge za reševanje, kar je med ostalimi tudi preventivnega pomena. O tem svojem delu obveščajo občinsko skupščino in pristojne svete, ki so tako seznanjeni s problemaiko in zato bolj sposobni za realnejše ocenjevanje problemov in potreb socialnega varstva v občini. Analize in poročila centrov za socialno delo prispevajo tudi k dejstvu, da občinske skupščine dajejo bolj pogosto na razpravo svojih sej parcialne probleme s področja socialnega varstva, ker je izredno pomembno in kar je v preteklosti bilo le izjema. Poleg tega nekateri centri na podlagi teh materialov organizirajo širše razprave o obstoječem problemu, z različnimi delovnimi in družbenimi organi in organizacijami v komuni, ki lahko nastopajo oz. so kakorkoli zainteresirani pri reševanju teh problemov (rejništvo, kategorizacija, otroško varstvo, ostareli kmetje ipd.).

Tako je orientacija centrov za socialno delo v tej smeri potrdila predvidevanja, da je za načrtno, sistematično in strokovno socialno delo potrebno širše poznavanje posameznih vrst socialnih problemov in da ta orientacija omogoča realnejše vodenje občinske politike na tem področju kot tudi usmerjanje in koordiniranje dejavnosti z vrsto družbenih in delovnih organizacij.

Nedostatek, ki se včasih čuti pri analitičnem delu centrov za socialno delo je predvsem v pomanjkanju širšega znanja in poznavanja drugih družbenih procesov in metodologije tega dela pri kadrih, ki po njem delajo. Zato je v bodoče nujno potrebno v tej smeri redno dopolnjevati znanje nekaterih strokovnih delavcev ter jasneje opredeliti profil kadra, ki naj to delo opravlja.

2. Koordinativno - organizacijska dejavnost centrov

Centri za socialno delo, kot je deloma že zgoraj omenjeno, nastopajo v občini zaradi večje učinkovitosti in odgovornosti na tem področju tudi kot koordinatori pri reševanju socialnih problemov skupno z drugimi družbenimi in delovnimi organi in organizacijami. Prav tako pa sodelujejo z drugimi strokovnimi službami in organi po posameznih specifičnih problemih s sodstvom (civilno pravne zadeve, vzgojni ukrepi), zdravstvom (zaposlitev odpuščenih duševno bolnih, preventivna socialno zdravstvena dejavnost), šolstvom (socialno delo na šolah), organi za notranje zadeve itd. ter sklicujejo skupne razprave ne le o problemih, temveč tudi o potrebnih ukrepih, ki se vežejo na več služb.

Čeprav nimamo izdelane metodologije tega dela, so vendarle že vidni določeni rezultati.

Pomembna je tudi dejavnost centrov za socialno delo v zvezi s krajevnimi skupnostmi, katerim nudijo strokovno pomoč pri organizaciji in razvoju socialnih de-

jevnosti in socialnega dela, pri usposabljanju kadrov, ki delajo v socialnih komisijah ter pri iskanju virov sredstev za socialno delo v krajevni skupnosti. To dejavnost večina centrov rešuje tako, da so socialni delavci, ki delajo na centrih zadolženi za delo z eno ali več socialnimi komisijami v krajevni skupnosti oziroma sploh za razvoj socialnega dela v določeni krajevni skupnosti. Strokovno delo centrov - zlasti pa analize - je zelo dragoceno pri izdelavi dolgoročnih in kratkoročnih programov razvoja socialnih dejavnosti v krajevni skupnosti in je nujno težiti k temu, da se ta oblika dela povsod izvaja, razširi in poglobi.

Centri za socialno delo so dejansko osvojili princip tega dela, vprašljiv je le še obseg takih intervencij v krajevni skupnosti. Ta obseg je pri določenih centrih dokaj pomanjkljiv oziroma ozek zaradi tega, ker si krajevene skupnosti še vedno iščejo pravo mesto v sistemu samouprave in ker so nekateri centri preveč usmerjeni v poglobljanje izviše vanja kurativnih nalog.

3. Strokovno delo na podlagi pravnih predpisov in splošnih družbenih potreb

Občinske skupščine so na centre za socialno delo prenesle tudi naloge, ki jih socialno varstveni službi nalagajo različni pravni predpisi (zakoni, uredbe, priporočila, odloki) pa tudi družbene potrebe. Do sedaj so skoraj vsi centri za socialno delo prevzeli v glavnem naslednje naloge:

a) opravila na podlagi zakonskih in drugih predpisov s področja

- varstva družine (družinska zakonodaja),
- skrbi za družbeno neprilagojeno mladino (kazenska zakonodaja)
- skrbi za telesno in duševno prizadete otroke in mladino (kategorizacija) ter
- s področja varstva odraslih (skrbništvo, itd.)

b) opravila na podlagi splošnih družbenih potreb na področju:

- splošnega otroškega varstva in posebnih kategorij otrok in mladine (vzgojno varstvene ustanove in druge oblike otroškega varstva, predvsem varstvo dojenčkov, otroška prehrana, letovanja, skrb za socialno in zdravstveno ogrožene družine, skrb za matere samohranilke);
- splošne skrbi za starejše osebe (v lastnem domu, v tuji družini in v zavodih).

V začetku so novoustanovljeni centri za socialno delo prevzemali postopoma opisana opravila od občinskih skupščin in sicer v skladu s kadrovskimi, finančnimi in prostorninskimi možnostmi. V zadnjem času pa se kaže tendenca po prenosu vseh nalog že ob ustanovitvi centra za socialno delo. Tako so trije centri za socialno delo prevzeli tudi boječevsko-invalidske zadeve. Zadnja tendenca je v skladu s konceptom centra, ker odstranjuje možnost dvojnosti dela, in s tem garantira večjo strokovnost in doslednost pri delu. Ob tem pa se postavlja le

vprašanje rešitve problema zakonitve pravnega statusa in delokroga centrov.

Centri za socialno delo so se v prvi fazi usmerili na individualno socialno delo, ki je postalo strokovno in kvalitetno. Ob tem pa še vedno obstaja nevarnost, da zaradi tega izostanejo druge funkcije in dejavnost centra za socialno delo.

Kritično je treba osvetliti in oceniti vlogo prostovoljnih socialnih delavcev in odnos centrov do teh kadrov. Centri za socialno delo so zelo malo delali na pridobivanju novih neprofesionalnih sodelavcev. Zato imajo le nekateri mrežo sodelavcev na terenu, drugi pa se izgubljajo v delu, za katero bi lahko angažirali tudi prostovoljne sodelavce. Pridobivanje in delo s prostovoljnimi socialnimi delavci je v prvi fazi dodatna obremenitev strokovnih delavcev centra, ki pa se potem bogato obrestuje in pomeni razbremenitev za zahtevnejše naloge. Ob tem pa ni pomembna samo mreža prostovoljnih sodelavcev, temveč usposabljanje le-teh za različne socialne dejavnosti.

II.

Ustanavljanje centrov za socialno delo

1. Priprave in možnosti občinskih skupščin za ustanavljanje centrov za socialno delo

Republiški sekretariat za socialno varstvo je anketiral 48 občinskih skupščin o pristopu k izvajanju Priporočila o delu in ustanavljanju centrov za socialno delo. Ugotovil je, da je imelo Priporočilo odmev v občinah, saj ga je obravnavalo 19 občinskih skupščin, 46 svetov za socialno varstvo ali varstvo družine, v 7 občinah pa so o Priporočilu razpravljale še SZDL in druge družbeno politične organizacije. Le v dveh občinah ni bilo razprav o Priporočilu. Ta odnos kaže, da so se ob Priporočilu razgibale občinske skupščine in njeni organi, ker se je razpravljalo o problemih socialnega varstva in pogojih za uspešno delo službe.

Rezultati razprav so: 29 občinskih skupščin se je odločilo, da ustanove centre za socialno delo v obdobju 1965 - 1969, od tega 16 že v letu 1965; 12 občinskih skupščin se še ni odločilo zaradi vrste objektivnih težav (kadri, prostori, finančna sredstva), le 6 občinskih skupščin ne namerava ustanoviti centra (1 občinska skupščina ni odgovorila). Večina slednjih pa bi se odločila za sodelovanje s centri drugih občin. Tak odnos občinskih skupščin in njenih organov do ustanavljanja centrov za socialno delo kaže, da so se obstoječi centri afirmirali kot strokovne službe in da zavest o potrebi bolj strokovnega dela na tem področju prodira med za to odgovorne činitelje.

Optimistične prognoze razvoja centrov za socialno delo, ki jih nakazujejo same občinske skupščine, ne smejo zakriti zaviralnih momentov pri ustanavljanju centrov. Kot osnovne zaviralne okoliščine navajajo občinske skupščine:

a) Kadri

Analiza kaže, da je pomanjkanje osnovnih strokovnih kadrov - socialnih delavcev - največji zaviralni razlog, da ne morejo občinske skupščine ustanoviti centra za socialno delo. Občinske skupščine so v večini primerov pravilno dojele, da ne gre samo za formalen prenos nalog iz občinske uprave na samostojno strokovno službo in s tem za enostavno premestitev upravnih kadrov, temveč, da so za uspešno strokovno delo potrebni tudi primerni strokovni kadri. Poleg socialnih delavcev, ki bi jih potrebovali še najmanj 53, pa potrebujejo občinske skupščine za uspešno delo centrov še druge profile kadrov (12 pedagogov, 19 psihologov, 12 pravnikov in sociologov). Zato občinske skupščine že štipendirajo 28 socialnih delavcev, 8 psihologov, 4 pravnike, 2 pedagoga, 1 sociologa in 1 defektologa, kar kaže na razumevanje občinskih skupščin, da zagotovijo enega izmed osnovnih pogojev za poslovanje centrov, vendar to število še vedno ne bo pokrilo planiranih potreb. Zato ostane še naprej ključna skrb občinskih skupščin, ki pripravljajo ustanovitev centrov - kadrovanje (število, profili), planiranje, pridobivanje in štipendiranje tovrstnih kadrov. Posebna pozornost občinskih skupščin bo potrebna pri izbiri vodilnega kadra v centrih za socialno delo, zlasti je treba pritegovati socialne delavce, ki so se že uveljavili tudi kot družbeno politični delavci.

Stimulacija strokovnih kadrov v službi socialnega varstva je nižja kot je stimulirano socialno delo na nekaterih drugih področjih. Zato nastopa problem stimulacije (vsaj vodilnega uslužbenca) in s tem tudi družbenega vrednotenja tega dela kot dodaten zaviralni razlog pri ustanavljanju centrov.

b) Finančna sredstva

Pomanjkanje finančnih sredstev v občinah je nadaljnji zaviralni element, ker nekatere občinske skupščine menijo, da večji izdatki za funkcioniranje službe niso v skladu z dosedaj namenjenimi sredstvi za socialno varstveno dejavnost. Takšna presoja mogoče v prvem obdobju drži, perspektivno pa prav gotovo ne, ker je od dobrega dela strokovne službe tudi na perspektivnem področju odvisno tudi zmanjševanje izdatkov za kurativo. Poleg tega pa je nujno to vprašanje reševati tudi zaradi zagotovitve osnovnih ustanovnih načel skrbi za človeka, t.j. reševati v okviru splošnega problema financiranja socialnega varstva.

c) Delovni in ostali pogoji

Pomanjkanje primernih delovnih prostorov je prav tako pomemben zaviralni moment. Trenutni pogoji dela službe socialnega varstva na občinah so zelo kritični, ker se največkrat istočasno v enem samem prostoru ob prisotnosti drugih

obravnavajo težki osebni problemi posameznikov, družin ali skupin ljudi (razveze in družinski spori sploh, nezakonska rojstva, mladoletni prestopniki itd.) Tako delovanje pa ni le v nasprotju s principi sodobnega strokovnega socialnega dela, ki ga pogojuje stopnja osebnega in družbenega standarda in osnovnimi principi odnosov do sočloveka, temveč je v določeni meri tudi v nasprotju z intencijami ustave in mladinske kazenske zakonodaje.

Da je problem prostorov v toliki meri pereč nam potrjuje 19 občinskih skupščin, ki prav zaradi pomanjkanja primernih prostorov niso do sedaj ustanovile centra za socialno delo. Vendar vse te občinske skupščine zagotavljajo, da bodo rešile ta problem v času predvidenem za ustanovitev centra s preureditvijo ali dograditvijo že obstoječih objektov.

Med ostale zaviralne elemente pa spada neurejeno stanovanjsko vprašanje za uslužbence centrov, ker je zaradi tega onemogočena pridobivanje dobrih kadrov za delo v centrih in tudi delovni efekt že zaposlenih.

Na sploh pa ugotavljamo, da je bilo Priporočilo Socialno-zdravstvenega zbora Skupščine SR Slovenije glede ustanavljanja ugodno sprejeto, v čemer nas potrjujejo optimistični odgovori občinskih skupščin, ki pristopajo k ustanavljanju centrov z vso odgovornostjo in jasnim konceptom, da zaradi tega v sedanjí fazi prvenstveno ustvarjajo pogoje za ustanovitev in delovanje; da ne gre za formalen prenos nalog, temveč gre v smeri ustanavljanja in jačanja centrov za socialno delo kot samostojnih strokovno-operativnih služb socialnega varstva v občini.

2. Medobčinsko sodelovanje na področju socialnega varstva

Ta oblika sodelovanja se je do sedaj razvijala le po posameznih zelo specializiranih vprašanjih (kategorizacija) sicer pa ni bila razvita, ker obstoječe strokovne službe niso bile kadrovsko dovolj močno zasedene, bile so zelo okupirane z individualnim delom in ker so še nerešeni nekateri formalni vidiki poslovanja centrov za socialno delo (odločbe, financiranje). Perspektivno pa predvideva osem občinskih skupščin sodelovanje z drugo občino po teh vprašanjih, ker zaenkrat nimajo objektivnih pogojev za ustanovitev lastnega centra za socialno delo.

Notranji razvoj centrov, kot strokovnih in operativnih služb občine, pa bo zahteval tudi druge, parcialne oblike sodelovanja, zlasti na analitičnem področju.

Gotovo bo važna naloga Republiškega sekretariata za socialno varstvo, da čimprej študijsko pristopi k razčistitvi tega problema in da predloge glede možnosti in področij, ki so primerna za oblikovanje takega sodelovanja.

III

Sveti občinskih skupščin in centri za socialno delo

Med ostalimi predlogi vsebuje Priporočilo tudi usmeritev svetov občinskih skupščin na ožje in bolj poglobljeno sodelovanje s centri za socialno delo. Stanje po tem delu priporočila ni bilo podrobneje proučeno, ker obstoji potreba podrobnejše proučitve samoupravljanja na področju socialnega varstva.

Glede na dejstvo, da gre pri socialno varstvenem delu za izrazito družbeno dejavnost, ki je bila v preteklosti področje bolj ozkega karitativnega in kurativnega dela, je zelo pomembno uvajanje in sprovajanje samoupravnih principov.

Zato je nujno potrebno jasno opredeliti naloge in delokrog svetov centrov in proučiti obseg aktivnosti svetov za socialno varstvo in varstvo družine občinskih skupščin, o čemer bo Republiški sekretariat za socialno varstvo v posebnem poročilu obvestil Skupščino SR Slovenije.

IV

Dejavnost Republiškega sekretariata za socialno varstvo v zvezi z delom in ustanavljanjem centrov za socialno delo

V skladu s Priporočilom je razvil Republiški sekretariat aktivnost pri razvijanju že obstoječih centrov glede njihove notranje organizacije, operativno analitičnega dela in koordinacije. Zato je sklical po Priporočilu v letošnjem letu že 4 posvetovanja v zvezi z najaktualnejšimi problemi centrov (statuti centrov za socialno delo, socialna politika in socialno delo, problemi okrog dejavnosti centrov za socialno delo, operativno-analitično delo centrov). Ta posvetovanja so imela seminarsko-posvetovalni značaj, ker so za centre bila pripravljena mnenja, stališča in celo teze po posameznih obravnavanih vprašanjih. Poleg tega pa je Republiški sekretariat za socialno varstvo razpravljal s predstavniki centrov za socialno delo po posameznih specialnih področjih ter jim strokovno svetoval po področjih dejavnosti. Prav tako je Republiški sekretariat usmeril svojo aktivnost tudi v občine, ki pripravljajo ustanovitev ter je skupno z nekaterimi razjasnjeval koncept centra za socialno delo v konkretnih pogojih posamezne občine.

Kljub gomjemu pa je Republiški sekretariat za socialno varstvo ugotovil, da je potrebna obširnejša in raznovrstnejša dejavnost glede na že obstoječe centre, kakor

tudi pri pripravah za ustanovitev novih. Najbolj pomanjkljiva dejavnost je bila v zvezi s kadri. Vse pomanjkljivosti dela Republiškega sekretariata za socialno varstvo s centri izvirajo predvsem iz kadrovskih težav, ki bodo predvidoma v letošnjem letu rešene.

OSNOVNE UGOTOVITVE IN

PREDLOGI

Republiški sekretariat za socialno varstvo je v zvezi z realizacijo Priporočila za delo in ustanavljanje centrov za socialno delo ugotovil:

- da so občinske skupščine dojele potrebo po ustanavljanju centrov za socialno delo kot samostojnih strokovnih služb socialnega varstva;
- da so v zvezi s tem nakazani pozitivni premiki v smeri izboljšanja službe socialnega varstva, večje strokovnosti socialnega dela in da je akceptiran koncept centra za socialno delo v smislu Priporočila;
- da so obstoječi centri za socialno delo z nekaterimi pomanjkljivostmi kakor tudi priprave na ustanovitev novih centrov realen odraz na potrditev pravilne usmerjenosti na tem področju.

Zato so potrebni naslednji ukrepi:

- da se zagotovi nadaljnje, boljše in temeljitejše delo že obstoječih kot tudi olajša ustanavljanje novih centrov za socialno delo, je nujno potrebno sprejeti zakonske predpise, ki bodo točno opredelili pravni status pristojnosti oziroma delokrog samostojne strokovne službe socialnega varstva;
- do sprejetja zakonskih predpisov kot tudi potem še nadalje delati na ustvarjanju nadaljnjih kadrovskih, finančnih in delovnih pogojev za utrjevanje obstoječih in ustanavljanje novih centrov za socialno delo.

Socialno-zdravstveni zbor Skupščine SR Slovenije je na 10 seji dne 23. novembra 1964 v razpravi poudaril:

- da je priporočilo Socialno-zdravstvenega zbora Skupščine SR Slovenije o ustanavljanju in delu centrov za socialno delo imelo pozitiven odmev v občinah, saj so ga obravnavale skoraj vse občinske skupščine oziroma njihovi pristojni sveti;
- da so občinske skupščine dojele potrebo po ustanavljanju centrov za socialno delo kot samostojnih strokovnih služb na področju socialnega varstva, kar

potrjuje dejstvo, da so se v pretežni večini že odločile za ustanovitev lastnega centra za socialno delo;

- čeprav poteka proces ustanavljanja centrov za socialno delo zelo počasi, se sodobno socialno varstvo vse bolj izločuje iz področja klasične uprave oziroma se že v okviru te ustvarjajo pogoji za bodočo samostojno strokovno službo;
- da je pomanjkanje ustreznih strokovnih kadrov, predvsem pa socialnih delavcev, največji zaviralni razlog za hitrejše ustanavljanje centrov za socialno delo in za uspešno delo že obstoječih centrov. V obstoječih centrih je sistematiziranih 109 delovnih mest, od tega 10 % z nižjo in srednjo izobrazbo, ostala pa z višjo izobrazbo. Dejansko pa 50 % delovnih mest zasedajo uslužbenci z nižjo in srednjo izobrazbo. Vzrok za tako stanje je neustrezna materialna stimulacija kadrov v službi socialnega varstva, saj so osebni dohodki tega kadra precej nižji kot osebni dohodki kadra z enako izobrazbo na drugih področjih. Zato naj občine posvečajo večjo skrb kadrom v socialnem varstvu ter njihovi materialni stimulaciji. Občinske skupščine naj tistemu kadru, ki dela v službi socialnega varstva in izredno študira na višji šoli za socialne delavce, omogočijo, da čimprej doštudira in tako zagotovijo hitrejšo strokovno usposobitev kadrov. Republiški sekretariat za socialno varstvo naj tudi v bodoče z organiziranjem tečajev oziroma seminarjev še v večji meri skrbi za strokovno izpopolnjevanje kadra, ki dela v službah socialnega varstva;
- pomanjkanje primernih delovnih prostorov in finančnih sredstev je nadaljnji zaviralni moment za hitrejše ustanavljanje centrov za socialno delo. Zato je treba posvetiti vso skrb materialnim in finančnim pogojem za delo centrov;
- čimprej je treba sprejeti predpis, ki bo opredelil pravni status, pristojnosti oziroma delokrog centrov za socialno delo;
- čimprej je treba formirati republiški zavod za socialna vprašanja, ki bi usmerjal in koordiniral delo občinskih centrov za socialno delo, jim dajal strokovno pomoč in skrbel za strokovno izpopolnjevanje kadrov;
- republiški sekretariat za socialno varstvo naj v sodelovanju z ustreznimi institucijami čimprej izdela metodologijo dela in metodologijo programiranja socialnega varstva;
- priporočilo Socialno-zdravstvenega zbora Skupščine SR Slovenije o ustanavljanju in delu centrov za socialno delo je še vedno aktualno in se je treba zavzeti za njegovo popolno realizacijo, pri čemer naj se v večji meri angažirajo tudi poslanci.

KRATEK PRIKAZ DELOKROGA CENTROV ZA SOCIALNO DELO

Varstvo družine

1. Opravljanje vseh nalog, ki jih predpisuje družinska zakonodaja iz področja zakonske zveze, razmerja med starši in otroki, nezakonskih rojstev, posvojitvev, rejništva in domske oskrbe.
 - urejanje odnosov med starši in otroki, kadar to zahtevajo njihove koristi, vsled zdravstvene, socialne, moralne in vzgojne ogroženosti ter varovanja premoženjskih koristi;
 - izvajanje skrbni za nepopolne družine in otroke teh družin ter nezakonskih mater in razvezanih zakonov ločenih družin ter v primerih od družbeno negativnih pojavov ogroženih družin (alkoholizem, prostitucija, delomizništvo, prepuštvost, zapori);
 - izvajanje skrbni za ekonomsko in zdravstveno ogrožene družine - preskrba materialne in druge potrebne pomoči

Predpisi: Temeljni zakon o razmerju med starši in otroki (Ur.l. FLRJ, št. 104/47 in 53/56)

Temeljni zakon o zakonski zvezi (Ur.l. FLRJ, št. 29/46)

Odloki občinskih skupščin

2. Opravljanje skrbstvenih zadev mladoletnikov

Predpisi: Temeljni zakon o skrbništvu (Ur.l. FLRJ, št. 30/47)

3. Opravljanje poslov v zvezi s posvojitvami

Predpisi: Zakon o posvojitvi (Ur.l. FLRJ, št. 30/47 in 24/52)

4. Spremljanje in obdelava rejniških primerov

Predpisi: Zakon o rejništvu (Ur.l. LRS št. 30/60)

5. Izvajanje skrbni za družbeno neprilagojene otroke in mladino (moralno ogroženi, vzgojno zanemarjeni in mladoletni storilci kaznivih dejanj)

- ukrepanje glede mladoletnikov, ki ob storitvi kaznivega dejanja še niso bili kazensko odgovorni,

- obravnavanje mladoletnih storilcev kaznivih dejanj in mlajših polnoletnih oseb,
- sodelovanje s pravosodnimi organi v kazenskem postopku zoper mladoletne storilce kaznivih dejanj,
- spremljanje izvrševanja sodnih vzgojnih ukrepov ter nudenje potrebne pomoči po njihovi izvršitvi.

Predpisi: Kazenski zakonik (Ur.l.FLRJ, št.30/59)

Zakonik o kazenskem postopku (Ur.l.FLRJ, št. 65/60)

Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij (Ur.l.SFRJ, št.9/64)

Zakon o izvrševanju vzgojnih ukrepov (v pripravi)

6. Skrb za rehabilitacijo (zdravstveno, poklicno, socialno) otrok z motnjami ali hibami v telesnem in duševnem razvoju.

- izvajanje kategorizacije teh otrok,
- reševanje splošnih in individualnih zadev teh otrok,
- spremljanje kategoriziranih otrok od pripravljalnega postopka do zaposlitve.

Predpisi: Zakon o posebnem šolstvu (Ur.l.LRS, št. 34/60)

Pravilnik o kategorizaciji in evidenci otrok z motnjami v telesnem ali duševnem razvoju (Ur.l.FLRJ, št.27/60)

Uredba o poklicni rehabilitaciji otrok zavarovancev (Ur.l.FLRJ, št.51/60)

Varstvo odraslih

1. Opravljanje skrbstvenih zadev nad osebam, ki niso sposobne skrbeti same zase.

Predpis: Temeljni zakon o skrbništvu (Ur.l.FLRJ, št 30/47)

2. Spremljanje in proučevanje družbeno negativnih pojavov (alkoholizem, prostitucija, beračenje, delonizništvo, potepuštvost itd.)

- ureditev teh razmer ter preskrba materialne in druge pomoči.

3. Spremljanje in proučevanje socialne problematike starejših prebivalcev

(ekonomsko ogroženi, ostareli kmetje in borci itd.)

- uređitev njihovih razmer, namestitev v drugo družino, v domsko varstvo, preskrba materialne in druge pomoči in podobno.

4. Obravnavanje raznih primerov družbenih pomoči - kadrovcí, odpuščeni obsojenci, žrtve fašističnega nasilja, vojnega materiala, civilne žrtve vojne, pridobitno nesposobni itd.)

Predpisi: Zakon o pomoči družinskim članom, katerih hranilci so v obvezni vojaški službi (Ur.l.FLRJ, št.17/59, 48/59, 10/61 in 52/61)

Uredba o podeljevanju podpor žrtvam fašističnega nasilja in njihovim družinam (Ur.l.LRS, št.11/53)

Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij (Ur.l.SFRJ, št. 9/64)

Odloki občinskih skupščin

5. Skrb za rehabilitacijo in rehabilitacijo odraslih defektnih oseb (slepi, gluhi, telesno in duševno abnormni itd.), varstvo teh oseb, pomoč pri zaposlovanju ter preskrba ev.potrebne družbene pomoči.

SKLEPI IN PREDLOGI

o stanju in razvoju domov za starejše ljudi

V Vestniku števí 3/4 smo objavili analizo o gomji problematiki, ki je bila predložena tudi Izvršnemu svetu Skupščine SRS. V tej številki pa objavljamo sklepe in predloge, ki naj bodo v pomoč vsem, ki se s tem ukvarjajo.

V preteklosti smo ustanavljali in organizirali domove za starejše ljudi brez ustreznih analiz in utrjenih konceptov. To je dovedlo do večkratnih ustanavljanj in ukinitvev teh domov in do preseljevanja starih ljudi. Danes moramo ugotoviti, da takšni premiki v odnosu do starih ljudi niso bili vedno opravičljivi, niti niso bili poceni. Novo določeni objekti niso glede na lokacijo in velike kapacitete vedno ustrezali sodobnim konceptom za institucije te vrste. To je otežkočalo tudi notranjo ureditev domov. Razen tega so objektivne težave precej ovirale normalizacijo razvoja te oblike varstva starih ljudi.

Kljub vsemu lahko trdimo, da je bil storjen določen napredek, zlasti po letu 1959; preseljevanj ni več, domovi so se ustalili v namenskih zgradbah, opravljene so bile razne izboljšave, dopolnjevala se je oprema in podobno. Seveda vse to v zelo omejenem obsegu, kolikor so pač dovoljevala predvsem lastna sredstva domov.

Glede na naraščajoče potrebe pa smo nazadovali tako v kapacitetah kakor tudi v pogledu števila in kvalitete osebja. Ugotovljeni položaj je v posameznih domovih dokaj različen, v celoti vzeto pa zelo neugoden.

I.

Življenje v sedanjih domovih pomeni za določeno število prebivalstva, kljub mnogim pomanjkljivostim, izdatno izboljšanje življenjskih razmer. To so predvsem ljudje brez poklica in dohodkov, duševno prizadeti, s podeželja ipd. Nasprotno pa pomeni nastanitev v sedanjih domovih za tiste, ki pridejo v dom iz urejenih razmer, močno poslabšanje standarda. Velik del prebivalstva, ki bi bil nujno potreben domske oskrbe, raje vztraja v težkih razmerah doma, kot da bi šlo v domove.

Lokacija dveh tretjin domov ustreza za podeželsko prebivalstvo. Zato naj ti objekti tudi v bodoče služijo predvsem tem stanovalcem. Potrebno pa je proučiti sedanje stanje vseh objektov in izboljšati notranjo ureditev in opremo. Pri adaptaciji objektov mora imeti prednost ureditev sanitarij, dalje ureditev kuhinj, mehanizacija pralnic, napeljava centralne kurjave itd. Kjerkoli je mogoče, bi morali s prezidavami spremeniti večje sobe v manjše tako, da bi uredili čimveč eno in dvoposteljnih sob.

Za zadovoljivo funkcioniranje domov so nujno potrebni dnevni prostori, ustrežnejše jedilnice, čajne kuhinje ipd. To je treba upoštevati ob adaptacijah, četudi se na račun tega zmanjša sedanja zasedba domov. Več sredstev je treba predvideti tudi za nabavo opreme, ki naj bo takšna, da bo praktična in estetska.

Na podlagi podatkov, ki smo jih zbrali ob letošnjem popisu, cenimo, da bi bilo potrebno za nujno adaptacijo obstoječih domov zagotoviti 575 milijonov ali povprečno 19 milijonov za en dom, računano po sedanjih cenah. Točnejša slika o teh adaptacijah je razvidna iz naslednje tabele:

Število domov	Vrsta adaptacije	Ocena stroškov	Skupaj
30	ureditev sanitarij	po 5 milijonov	150 milijonov
7	ureditev kuhinj	po 8 milijonov	56 milijonov
15	ureditev pralnic	po 10 milijonov	150 milijonov
6	napeljava dvigal za hrano	po 3 milijone	18 milijonov
2	napeljava osebnih dvigal	po 10 miliji nov	20 milijonov
9	napeljava centralne kurjave v		
	7 manjših domovih po 12.milij.,		
	v domu Poljčane 50 milij., v		
	domu Viltuš 30 milijonov		164 milijonov
7	predelava prostorov z vmesni-		
	mi stenami 35 sten po 0,5 milij.,		17,5 milijonov
	skupaj		575,5 milijonov

Z navedenimi izboljšavami bi dosegli, da bi domovi funkcionalno za silo odgovarjali svojemu namenu. Pri oceni stroškov pa niso zajeta sredstva za ostale izboljšave bivalnih prostorov, nabavo opreme in ortopedskih pripomočkov, kar bi zneslo po naših izračunih okoli 450 milijonov dinarjev. Prav tako ni vračunana investicija za izboljšanje stanovanjskih pogojev osebja. Ta investicija bi terjala dodatnih 600 milijonov ali povprečno 18 milijonov na en dom.

Iz opisane težke situacije je razvidno, da je nujno potrebna takojšnja intervencija. Glede na trenutno finančno stanje v občinah pa od njih ni pričakovati tako hitro večjih vlaganj za navedene izboljšave v domovih. Zato je bilo na nedavnem posvetovanju zavzeto enotno stališče, da bi se moral nujno okrepiti Republiški sklad za socialne ustanove z dodatnimi sredstvi iz republiških virov, zlasti iz sredstev, ki se zbirajo iz 4 % prispevkov od pokojnin. Republiški sklad bi s tem efikasnije interveniral po načelu participacije, da bi se pri rešitvi teh problemov angažirala tudi občinska sredstva v večji meri. To bi obenem omogočilo spremljanje porabe teh sredstev, da bi bila poraba res smotrna.

II.

Pod pritiskom potreb in iz ekonomskih interesov domovi nenehno povečujejo posteljni fond na škodo nujnega življenjskega in higienskega minimuma. Glede na to je neizogibno, da se določi tu neka meja in postavijo minimalni pogoji, ki naj omogočijo redno delovanje teh domov.

Prevelika utesnjenost v domovih onemogoča v sedanjih pogojih vsako diferenciacijo stanovalcev. Glede na mešano strukturo stanovalcev je nujno pristopiti tudi k profiliranju domov. Nekatere domove, ki so locirani izven naselij bi bilo potrebno urediti za določene kategorije oseb, ki so danes sicer v vseh domovih za starejše ljudi, pa zaradi svojega psihofizičnega stanja ne sodijo med urejene in psihično zdrave stanovalce. To so predvsem duševno težje prizadete osebe vseh starosti in družbeno neprilagojene osebe (težji alkoholiki, psihopati, epileptiki itd.). Ta problem bi se moral reševati v medobčinskem merilu.

Profiliranje domov pa ni mogoče izvesti brez dodatnih kapacitet, ker ne bi smeli preseljevati psihično zdravih stanovalcev - domačinov v lokacijsko odmaknjene domove v primerih, ko se nameni nek dom za duševno defektne.

Za omilitev tega perečega vprašanja bi bilo potrebno čimprej preurediti zgradbo bivše nižje kmetijske šole v Mali Loki v Zavod za duševno defektne odrasle osebe. Po sedANJI oceni bo stala ta preureditev 60 milijonov. Glede na to, da bo to poseben varstveni zavod, ki bo deloval v prvem času, dokler ne uredimo več podobnih domov, na področju vse Slovenije, bo potrebno zagotoviti sredstva za adaptacijo tega objekta iz Republiškega sklada za negospodarske investicije.

III.

Glede na naraščajoče število starega prebivalstva v mestih in večjih središčih, ki ima višji standard in tudi večje kulturne potrebe, je potrebno pospešiti graditev novih domov. V zvezi s tem je potrebno upoštevati že sprejeta načela in sicer, da naj bodo ti domovi locirani tako, da stari ljudje lahko spremljajo delo in življenje mlajših generacij. Delujejo naj kot gerontološko-geriatrične institucije, ki nudijo ustrezno nastanitev in vse potrebne usluge starejšim prebivalcem, tako zdravim, bolnim in rekonvalescentom. Postanejo naj žarišče skrbi tudi za starejše prebivalce iz neposrednega okolja ter razvijajo različne socialno-zdravstvene dejavnosti za potrebe teh ljudi. To funkcijo naj bi opravljali tudi vsi sedanji domovi, zlasti tisti, ki se nahajajo v naseljih.

V planskem obdobju 1964 - 1970 se predvideva izgradnja šestih novih domov za starejše ljudi in upokojence z zmogljivostjo 660 postelj. V letošnjem letu je pričela v okviru tega programa graditi občina Ljubljana-Center dom z zmogljivostjo 120 postelj. (O graditvi novih domov razmišljajo še v Mariboru, Celju, Dravogradu, Velenju, Novi Gorici, Kranju in v Trbovljah, posebej nujna bi bila graditev doma v Novem mestu). V naslednjem planskem razdobju se predvideva tudi preureditev vsaj 3 večjih objektov v domove za starejše ljudi, s čimer se bo pridobilo še 300 novih postelj. Tako predvidevamo, da se bo povečala zmogljivost domov za starejše ljudi do konca leta 1970 za 960 postelj. Četudi to predvideva

plan dosežen, problem nastanitve starejših ljudi še nikakor ne bo rešen, saj bi potrebovali po približnih i zračunih v Sloveniji najmanj 4 781 postelj in sicer:

za razbremenitev sedanjih domov (da pride v spalnicah na stanovanca 6,5 m ² minimalne površine, s tem pa še nikakor ne bo dosežen higienski minimum kot naj bi veljal za takšne domove)	482 postelj
za oskrbo 3 % v starosti nad 60 let	2 712 postelj
za dodatne potrebe glede na predvideni porast prebivalcev te starosti do leta 1970	1 587 postelj
Skupaj	4 781 postelj

Pri teh potrebah pa nismo upoštevali dejstva, da bo iz leta v leto več ostarelih osamljenih kmetov potrebovalo zavodsko varstvo in da v nekaterih glavnih središčih (Ljubljana, Celje, Maribor) število oseb, ki so potrebne takšne družbene skrbi, daleč presega 3 % oceno. Prav tako niso upoštevane v navedeni oceni potrebe za osebe mlajše od 60 let, ki potrebujejo zavodsko oskrbo zaradi duševne ali telesne prizadetosti. Razen tega je v bolnišnici za duševne bolezni Ljubljana - Polje določeno število oseb, ki so pridržane v bolnišnici predvsem zaradi neurejenega socialnega varstva in bi spadale v posebne domove za duševno prizadete osebe.

Sredstva za minimalne investicijske potrebe naj bi se zagotovila v prvi fazi:

- v občinskih skladih zanegospodarske investicije,
- v republiškem skladu za socialne ustanove,
- iz uporabe 4 % stanovanjskega prispevka od pokojnin (Teh sredstev je bilo samo v letu 1963 - 1 milijardo 93 milijonov),
- iz dopolnilnih sredstev republike ekonomsko šibkejšim obnočjem, oziroma analogno temu glede na bodočo razporeditev omenjenih sredstev.

Glede financiranja nakazanih novih investicij je potrebno poudariti, da je to področje v znatnem zaostajanju za razvojem drugih področij. Zato bi bilo primerno, da bi ob uveljavljanju novega sistema financiranja družbeno političnih skupnosti bilo prioriteto ali vsaj mnogo resneje obravnavano. Razen tega bi bilo potrebno proučiti način angažiranja sredstev socialnega zavarovanja v te namene tako v komunah kakor v republiki.

Režitev teh vprašanj je treba iskati tudi v medobčinskem financiranju sredstev in sicer preko točno določenih programov na podlagi potreb za posamezna področja. To bi prišlo v poštev predvsem pri ustanavljanju domov, ki so glede na strukturo

oskrbovancev lahko medobčinskega pomena kot npr. za duševno prizadete, družbeno neprilagojene itd. Pri tem bi bilo koristno sodelovanje z zdravstveno službo, da bi se reševal vzporedno s problemom bolnišničnih kapacitet tudi problem gradnje novih kapacitet za starejše ljudi.

V vseh občinah, kjer struktura prebivalstva nakazuje potrebo po graditvi novega doma za starejše ljudi, naj bi čimprej predvideli primene lokacije za take domove tudi v urbanističnih programih. Razen tega bi bilo potrebno predvideti v vseh urbanističnih planih večjih stmljenih naselij ustrezno lokacijo in prostore za servisne službe, ki se bodo morale v bližnji perspektivi razviti za pomoč starejšim, invalidnim in bolnim prebivalcem določenega območja, kakor tudi družbene prostore za starejše ljudi. Prav tako naj bi se reševalo stanovanjsko vprašanje starejših prebivalcev hkrati s projektirano gradnjo stanovanjskih objektov, pri čemer bo treba upoštevati nekatere specifične potrebe starejših ljudi.

Republiški sekretariat za socialno varstvo ima izdelane nekatere predloge glede ureditve in preureditve določenih domov kot tudi glede potreb za gradnjo novih domov, kar bo posredoval neposredno občinskim in okrajnim skupščinam ter bo z njimi tudi nadalje sodeloval pri reševanju tega vprašanja.

Pri urejanju sedanjih in ustanavljanju novih domov za starejše ljudi je nujno, da občinske skupščine same ali v medobčinskem sodelovanju preidejo na dokumentirano programiranje in plansko reševanje potreb, ker bodo le tako lahko opravljale svoje dolžnosti tudi na tem področju socialnega varstva.

IV.

Pri razvoju zavodskega varstva in družbene skrbi za starejše ljudi ima osebje v domovih važno vlogo. Sedanje stanje je nezadovoljivo in ne ustreza minimalnim normam niti v številčnem pogledu, niti strokovno. Treba je stremeti, da na vodilna mesta pridejo postopoma osebe z ustrezno izobrazbo (socialni delavci, medicinske sestre in podobno). Za vodstvo zdravstvene službe pa bi bilo treba predvideti medicinsko sestro, upošteva je visoko število bolnih stanovalcev.

Tudi ves ostali kader v domovih bi moral biti primerno izobražen, ker le tako lahko računamo, da bo uspešno in decentralizirano razvijal na svojih področjih zaupano mu nalogo. Zato bodo morali družbeni organi domov in občinske skupščine posvetiti temu vprašanju posebno pozornost. Zaposlenemu osebju, ki kaže smisel in voljo za delo v domovih je treba omogočiti ustrezno osnovno ali dopolnilno izobrazbo. Razen tega je potrebno s štipendiranjem na odgovarjajočih šolah (za bolniške negovalke, medicinske sestre, socialne delavce) zagotoviti izboljšanje tega stanja.

Sredstva v ta namen naj bi zagotovile predvsem občinske skupščine. V načelu ne bi bilo pravilno, da bi štipendirali te kadre domovi, ker bi se s tem povečali oskrbni stroški stanovalcev - upokojencev.

Posebna pozornost naj se posveti učnim programom vseh profilov zdravstvenih kadrov, kakor tudi psihologov, sociologov in socialnih delavcev v cilju, da se tako ves kader seznani tekom šolanja s problematiko gerontologije in geriatrije.

Pri strokovnem usposabljanju osebja lahko odigra pomembno vlogo geriatrični center na Bokalcu, ki naj bi čimprej začel z delom. Izkoristiti pa je treba v ta namen tudi vse lokalne možnosti (dopolnilni tečaji ob srednjih medicinskih šolah, seminarji in tečaji RK ipd.).

Pri vprašanju osebja, ki dela s starimi ljudmi, gre za dobro počutje stanovalcev in osebja. Če hočemo, da bo to delo pravilno teklo, je treba osebju olajšati delovne pogoje in mu zagotoviti primerna stanovanja. Posebej pa je nujno spremeniti odnos do vrednotenja njegovega dela, kar naj se odraža zlasti pri nagrajevanju. Na ta način bomo dosegli boljše delo in primernejši odnos do stanovalcev ter zagotovili stalnost osebja.

V.

Glede na to, da je v domovih za starejše ljudi le 1,3 % nad 60 let starega prebivalstva, izven teh domov pa 98,7 % tega prebivalstva, je potrebna ureditev in razširitev mreže organiziranih služb za pomoč na domu. S tem se bo omogočilo, da bodo normalno starajoče se invalide in bočne osebe ostale čimdlje v vaje nem okolju. To delo lahko opravlja le različno strokovno usposobljen kader, kar pomeni, da je potrebno poleg osebja, ki dela v zavodih, usposobiti tudi kader, ki bo delal izven njih. Glede na to, da je potrebna v individualnih primerih stalna ali občasna pomoč ponekod le v postrežbi ali oskrbi, drugod pa razen v postrežbi tudi v negi, moramo ločiti in usposobiti kader za hišno pomoč in postrežbo starejšim ljudem in kader negovalcev za pomoč oziroma nego v težji bolezni.

Službe za postrežbo in pomoč v gospodinjstvu naj bi organizirale krajevne skupnosti. Lahko jih vodi tudi Rdeči križ ali Društvo upokojencev, kar je odvisno od tega, kako so te organizacije razvite in kadrovske sposobne za takšno delo. Ti dve organizaciji sta tudi najbolj poklicani, da izbereta iz vrst svojih članov ustrezen kader za te službe. Ob teh službah bi morale družbene organizacije razvijati oblike dela, ki jih lahko opravljajo tudi prostovoljci, tako da starejši ljudje in mladina aktivno sodeluje pri organizaciji in neposrednem izvajanju različnih oblik prostovoljnih dejavnosti, ki so pomembne predvsem v preventivnem pogledu.

Služba za nego na domu naj bi bila praviloma naslonjena na zdravstvene ustanove. Po potrebi naj bi razvila dodatne usluge tako: pedikuro, fizioterapijo, predvsem pa servis za izposojanje raznih bolniških pripomočkov kot npr. temoforov, termometrov, rjuh, zračnih blazin, bolniških trapezov, raznih ortopedskih pripomočkov itd.

Center za usposabljanje omenjenih strokovnih kadrov naj bi bil bodoči geriatrični center na Bokalcu. Ta naj bi prevzel vzgojo osebja iz domov za starejše ljudi, vzgoja osebja za zunanje službe, za oskrbo in nego na domu, dopolnilno usposabljanje višjega in srednjega medicinskega kadra, ki bo zaposlen v domovih, zdravstvenih domovih in bolnišnicah, kakor tudi dopolnilno usposabljanje vodilnega osebja, socialnih delavcev, delovnih terapevtov ipd. za delo v domovih.

Navedene zunanje službe za pomoč v postrežbi ali negi na domu, se kljub številnim poskusom ne morejo razviti. Osnovni vzrok je v nerazčiščenih vprašanjih glede načina financiranja, profilov, usposabljanja, stimulacije in statusa teh kadrov na splošno, kar ima za posledico pomanjkanje ustreznega kadra. Zato je potrebno vzporedno z utrjevanjem centra za usposabljanje omenjenih kadrov razjasniti tudi zgornja vprašanja.

Velika ovira so tudi materialna sredstva. Dejstvo je, da so vse usluge te vrste v primerjavi z dohodki tistih, ki jih potrebujejo, zelo drage. Zato je mogoče le v manjši meri računati s samoplačniki ali z delnimi plačniki. Za kratkotrajnejšo nego je pripravljeno nositi stroške zdravstveno zavarovanje. Kazalo pa bi razmisлити o možnosti razširitve tega zavarovanja za pokrivanje teh stroškov. To bi seveda pomenilo, da prevame zdravstveno zavarovanje tudi stroške za nego bolnih stanovalcev v domovih za stare ljudi. Kolikor bi se ta služba razširila še na pomoč družini v primeru akutnih obolenj (kar je nujno), bodisi da gre za aktivne zavarovance ali za njihove svojce, so pokazali že dosednji izračuni, da se gospodarskim organizacijam splača nositi stroške za takšno pomoč članom delovne skupnosti, če že ne v celoti, pa vsaj delno. Zato bi bilo umestno, da bi organizacije in način financiranja te dejavnosti natančno opredelili v skupni razpravi odgovorni činitelji (socialno zavarovanje, zdravstvo, gospodarske organizacije itd.).

Glede na navedeno bi bilo pametno, da bi Izvršni svet SR Slovenije proučil ugotovitve o stanju v domovih kakor tudi predloge o potrebnih ukrepih, ki so v tej informaciji nakazani in o svojih stališčih seznanil predsednike občinskih skupščin.

Mnenja in stališča, ki so zajeta v zaključkih in predlogih, so bila prediskutirana na posebnem posvetovanju o tej problematiki.

POSVETOVANJA O AKTUALNIH PROBLEMIH DOMOV ZA STAREJŠE LJUDI

V dneh 29. 10., 9. in 10. novembra 1964 so bila v Ljubljani posvetovanja o aktualnih vprašanih domov, katerih so se udeležili vsi ravnatelji domov, razen ravnateljev iz domov Rakičani in Ponikve. Na posvetovanja so bili vabljeni tudi: doc. dr. Bojan Acceto, dr. Ivan Pintarič kot predstavnik Republiškega zavoda za socialno zavarovanje in aih. Marjan Lešnik. Na dnevnem redu so bila naslednja vprašanja:

1. Poročilo o republiškem posvetovanju o domovih za starejše ljudi
2. Zdravstvena služba v domovih
3. Problematika adaptacij
4. Problematika kadra
5. Razno.

Tč. 1) V tej točki so bili navzoči obveščeni o informaciji, ki jo je pripravil sekretariat na podlagi analize o stanju domov in o razpravi na republiškem posvetovanju v zvezi s to problematiko.

Sklenjeno je bilo, da se informacija posreduje tudi vsem domovom.

Tč. 2) Zdravstvena služba v domovih

Osnovna točka posvetovanj je bilo vprašanje zdravstvene službe v domovih. To vprašanje je namreč urejeno zelo različno, v glavnem pa pomanjkljivo in neustrezno. Zato je na pobudo Republiškega sekretariata za socialno varstvo imenoval Zavod za zdravstveno varstvo SRS posebno komisijo, ki je imela nalogo proučiti to stanje in najti najboljšo rešitev. Na posvetovanju sta bila navzoča dva člana te komisije, ki sta poročala o rezultatih tega dela kot sledi.

Osnovna načela v zvezi z zdravstvenim varstvom v domovih za starejše ljudi so v principu ozko povezana z načeli celotne gerontološke geriatrične službe v SRS. Zato naj bo zdravstvena služba v domovih tako organizirana, da tvori sestavni del splošne zdravstvene službe zdravstvenih domov in postaj. V ta namen naj dom sklene z zdravstvenim domom (postajo) ustrezno pogodbo v sodelovanju z zavodom za socialno zavarovanje.

Stroške za opravljanje zdravstvene službe naj bi po načelu ambulantnih storitev, obiskov na domu, oziroma hospitalnih storitev zaračunaval zavod za socialno zavarovanje neposredno zdravstveni dom (postaja) v skladu s preje omenjeno pogodbo ali po posebni pogodbi med zdravstvenim domom (postajo) in zavodom za

socialno zavarovanje.

Pri takšni organizaciji zdravstvene službe v domu pa je treba upoštevati:

- a) pravice zavarovanih oseb v domu morajo biti enake kot drugih zavarovancev (31. člen zakona o zdravstvenem zavarovanju),
- b) vsak dom mora imeti zdravnika, ki bo razgledan v geriatrični medicini. Princip dela zdravnika v takem domu naj gre po principu dela hišnega zdravnika ter po principu opravljanja obiskov oziroma nege na bolnikovem domu. Zato mora biti vsak dom za starejše ljudi ozko povezan s pristojnim zdravstvenim domom. Ob primeru potrebe nujnega obiska, naj ima dom pravico posluževati se permanentne dežurne dnevne in nočne službe pristojnega zdravstvenega doma;
- c) za strokovno opravljanje zdravstvene službe v domovih za starejše ljudi je nujno potrebno, da dela v domu stalna medicinska sestra in ustrezno število kvalificiranega negovalskega osebja;
- č) materialne potrebe v zvezi z izvrševanjem tega osnovnega zdravstvenega varstva so minimalne. Potrebna je le oprema za sodobno izvajanje terapije (medikamentozne terapije, osnovne fizikalne terapije, izvajanje toalete gor - njih respiratornih potov, zanego ležečih bolnikov in podobno). Nikakor pa v takem domu ni potrebna oprema za izvajanje diagnostike. V kolikor je potrebna diagnostika s pomočjo aparature, naj se ta pri pomičnem bolniku izvede v pristojnem zdravstvenem domu, pri ležečem bolniku pa v odgovarjajoči hospitalni ustanovi.

Sistematski pregledi stanovalcev v domovih niso potrebni, pač pa naj se uvede zaradi kolektivnega varstva zdravniški pregled pred sprejemom v dom. Prav tako niso potrebni sistematski zobozdravstveni pregledi in zato tudi ne posebna zobna ambulanta. Zobozdravstveno pomoč naj dobijo stanovalci doma vustreznih zobni ambulantni zdravstvenega doma.

Organi sanitarne inšpekcije naj bi po svojih predpisih opravljali v domu (po možnosti pogostejše) nadzor nad izvrševanjem predpisov, zlasti o higieni prehrane.

Komisija je izdelala tudi predlog, na podlagi katerega naj bi se v vsakem domu preuredilo določeno število postelj za take bolnike, ki jim je potrebna stalna nega in pa stalno izvajanje predpisane terapije (medikamentozne in fizikalne terapije). Po možnosti naj bi bili v ta namen določeni posebni prostori. Število strokovno opremljenih bolniških postelj bi znašalo 10 - 15 % vseh postelj v domu. Za to število postelj naj bi refundiral oskrbne stroške zavod za socialno zavarovanje.

Podan je bil tudi predlog, naj bi se medicinska sestra plačevala iz postavke zdravstvenega doma. Povsod tam, kjer bi dom lahko prevzel tudi skrb za stare in

onemogle ljudi v okolici tega doma, naj bi se v sistemizaciji določilo večje število osebja, kot ga dom dejansko potrebuje.

Opisani predlog za organizacijo zdravstvene službe v domovih za starejše ljudi bo moral ponovno obravnavati svet zavoda za zdravstveno varstvo, nakar naj bi republiška sekretariata za zdravstvo in za socialno varstvo dokončno določila po kakšnem principu naj bi potekala zdravstvena služba v domovih.

Navzoči so se s predlagano organizacijo zdravstvene službe strinjali. Nekateri domovi so ta način že tudi uvedli in niso imeli težav niti glede plačila specialističnih pregledov, za katere je socialno zavarovanje v redu plačevalo stroške. Glede organizacije posebnih bolniških oddelkov oziroma procentualnega določanja ležečih stanovalcev, pa so bili mnjenja, da ni primerno zaradi bolezni preseľevati ljudi iz ene postelje na drugo ali iz enega prostora v drugega, zlasti še, ker na ta način hospitalni oddelki lahko kaj hitro postanejo umirališča. Tudi procentualno določanje števila ležečih bolnikov bi bilo glede na nihanje in pa tudi naraščanje tega stanja v posameznih domovih nerealno. Enoglasno pa je bil osvojen alternativni predlog in sicer, da naj bi plačevalo socialno zavarovanje po dejanskem stanju ležečih bolnikov tisti del oskrbnega dne, oziroma oskrbnih stroškov, ki odpade pri posamezniku na strošek za nego. Tu ne pridejo v poštev pomični stanovalci, ki potrebujejo le občasne zdravstvene usluge in občasno nego. V strošek za nego odpadejo celotni osebni izdatki za medicinsko sestro, bolničarko in negovalsko osebje (razen določenega števila tega osebja, ki mora skrbeti za pomične stanovalce). Pri tem je potrebno računati tudi večjo porabo posteljnega perila, več pranja in podobno. Število oseb, ki potrebujejo nego, je lahko v različnih letnih časih različno. Tako je v zimskem času število ležečih višje, kakor pa v letnem času. Evidenca in kontrola tega stanja je stvar pogodbenega razmerja med zavodom za socialno zavarovanje in domom. Razen tega predpiše potrebno nego tudi ležeči zdravnik zdravstvenega doma. S to varianto izenačimo stanovalce v domovih z ostalim prebivalstvom na terenu in ne ustvarjamo v domovih nikakih parabolnišnic.

Pri diferenciaciji oskrbnih stroškov za pomične in ležeče stanovalce bi bilo potrebno upoštevati tudi dejstvo, da so med enim kot drugimi duševno težje prizadeti, ki bi spadali v posebne zavode ali v bolnišnice za duševne bolezni, pa zaradi pomanjkanja prostora to ni mogoče. Zaradi težav, ki jih ima osebje v domovih s temi oskrbovanci, bi morali biti tudi oskrbni stroški za te v primerjavi z duševno normalnimi, nekoliko višji.

Predstavniki Republiškega zavoda za socialno zavarovanje je pojasnili glede diabetikov, da se pripravljajo posebni dispänzeji za diabetike in da bo v prihodnje zavod za socialno zavarovanje prispeval tem bolnikom k stroškom prehrane. Pri tem bodo upoštevani tudi diabetiki, ki se nahajajo v domovih.

Sklep: Vsi domovi naj še pred koncem letošnjega leta izdelajo kalkulacije o oskrbnih stroških, ki odpadejo na stanovalce glede na usluge, ki jih v resnici prejema in sicer posebej za pomične in posebej za ležeče. Pri tem naj bo jasno razvidno število enih in drugih ter zlasti struktura stroškov za nego ležečih. Pri kalkulaciji naj vzamejo stanje poljubnega dne v decembru. Posebej naj izdelajo predlog glede dodatka k oskrbnim stroškom za duševno prizadete oskrbovance ter njihovo število (posebej pomičnih, posebej ležečih) ter število diabetikov.

Tč. 3) Problematika adaptacij

V informaciji o stanju domov za starejše ljudi smo poudarili nujnost načrtnih adaptacij obstoječih domov, da bodo v funkcionalnem pogledu ustrezali današnjim nalogam. Obenem je potrebno omogočiti primemnejša stanovanja tudi osebjem, ki dela v domovih. Na podlagi ocene republiškega sekretariata bo potrebno zagotoviti za postopne adaptacije 575 milijonov, za izgradnjo oziroma ureditev stanovanj za osebje pa dodatnih 320 milijonov. Sredstva za te investicije ne smejo bremeniti oskrbnih stroškov temveč jih morajo zagotoviti predvsem občine (ustanovitelji sami ali v okviru medobčinskega sodelovanja).

Ugotovljeno je bilo, da se je v preteklosti mnogokaj adaptiralo, vendar izvršene adaptacije niso povsem ustrezale potrebam stanovalcev. Zato je bil sprejet naslednji

sklep: da si oskrbijo vsi domovi (v kolikor tega že nimajo) posnetek zgradbe obstoječega doma. Obenem naj družbeni organi doma razmislijo in izdelajo predlog, kakšne adaptacije so potrebne. Pri tem naj se upošteva tudi možnost načrtnih etapnih adaptacij s ciljem, da bo dom v čim večji meri ustrezal svojemu namenu. Rok: do konca letošnjega leta. V vseh vprašanjih, kjer je potrebno strokovno mnenje, naj se obračajo za nasvet na republiški sekretariat.

Kapaciteta domov se na splošno zamenjuje z zasedbo. Glede na sedanje stanje vemo, da je zasedba daleč nad kapaciteto. Potrebno pa je, da si bomo enkrat tudi v tem vprašanju na jasnem. O kapaciteti nekega doma lahko govorimo, če dom razpolaga z ustreznimi prostori (urejena kuhinja s stranskimi prostori, jedilnica, več dnevnih prostorov za bivanje ali zaposlitev, potrebne delavnice, urejena pralnica, sušilnica, šivalnica, likalnica, ambulantni prostor, upravni prostori, vsaj en prostor za čajno kuhinjo, ki je na razpolago stanovalcem, urejene sanitarije, prostor za čistila in prostor za shranjevanje raznih predmetov, ki so last stanovalcev. Šele ko imamo namensko določene našteje prostore lahko preštejemo preostale prostore, ki naj služijo stanovalcem kot spalnice. Od površin v spalnica naj odpade na posameznega stanovalca najmanj 6,5 m² (po mednarodnih normah je ta minimum 9 m²). Glede na takšno obrazložitev je bil sprejet

sklep: vsi domovi naj do konca tega leta izračunajo realne kapacitete in tako dobljene podatke vnesejo v letna poročila poleg poročil o delovni zasedbi do

Tč. 4) Problematika kadra

V zvezi s problematiko kadrov je bilo v razpravi poudarjeno, da je nujno potrebno izboljšati kvaliteto dela. Če bomo dosegli, da bo plačeval zavod za socialno zavarovanje stroške za nego stanovalcev, bo tudi zahteval, da bo delo kvalitetno opravljeno. Že na republiškem posvetovanju je bilo v zvezi s tem večkrat poudarjeno, da bi moral biti ves kader, ki dela v domovih za starejše ljudi, primeren izobražen (ne samo zdravstveni). Zato ne bi smeli v zvezi s tem pričakovati, da bo geriatrični center na Bokalcih rešil naenkrat vse, temveč je potrebno izkoristiti tudi druge možnosti, ki ev. obstojajo na posameznih območjih. Sprejeta so bila naslednja priporočila:

1. Vsenu osebo v domu je potrebno dati nekaj splošne izobrazbe in napotkov glede na naloge, ki jih tak dom opravlja. Tako npr. o staranju, starosti, o odnosih do starih stanovalcev, o vlogi domov za starejše ljudi. O delu in razvedrilu starejših ljudi ipd. V ta namen je potrebno prirejati krajša predavanja in angažirati v ta namen primerno predavatelje (gradiva je danes v ta namen dovolj na razpolago).
2. V sodelovanju z zdravstvenim domom ali bližnjo bolnišnico in RK naj se organizirajo v popoldanskih ali večernih urah tečaji o negi bolnika (lahko strnjeno, lahko pa tudi samo 1 uro na teden). Ti tečaji sicer ne bodo dali neke kvalifikacije, pomagali pa bodo h kvalitetnejšemu delu in pomagali pri izboru za kasnejše ka drovanje in štipendiranje za redno šolanje.
3. Glede na to, da ima osebe v domovih mnogo dela s stanovalci, ki so duševno moteni, se mora v tej smeri tudi izobraževati - vsaj nekateri iz vsakega doma. Zato naj se vodstva domov dogovarjajo s področnimi bolnišnicami za duševne in živčne bolezni (Polje, Idrija, Begunje, Vojnik), kamor bi odhajalo določeno osebje na 1 - 3 - mesečno prakso. V nekaterih primerih so pripravljene bolnišnice na za enjavo s strokovno usposobljenim kadrom.
4. Z ustanovitelji domov (občinskimi skupščinami) se je treba dogovarjati za štipendiranje kadra (v šoli za socialne delavce, v šolah za medicinske sestre, za negovalce) in tudi že iskati ustrežajoče osebe.
5. Nujno je, da vsi ravnatelji, ki so prišli na ta položaj v novejšem času, opravijo 1 - mesečno prakso na Bokalcih in sicer po programu, ki je bil svojčas že sprejet.

Priporočljivo je, da v bodoče opravi to prakso vsak novi ravnatelj še pred nastopom službenega mesta.

Tč. 5) Razno

Oprema. V delu je študija o opremljenosti domov in stanovanj za starejše ljudi. Glede na to je bilo sklenjeno, da domovi zaenkrat opreme ne nabavljajo, čeprav je v večini domov to potrebno, temveč naj izdelajo spisek potrebne opreme, katero bo možno ob večjem naročilu izdelati serijsko in s tem ceneje. Prav tako naj izdelajo spise ortopedskih pripomočkov, o katerih menijo, da so stanovalcem nujno potrebni. Izdelanih bo tudi več novih ortopedskih pripomočkov, za katere se bodo lahko odložili naknadno.

Hišni red. Praksa kaže, da v domovih za starejše ljudi ne morejo veljati pri uveljavljanju hišnega reda ista merila za kulturne in osebno urejene stanovalce in za asocialne ter družbeno neprilajpane ljudi. Zato bo potrebno proučiti možnost ostrejšega režima za slednje.

Zaposlitev stanovalcev. Občinske skupščine - oddelki za družbene službe večkrat pošiljajo v domove mlajše, še delazmožne osebe, ki pa niso sposobne, da bi same skrbele zase. Občinske skupščine plačujejo za take osebe celotno vzdrževalnino (in še mesečno žepni drobiž), čeprav bi si ljudje lahko to v veliki meri z delom odslužili, kar bi predstavljalo zanje obenem delovno terapijo. Dokler nimamo za take osebe posebnih domov, je potrebno proučiti možnost sklenitve pogodbenega delovnega odnosa s tako osebo tako, da plača občinska skupščina, zavod za socialno zavarovanje ali zavod za zaposlovanje le razliko k oskrbnim stroškom.

Na koncu posvetovanj so navzoči poslušali predavanje dr. Lippaia o vtisih s potovanja po Angliji.

SOCIALNO-MEDICINSKI PROBLEMI NA STAROST V NAŠIH POGOJIH ŽIVLJENJA IN DELA

(Zapiski s seminarja o geriatрії)

Zvezni zavod za zdravstveno zaščito je ob pomoči Svetovne zdravstvene organizacije organiziral v dneh od 6. do 9. oktobra 1964 seminar iz geriatрії. Seminar se je vršil v Opatiji. Prisostvovalo mu je skupno 143 oseb, od tega 129 poslušalcev (83 zdravnikov, 39 socialnih delavcev, 7 vodij komunalnih zavodov za socialno zavarovanje) in 15 predavateljev. Od predavateljev so bili trije gostje iz drugih držav (Nizozemske, Bolgarije, Čehoslovaške).

Seminar je bil prvi te vrste v Jugoslaviji. Zato je imel med drugim tudi namen, da se spoznajo med seboj različni delavci, ki se srečujejo pri svojem delu s problemi staranja in si izmenjajo dosedanje izkušnje. V tem pogledu je bilo posvečeno s strani organizatorjev premalo pozornosti. Med udeleženci so bili tudi takšni, ki s to problematiko še niso imeli opravka in se tudi v poklicnem delu ne srečujejo s temi vprašanji. Pač pa so po številu zaostajali socialni delavci (zlasti iz Slovenije – le trije). Morda je bil kriv temu naslov in predložen program seminarja, iz katerega je bilo razvidno, da se bodo obravnavale izrazito strokovne teme iz področja zdravstva. Izkazalo pa se je, da se predavatelji niso omejili na geriatrično področje, temveč so osvetlili to vprašanje z najrazličnejših aspektov. Tudi razprava je bila vseskozi izrazito gerontološko obravnana. Pri tem je ostlo izstopalo zaostajanje dejavnosti na socialnem področju, kar ovira tudi mnoge zdravstvene akcije in onemogoča vsako uspešno preventivno dejavnost.

Da bodo bralci vsaj nekoliko seznanjeni tudi z vsebino seminarja, sem skušala iz posameznih tem potegniti bistvene misli.

Dr. Dušan Breznik, direktor Demografskega centra Instituta za družbene znanosti, je orisal v svojem referatu spremembe v starostni strukturi prebivalstva Jugoslavije v obdobju od 1921 do 1981.

Podal je definicijo staranja kot demografskega procesa in navedel bistvene pokazatelje, ki se uporabljajo v demografiji za merjenje procesa staranja prebivalstva. Nadalje je obravnaval vzroke in posledice staranja prebivalstva in pa praktični pomen proučevanja starostne strukture kot npr. pri planiranju šolstva, zdravstva, socialnega varstva, zaposlenosti itd.

Dr. Robert Van Zonneveld, predstavnik Svetovne zdravstvene organizacije, je govoril o problemih geriatrije v svetu. Poudaril je, da se v zdravstveni zaščiti starih ljudi družbeni in medicinski faktorji često prepletajo. Zato je treba dati pri vzgoji kadrov na geriatričnem področju večji poudarek socialno medicinskim faktorjem. S staranjem prebivalstva se odpira za medicino novo pomembno področje aktivnosti, zlasti odkar je postalo socialno področje njen integralni del. Trenutno je v zvezi s tem še vedno največjapomanjkljivost nezadostno sodelovanje med zdravstveno in socialno službo. Razvoj v tej smeri pa bo izredno pomagal pri reševanju najbolj pomembne naloge geriatrije - preprečevanje starostne bolehnosti.

Dr. Zonneveld je plastično prikazal tudi strukturo in zaporedje nalog, ki sodijo v področje gerontologije. Tako je po njegovem mišljenju na prvem mestu materialna varnost starejšega človeka, sledi prehrana, nastanitev, oblačenje, delo, zdravstvena zaščita in socialna varnost, ki vključuje vse uslužnostne dejavnosti. Posebej je poudaril potrebo po razvoju ustanov za dnevno bivanje bolnih starih ljudi, zlasti v psihiatričnih primerih, različnih servisov, klubov itd.

Dr. Milutin Nešković, profesor medicinske fakultete v Beogradu, je obravnaval fiziološke in patofiziološke vidike staranja. Pri tem je ugotovil, da je življenjska doba vsakega individuuma odvisna od podedovanih življenjskih zmoglosti in od vpliva okolja ter da je življenjska doba večine ljudi v sedanosti pod potencialno dobo človeka.

Dr. Tašo Tašev, dopisni član bolgarske akademije znanosti je v svojem referatu govoril o demografsko statističnih študijah v zvezi z gerontološko problematiko. V Bolgariji deluje znanstveni center za gerontologijo in geriatrijo, ki se ukvarja predvsem s pojavi staranja ter vzroki, ki pogojujejo staranje in bolezni starih ljudi. V okviru tega je bila opravljena raziskava, pri kateri je bilo pod kliničnimi pogoji pregledanih 100 starih ljudi, kontrolno pa so pregledali nad 2000 ljudi, v starosti od 50 - 90 let. Center je izdelal perspektivno znanstvene pane za obdobje 1964 - 1970. Dalje je prikazal razvitost in delo domov ter ostalih služb v skrbi za starejše ljudi. Za enkrat obstoja v Bolgariji 29 domov za stare ljudi, v katerih prebiva preko 2000 oseb.

Dr. Stanislav Hejda (Čehoslovaška) je v svojem referatu izhajal predvsem iz ugotovitev nekaterih študij o prehrani starejših ljudi v družinah in v domovih za upokojence. Ugotovljeno je bilo, da so bili ljudje, ki so dožakali globoko starost, v glavnem suhi, njihova prehrana pa je bila manj kalorična. Primerjava prehrane zelo starih ljudi s prehrano današnje generacije je pokazala, da je prehrana v normalnih družinah v glavnem slična prehrani oseb, ki so doživele globoko starost, medtem ko je v domovih za upokojence kaloričnost mnogo višja. Na podlagi teh ugotovitev so vnesli v prehrano v domovih nekatere spremembe. Predvsem zmanjšanje prehrane, ki daje samo kalorije. To prehrano so zamenjali za živila, bogata na vitaminih in mineralih, vendar pod pogojem, da se finančni stroški ne

povečajo.

Na Čehoslovaškem je trenutno v središču pozornosti prehrana dietetičarjev ter v tem pogledu še zdaleč niso dosegli idealno stanje.

Dr. Arpad Han, profesor medicinske fakultete v Zagrebu, je opozoril niz problemov iz geriatrije, ki se kažejo v interni medicini. Pri kliničnih spremembah pri starejših pacientih je treba upoštevati, da njihov organizem navadno počasneje reagira pri poškodbah in patoloških procesih. Njihova zmožnost prilagajanja okoliščin je zmanjšana. Zato se klinični simptomi pri starih ljudeh razlikujejo po obliki in po intenzivnosti od podobnih simptomov pri mlajših ljudeh. Subjektivni občutki in objektivni simptomi so omejeni, reakcije organizma pa potlačene ali pomankljive. Zato naletimo na težave tudi pri fizikalnih metodah preiskave. Postavljanje diagnoze v geriatriji je na ta način povezano z vrsto težav. Ob tem pa se pojavljajo še tudi starostne in patološke spremembe, ki niso povezane z osnovno boleznijo.

Dr. B. Božovič, profesor medicinske fakultete iz Beograda je v svojem referatu in s številnimi diapozitivi prikazal pomembno vlogo endokrinih žlez v življenju posameznika tekom vsega življenja. Na starost opazamo, da je njihovo delovanje različno, za vse pa je karakteristična delna ali popolna involucija in zmanjšanje njihove aktivnosti. Svojo funkcijo najdlje obdržijo hipofiza in nadledvična žleza, ker so le-te pogoj za mnoge funkcije v organizmu, kakor tudi za ohranjanje življenja sploh.

Dr. Andrija Longhino, profesor medicinske fakultete na Beogradu, je govoril o kirurških problemih v geriatriji. Naraščajoče število starih pacientov postavlja kirurgijo pred mnoge zapletene probleme. V tem poročilu je tekla diskusija o indikacijah o potrebnosti operacije, o tveganju pri operaciji, o problemih kirurgije krvnih obtočil, o problemih radikalnega zdravljenja raka, o kirurgiji žlez in o problemih akutne kirurgije vključno s travmatologijo.

Uspeh geriatrične kirurgije ni več odvisen samo od kirurške tehnike, ampak posebno še od pravilne predoperacijske nege, moderne anestezijske in antišok terapije in pooperacijske nege.

Dr. Božidar Šimič, profesor medicinske fakultete v Beogradu je osvetlil probleme prehrane starih ljudi. Pri nepravilni prehrani odločajo v veliki meri navade in neznanje. Zato je to problem, ki se v enaki meri pojavlja pri slabem in pri zelo dobrem ekonomskem stanju, pri nizki in visoki kulturni ravni ljudi.

Raziskovanja prehrane v zvezi z zdravstvenim stanjem in delovno zmožljivostjo ljudi v Jugoslaviji so pokazala, da žive ljudje dlje v področjih, kjer je prehrana najbolj ustrezna (optimalna). Po drugi strani kažejo raziskave, da je v razviti področjih, kjer ljudje več je lo, večje število oseb, ki imajo preveliko telesno težo. Razširjenost bolezni srca, krvnih obtočil in sladkorne bolezni je v teh

področjih višja, kot pa v tistih, ki se še razvijajo. Glede množične prehrane v domovih za stare ljudi je bilo ugotovljeno, da je ta prehrana v večini hiperkalorična, da vsebuje preveč živalskih maščob in kuhinjske soli, manjka pa ji vitaminov, kalcija in beljakovin živalskega izvora.

Dr. Čedomil Plavšič, profesor medicinske fakultete na Reki, je obravnaval pomen topliškega in klimatskega zdravljenja ter talaso terapijo starih ljudi. Čeprav ni zanesljivih podatkov, lahko z empiričnega stališča vidimo, da bivanje ob morju pripomore k rekreaciji in izboljšanju fizične sposobnosti za aktivno življenje starih ljudi, izginejo tudi mnogi neprijetni subjektivni simptomi kot, npr. nespečnost, hitra utrujenost, pomanjkanje apetita. Starejšim osebam, ki imajo dihalne motnje, arteriosklerozo in podobno, omogoča bivanje ob morju izboljšanje. Pri tem imajo najvažnejšo vlogo: zračenje, sončenje in kopanje; za nekatere v okviru splošnih principov rekreacije, za druge s posredovanjem raznih fizikalno-medicinskih in kliničnih postopkov.

Dr. Radomir Gerič, prof. medicinske fakultete v Beogradu, je v svojem referatu pokazal na zaostajanje družbene skrbi za starejše ljudi v republiki Srbiji, na pomanjkanje sodobnih konceptov o zdravstveni in socialni zaščiti starih ljudi, na pomanjkanje ustreznih kadrov in nerazvitost socialne službe v celoti, posebej pa še za ostarele osebe.

Dr. Živko Kulčar, predstavnik zavoda za zdravstveno zaščito Hrvatske je govoril o pomenu socialnih in življenjskih pogojev doma, v domovih in v bolnišnicah za zdravje starih ljudi na Hrvaškem, v odnosu na situacijo v drugih deželah. Na podlagi njegovih izvajanj je cilj geriatrije preprečiti odn. odgoditi: prezgodnjo smrt, prezgodnjo invalidnost, predolgo zdravljenje, predolgo nesposobnost za delo, prezgodnje iskanje kontinuirane medicinske pomoči.

Problem geriatričnega pacienta je predvsem družbeni problem in zato bi morale družbene službe poskrbeti za rešitev najmanj treh četrtin problemov starih ljudi. Ker na so družbene službe šele na začetku razvoja, bodo morale po njegovem mnenju zdravstvene službe v večji meri sodelovati pri reševanju problemov starih, dokler se socialne službe ustrezno ne razvijejo.

Glede programa v skrbi za starejše osebe, je postavil na prvo mesto stanovanja za starejše ljudi in posebne vasi za upokojence, domove za upokojence, pomoč za gradnjo stanovanj ter proučevanje vpliva grupnih stanovanj na duševno stanje starejših oseb, organizirano pomoč širše skupnosti, institucije za nudenje medicinske in socialne pomoči in izobrazbo kadrov.

Glede upokojevanja je posebej poudarjal problem starostne meje in priprave na upokojitev. Neprilavljena upokojitev predstavlja pogosto živčni pretres, nekateri celo menijo, da je to vzrok nagleni fizični propadanju po upokojitvi. Za-

to bi bilo potrebno izkoristiti velike možnosti za organizirano reševanje teh vprašanj s pomočjo dela na domu, z zaščitnimi delavnicami, prekvalifikacijo in podobno.

Dr. Bojan Accetto, docent medicinske fakultete v Ljubljani, je v svojem referatu orisal problematiko staranja in življenjske pogoje starih ljudi v Sloveniji. Nakazal je osnovne splošne principe našega koncepta gerontološke geriatrične službe in sicer: da stari ljudje ostanejo v okolju, kjer so živeli in delali v zrelih letih, da je treba starim ljudem, ki niso več v stanju, da bi živeli samostojno v lastnem stanovanju, omogočiti življenje v domovih za stare ljudi in kot tretji splošni princip enakopraven položaj geriatrične medicine med ostalimi medicinskimi strokami. Stari ljudje naj se zdravijo v tistih ustanovah, kjer je to potrebno po vrsti bolezni. Zato pa ne bi smeli ustanavljati geriatrične bolnišnice. Proti odpiranju nekih novih specialnih geriatričnih bolnišnic govorijo tudi finančno-ekonomski razlogi.

Potrebne so organizirane zunanje gerontološke službe, katerih v naši republiki še nimamo in večja možnost primeme nastanitve in oskrbe v domovih.

Referent je posebej podčrtal problem kadrov, ki naj delajo v zunanjih gerontoloških službah, v domovih, kakor tudi v bolnišnicah, kjer se zdravijo starejši bolniki. Izobraževanje teh kadrov naj bi oskrbel gerontološko geriatrični center na Bokalcah.

Dr. M. Savičević, prof. medicinske fakultete v Beogradu, je govoril o problemih starih ljudi pri delu in njihovi delovni sposobnosti. Avtor je podčrtal tiste fiziološke in patofiziološke značilnosti starejših ljudi, ki bi mogle vplivati na njihovo delovno sposobnost v nekaterih sodobnih poklicih. Posebno je poudaril nekatere psihološke značilnosti starosti, kot skeptičnost napram vsaki novosti, izčrpanost, razdražljivost, možgansko arteriosklerozo ipd. in njihov negativen vpliv tako na delo kot tudi na sodelovanje pri delu, ki ga vodijo stari ljudje. Toda avtor poudarja tudi prednosti starosti. Če se te prednosti ugotovijo in upoštevajo, lahko dajejo izredno dobre rezultate in se lahko v veliko korist starim ljudem samim, institucijam kjer delajo in družbi na splošno.

Posebna pozornost je dana v tej študiji problemom, ki so posledica mehanizacije in avtomatizacije v industriji, psihološkim posledicam teh procesov in metodam za njihovo reševanje in kontrolo.

Po njegovem mnenju je pomembno, da si ljudje, ki gredo v pokoj, priksrbijo kako honorarno službo ali koristen hobby. Na ta način se lahko preprečijo mnoge škodljive posledice njihove upokojitve. Stari ljudje ne bi smeli biti breme za našo družbo in tudi ne bodo, če se bodo upoštevala vsa dejstva, s katerimi se ukvarja ta študija in če bodo vsi ti organizacijski in upravni delavci (in ne samo zdravstveni) ki urejajo odnose starejših delavcev seznanjeni s psi-

hološki in telesni značilnostni starosti.

Dr. Geza Levi, predstavnik zveznega zavoda za socialno zavarovanje je v svojem referatu nakazal demografske, ekonomske in druge faktorje, ki določajo dolžino delovnega staža in starostno mejo kot pogoja za pridobitev pravice do pokojnine. V sedanjem pokojninskem sistemu obstojajo nekatere slabe točke, ki so posebej opazne; regresivna lestvica pokojninskih osnov, pomanjkanje instrumentov za ocenitev dejanske vrednosti pokojnin, administrativni način financiranja, fiskalni elementi pri določanju davčnih stopenj. Vse te slabosti so povzročile nujnost reforme in določile smer revizije sheme pokojninskega zavarovanja.

Z družbenega in političnega vidika je sistem zastarel zaradi razvoja odnosov, ki temeljijo na principu, da naj bo delo edini kriterij pri določanju materialnega in družbenega položaja ljudi.

Demografska gibanja je treba upoštevati, kadar se ukvarjamo z reševanjem določenih problemov, s katerimi so organsko povezana. Taki problemi so tudi; problem gibanja in strukture obstoječega števila upokojencev in problem števila upokojencev v odnosu do aktivnega prebivalstva. V zvezi s prvim vprašanjem je osnovno ugotoviti mehanizme, preko katerih se formirajo efektivni koristniki pokojnin. Glede drugega vprašanja je ugotovljeno, da se bo nadaljevalo neenakomerno gibanje števila upokojencev in aktivnih zavarovancev, kar bo še povečalo sedanje izrazite disproporce. Zato je bila proučena možnost, da bi se z materialnim stimulan - som vplivalo na zavarovance, da bi ostali čimdlje v delovnem odnosu.

Delo na seminarju se je odvijalo v okviru diskusijskih grup in plenarnih diskusij. V cilju čim popolnejšega reševanja aktualnih problemov na področju socialno - zdravstvene zaščite starejših ljudi so bili sestavljeni naslednji sklepi oz. priporočila:

1. Eden osnovnih pogojev za pravilno planiranje socialno zdravstvenih ukrepov in zdravstvene zaščite starejših oseb je popolno sodelovanje zdravstvenih in socialnih delavcev, demografov-statistikov ter drugih strokovnih in družbenih delavcev in družbenih organizacij. Potrebno je, da se to sodelovanje odvija na ravni republik in posebej komun tako, da bi mogla socialno zdravstvena služba v čimvečji meri izkoristiti podatke demografskih raziskav pri planiranju zdravstvene zaščite oseb, starejših od 45 let. Zaradi velikega pomena, ki ga imajo demografski pokazatelji pri planiranju zdravstvene zaščite nasploh, posebej pa zdravstvene zaščite starih ljudi, je treba posvetiti večjo pozornost službi zbiranja podatkov. Zlasti je važen enoten način obdelave (pogoj za to je določitev enotnih definicij pojmov, s katerimi se operira).
2. Potrebno je razširiti in poglobiti znanstveno raziskovalno delo v okviru proučevanja socialno-zdravstvenih problemov, ki spremljajo starost in staranje. Najti je treba najprikladnejše ukrepe za pravočasno intervencijo, da bi se zaviralo prehi-

tro staranje in podaljšalo aktivno obdobje življenja starejših ljudi.

3. Glede na veliko število socialno in zdravstveno zavarovanih prebivalcev pri nas, je nujno potrebno organizirati službe, ki bi se ukvarjale s socialno zdravstvenimi problemi starih ljudi: patronaža, hišna nega, različne druge servisne službe za pomoč starim ljudem. Pri tem je treba posvetiti posebno pozornost problemom financiranja teh služb ob čimvečjem angažiranju zavodov za socialno zavarovanje.

4. V učne načrte za šolanje kadrov na vseh stopnjah (medicincev, socialnih delavcev, demografov, statistikov in drugih), je treba uvesti elemente iz geriatrije, ki bi omogočili boljše spoznavanje in reševanje problemov socialno zdravstvene zaščite starejših ljudi. Pri formiranju kadrov lahko znatno pomagajo družbene organizacije, posebno pa zdravniška društva, ki bi morala ustanoviti tudi geriatrične sekcije.

5. Geriatrično delo naj prevzamejo splošni zdravniki in specialisti v obstoječih zdravstvenih domovih. Bilo bi koristno, če bi se na ravni republik osnovali geriatrični centri, v katerih bi se vršilo znanstveno raziskovalno delo in vzgoja kadrov, ki bodo v praksi delovali pri reševanju zdravstveno socialnih problemov starih ljudi.

6. Z namenom razširitve in poglobitve znanja na področjih geriatrije in gerontologije je treba višji stalno izmenjavo izkušenj na vseh ravneh, kar pomeni, da je treba omogočiti izmenjavo obiskov posameznih strokovnjakov in skupin med republikami in ustanovami.

7. Potrebno je, da republiški, okrajni in občinski organi posvetijo več pozornosti strokovni usposobljenosti kadrov, ki so zaposleni v ustanovah za oskrbo starih ljudi. Postavi naj se zahteva, da je vodja take ustanove lahko le oseba z višjo strokovno izobrazbo. Glede profila strokovnosti naj bo to predvsem zdravstveni ali socialni delavec.

8. Starejši ljudje obolevajo prav tako kot vsi ostali. Glede na to jih ni treba zdraviti ločeno od ostalih pacientov. Specifičnosti starosti pogojujejo tudi posebnosti v patologiji starih ljudi. Zdravnik splošne prakse bi moral več vedeti o značilnostih obolevanj starejših ljudi, in iz tega potegniti zaključke, tj. v procesu zdravljenja uvesti postopke, ki odgovarjajo višji starosti pacienta. Pri skrbi za starejše bolne osebe je posebno važno ekipno delo (zdravnik, socialni delavec, patronažna medicinska sestra, ekonomist in drugi). Za sedaj ni potrebna specializacija iz geriatrije kot posebne medicinske discipline, vendar je nujno, da se v okviru obstoječih disciplin vnesejo v pouk elementi geriatrije.

9. Starejšim starostnim skupinam je treba omogočiti delo na delovnem mestu s primernim delovnim časom; odgovarja naj njihovi psihosomatski kondiciji, vendar

brez materialnih izgub. Nujno potrebno je vplivati preko družbeno političnih organizacij, posebno preko sindikatov na delovne kolektive in organe upravljanja glede pravilnega reševanja odnosov starejših in mlajših delavcev na delovnem mestu.

Vodilo pri tem ne smejo biti samo ekonomski principi, ampak tudi principi mentalne higiene in humanosti.

10. V že obstoječih kot tudi v novo ustanovljenih domovih je treba zagotoviti nastanitev zdravih in bolnih starih ljudi z vsemi potrebnimi pogoji za nudenje ustreznih socialno-medicinske zaščite. Stroški za popolno medicinsko pomoč v teh zavodih naj gredo v breme zavodov za socialno zavarovanje.

11. V zvezi z organizacijo gerontološke geriatrične službe naj se sprejmejo teze v referatu doc. dr. Accetta. Prav tako je predloženo, da se v celoti sprejmejo konceptije, vsebovane v referatu prof. dr. Simiča o vprašanju prehrane.

12. Nujno je, da se posveti več pozornosti načinu valorizacije pokojnin, da bi se dohodki starih upokojencev konstantno izenačevali s pokojninami novih upokojencev v duhu predlogov, ki so jih že dale posamezne republike. Glede na to, da veliko starejših ljudi ni zajetih v sistemu pokojninskega zavarovanja, so potrebni ustrezni ekonomski, socialni in zdravstveni ukrepi na ravni komun in komunalnih skupnosti socialnega zavarovanja, da bi se problemi socialne zdravstvene zaščite te kategorije našega prebivalstva rešili pravilno in v skladu z ostalimi kategorijami.

SKLEPI O OTROŠKEM VARSTVU

Skupščina SR Slovenije je na seji Socialno-zdravstvenega in Prosvetno-kulturnega zbora dne 15. oktobra 1964 obravnavala otroško varstvo v Sloveniji in sprejela naslednje

SKLEPE

1. Občine naj čimprej sprejmejo programe otroškega varstva in zanj namenijo večja sredstva kot doslej, da bi tako uspešno izpolnile naloge, ki so postavljene v resoluciji o nalogah komune in stanovanjske skupnosti pri otroškem varstvu in v priporočilu za izvajanje nalog komune in krajevne skupnosti pri otroškem varstvu, ki ju je sprejela Ljudska skupščina LRS. Te programe naj upoštevajo že pri izdelavi družbenih planov za leto 1965 in perspektivnih planov.
2. Izvršni svet naj prouči sistem financiranja celotnega otroškega varstva, predvsem s stališča povečanja udeležbe sredstev splošne potrošnje. O svojih stališčih in konkretnih predlogih naj Skupščini čimprej predloži poročilo.

Celotno otroško varstvo mora dobiti primerno mesto v smernicah sedenletnega plana družbenega razvoja SR Slovenije.

3. Ustrezna odbora Socialno-zdravstvenega in Prosvetno-kulturnega zbora naj še nadalje spenljata in proučujeta problematiko otroškega varstva, kjer bo sta o tej problematiki še razpravljala.
4. Gradivo: "Varstvo otrok v SR Sloveniji" se pošlje vsem občinskim in okrajnim skupščinam, družbenim organizacijam in ustreznim zavodom, ki naj služi kot pripomoček pri obravnavanju otroškega varstva in pri sprejemanju sklepov za njegov hitrejši razvoj.

Stališča

SKUPŠČINE SR SLOVENIJE GLEDE POLITIKE NA PODROČJU REHABILITACIJE INVALIDNIH OSEB

Skupščina SR Slovenije je na seji Socialno zdravstvenega zbora in Gospodarskega zbora dne 28. maja 1964 obravnavala stanje in probleme rehabilitacije invalidnih oseb v Sloveniji ter je glede politike na področju rehabilitacije teh oseb sprejela naslednja

stališča

- Rehabilitaciji in zaposlovanju invalidnih oseb je še naprej posvečati posebno pozornost. Razvitost našega gospodarstva je na taki stopnji, da rehabilitacija invalidov kot organizirana družbena aktivnost ne more biti obravnavana samo kot humana dejavnost, temveč prerašča vsak dan bolj v ekonomsko nujnost. Zaposlitev invalidnih oseb v normalnih delovnih pogojih je osnovno načelo v procesu njihovega vključevanja v življenje kot enakopravnih proizvajalcev in upraviteljev. Nerešeni problemi invalidnih oseb in neprimerna politika upokojevanja pomeni dodatno obremenjevanje nacionalnega dohodka in zmanjšanje družbenih dohodkov zaradi naraščanja skupine neproduktivnega prebivalstva.
- Najučinkoviteje je treba preprečevati nastajanje vzrokov invalidnosti in posvečati maksimalno skrb načrtni preventivni dejavnosti. Delo, ki ga na tem področju opravljajo obstoječi odgovorni organi in organizacija ter institucije, je treba vsebinsko dopolniti in skladno povezati s sistemom rehabilitacije invalidnih oseb.
- Delovne organizacije so najvažnejše področje za izvajanje poklicne in socialne rehabilitacije, zato je potrebno delo drugih strokovnih služb učinkovito povezati z njimi, kadrovske - socialne službe pa tako v organizacijskem kakor v strokovnem pogledu usposobiti tudi za uspešno delo pri obravnavanju invalidnih oseb v delovnih organizacijah. Proučiti je primerno obliko stimuliranja delovnih organizacij, ki zaposlujejo večje število invalidnih oseb.
- Ni mogoče razvrščati med "ostale invalidne osebe" kogarkoli v delovni organizaciji, ker je za ugotavljanje preostale delazmožnosti pristojna le invalidska komisija. Kadrovske - socialne službe predvsem pa zdravstvena služba mora

jo po predpisanem postopku omogočati prizadetim delavcem pridobitev vseh pravic, ki jim pripadajo zaradi invalidnosti. Invalidske komisije morajo doseči večjo enotnost in objektivnost kriterijev ter večjo strokovnost pri ocenjevanju preostale delazmožnosti.

- Invalidske komisije in vse druge službe, ki se ukvarjajo s poklicno rehabilitacijo se morajo bolj kot doslej posluževati metod poklicne rehabilitacije in tesneje sodelovati z ustanovami za rehabilitacijo invalidov in delovnimi organizacijami. V izvajanju pripravljalnega postopka je treba najti učinkovite oblike sodelovanja med invalidskimi komisijami in centri za poklicno rehabilitacijo, ki naj v bodoče prevzemajo strokovni del pripravljalnega postopka za delo invalidskih komisij v zvezi z ocenjevanjem preostale delazmožnosti.
- Izboljšati je treba kadrovske sestav strokovnih služb na področju rehabilitacije. Potrebne so prožnejše oblike koordiniranega strokovnega izobraževanja kadrov, ki že delajo na tem področju, sistematično dopolnjevanje in usklajevanje učnih programov ustreznih strokovnih šol in intenzivnejša politika štipendiranja strokovnih kadrov doma in v tujini.
- Pristojni republiški činitelji morajo omogočiti materialne in kadrovske pogoje, ki jih zahteva proizvodnja sodobnih ortopedskih pripomočkov in naprav. Strokovne institucije naj si prizadevajo, da se doseže v Jugoslovanskem mešlu standardizacija in tipizacija ortopedskih pripomočkov, kar bo omogočilo delitev proizvodnje med proizvajalci, uvedbo sodobnejše tehnologije in izdelavo sodobnejših ortopedskih pripomočkov v krajših izdelovalnih rokih.
- Študijsko analitični dejavnosti je treba ustvariti organizacijske in materialne pogoje za koordinirano programiranje raziskav na področju rehabilitacije.
- Uskladitev pozitivnih predpisov s področja rehabilitacije invalidnih oseb z ustavo SFRJ in z ustavo SR Slovenije daje med drugim okvir in možnosti za sprejetje ustreznega republiškega predpisa. S tem bi bilo treba regulirati organizacijo službe poklicne rehabilitacije in zaposlovanja vseh invalidnih oseb ter določiti enake principe in enotne kriterije za strokovno ugotavljanje preostale delazmožnosti za vse invalidne osebe. Jasno je tudi opredeliti obveznosti službe za zaposlovanje delavcev pri kontinuirani skrbi za zaposlitev vseh invalidnih oseb.
- Po enotnih kriterijih in izdelani terminologiji je treba uvesti sistematično statistično obravnavanje in spremljanje problemov invalidnosti. To je pomembno zlasti za preventivno delo pri preprečevanju nastajanja vseh vrst invalidnosti, za nadaljnje programiranje kapacitet in vrst posameznih rehabilitacijskih ustanov ter za izobraževanje ustreznih strokovnih kadrov. Na ta način bo tudi mogoče stalno spremljati pozitiven družbeno ekonomski učinek izvajane rehabi-

litacije.

Vsebinsko, strokovno in organizacijsko je treba profilirati institucije za rehabilitacijo. Pospešiti je treba izgradnje centrov za poklicno rehabilitacijo kot strokovnih operativnih institucij. Istočasno je tudi ustvariti pri bolniških oddelkih bazo za začetno rehabilitacijo bolnikov.

Proučiti in določiti je mesto zavodom za zaposlovanje invalidov pod posebnimi pogoji. Izkoristiti je tudi vse možnosti različnih oblik in dela na domu.

Stalna konferenca za rehabilitacijo invalidnih oseb v Sloveniji naj tudi v bodoče kot republiški družbeni koordinativni organ vzpodbuja k izvajanju sodobne rehabilitacije v SR Sloveniji. V tem smislu naj svojo vlogo odigrajo tudi okrajne konference in družbeni organi pri občinskih skupščinah.

Zavod SR Slovenije je za rehabilitacijo invalidov sestavil Informacijo o stanju in problemih rehabilitacije invalidnih oseb v SR Sloveniji in s tem prikazal stanje in glavne probleme invalidnih oseb v naši republiki. Ta informacija in razprava o njej sta prispevali k boljšemu poznavanju te problematike in pripomogli, da je Skupščina SR Slovenije zavzela svoja zgoraj navedena stališča. Informacija je problematiko rehabilitacije invalidov obdelala zelo mnogostransko kot to izhaja iz poglavij Informacije, ki jih tu navajamo.

- I. TEMELJNA NAČELA IN VLOGA STALNE KONFERENCE ZA REHABILITACIJO INVALIDNIH OSEB V SR SLOVENIJI.
- II. POMEN REHABILITACIJE V NAŠI DRUŽBI
- III. POKLICNA REHABILITACIJA IN ZAPOSLOVANJE INVALIDOV PO VELJAVNIH PREDPISIH
- IV. EVIDENCA IN STATISTIKA
- V. ORGANIZACIJA SLUŽB V SISTEMU INSTITUCIJ ZA REHABILITACIJO INVALIDNIH OSEB
 1. DRUŽBENE SLUŽBE IN UPRAVNI ORGANI
 2. INSTITUCIJE ZA MEDICINSKO REHABILITACIJO
 3. STANJE IN PROBLEM TEHNIČNE ORTOPEDIJE
 4. INSTITUCIJE ZA REHABILITACIJO PRIZADETE MLADINE
 5. CENTRI ZA POKLICNO REHABILITACIJO INVALIDNIH OSEB
 6. ZAVODI ZA ZAPOSLOVANJE INVALIDOV POD POSEBNIMI POGOJI
 7. PROBLEMI NA PODROČJU PREVENTIVE

VI. PROBLEMI REHABILITACIJE IN ZAPOSLOVANJA INVALIDNIH OSEB V GOSPODARSKIH ORGANIZACIJAH

1. PROBLEM INTEGRACIJE INVALIDOV V NORMALNO DELOVNO OKOLJE
2. OBOLEVANJE INVALIDOV V PRIMERJAVI Z OBOLEVANJEM ZDRAVIH DELAVCEV V GOSPODARSTVU

VII. PROBLEMI STROKOVNIH KADROV

1. KADRI NA PODROČJU INVALIDSKEGA VARSTVA OBČINSKIH SKUPŠČIN
2. KADRI NA PODROČJU SOCIALNEGA ZAVAROVANJA
3. KADROVSKA SLUŽBA V GOSPODARSKIH ORGANIZACIJAH
4. KADRI NA PODROČJU MEDICINSKE REHABILITACIJE
5. UČNI PROGRAMI STROKOVNIH ŠOL
6. STROKOVNO IZPOPOLNJEVANJE KADROV V TUJINI

VIII. ŠTUDIJSKO ANALITIČNO DELO

AKTUALNOSTI IZ NAŠIH REVIJ

OBČAN št. 21/64

Dr. Pavel Rožman: MEDOBČINSKO SODELOVANJE NE OMEJUJE SAMOSTOJNOSTI OBČIN

O medobčinskem sodelovanju v današnjem pomenu besede ne more biti govora pred letom 1955, čeprav so npr. skupna posvetovanja več občin obstojala že tedaj. So pa takrat vse temeljne družbeno-politične in ekonomske funkcije pripadale okrajem. Z uvedbo komunalnega sistema leta 1955 pa so se začele občine razvijati in utrjevati kot osnovne nosilke družbeno-političnih in ekonomskih funkcij. Pravo medobčinsko sodelovanje se je pričelo razvijati leta 1958, ko se je v večjem obsegu prenesla pristojnost od okrajev na občine in je postalo aktualno ustanavljanje nadaljnjih medobčinskih služb, zlasti inspekcijskih, pozneje pa so okraji prenašali na posamezne občine tudi ustanovitelske pravice za nekatere zavode. Nova ustava (republiška) iz leta 1963 je samostojnost in samoupravnost občin, kot tudi medobčinsko sodelovanje še bolj utrdila z izrecnim določilom v 89. členu, da občine pri uresničevanju svojih nalog med seboj sodelujejo in v ta namen ustanavljajo skupne organe in organizacije, združujejo sredstva, izmenjujejo izkušnje, organizirajo skupne akcije in druge oblike medsebojne pomoči in sodelovanja.

Interes občanov odloča o tem ali naj se določena naloga občine realizira v občinskem ali v medobčinskem merilu. Kadar občina ne more določene naloge izvesti sama, oziroma je sama ne more izvesti tako učinkovito kot to zahteva interes občanov, je umestno, da to nalogo kvalitetno izvrši v sodelovanju z drugimi občinami. S tem samostojnost in samoupravnost občine ni prizadeta, nasprotno se noben družbeni organizem ne more uspešno razvijati brez sodelovanja z drugimi enakimi in sorodnimi organizmi. Ker medsebojno občinsko sodelovanje urejata tudi zvezna in republiška ustava, je vsak tozadevni lokalizem škodljiv in intencijam ustave nasproten.

Medobčinsko sodelovanje moramo torej na današnji stopnji komunalnega razvoja obravnavati kot trajen družbeni pojav, kot nujnost in potrebo hitrejše za razvoja občin in njihove preobrazbe v prave socialistične komune.

Po letu 1963 so se občine združevale predvsem na področju inspekcijskih služb;

tako sta v Beli krajini in v Zasavju nastala skupna oddelka za inspekcijske službe. V inspekcijski dejavnosti se namreč najbolj občuti organizacijske in kadrovske slabosti občinskih služb.

Razen v omenjenih medobčinskih službah se medobčinsko sodelovanje izraža (tako v občinski upravi kot v občinskih družbenih službah) še v skupnih posvetovanjih, v združevanju finančnih sredstev, v skupnih akcijah.

Velike možnosti za medobčinsko sodelovanje pa so še pri skupnem planiranju razvoja gospodarstva, pri skupnih plansko analitičnih službah, pri skupnem planiranju srednjih in strokovnih šol, pri zdravstvenih zavodih in sploh na področju zdravstvene preventive.

Seveda pa bi se to sodelovanje moralo razvijati na osnovi točnih predhodnih analiz o občinskih potrebah, ki jih je treba realizirati, pa tega občina sama ne bi mogla. Pri analiziranju takih potreb bi občinam morala pomagati in dajati pobude okraj in republika, med drugim tudi s tem, da bi jim posredovali ugotovitve in izkušnje drugih občin. Na podlagi takih analiz bi občine tiste naloge, ki niso bile realizirane oziroma so bile realizirane slabo, rešile v sodelovanju z drugimi občinami, enako bi tudi tiste službe, ki slabo uspevajo bodisi zaradi slabe organizacije ali neodgovarjajočega kadra organizirale v medsebojnem sodelovanju.

Za dosedanje stopnjo medobčinskega sodelovanja je značilna ugotovitev, da se je to sodelovanje do sedaj razvijalo predvsem tam, kjer so slabi materialni in kadrovske pogoji silili občine v sodelovanje. Zanimljivo pa medobčinsko sodelovanje še ne stremi za tem, da bi se izboljšale občinske službe, dosegla boljša organizacija in večja kvaliteta dela.

V bodoče bo treba s pogodbami natančno precizirati medsebojne pravice in dolžnosti občin, zlasti izpolnitve njihovih finančnih obveznosti, dotiranje služb nadomestiti s plačevanjem njihovih delovnih programov, zagotoviti učinkovito kontrolo izvrševanja teh programov, obveščanje občanov o delu medobčinskih služb in sprejeti še druge ukrepe, ki naj zagotovijo učinkovitost medobčinskega sodelovanja.

Največja ovira za uspešnost medobčinskega sodelovanja je pomanjkanje strokovnih kadrov, tako v občinski upravi kot v drugih občinskih službah. To je po drugi strani tudi najpomembnejši vzrok, ki občine sili v medobčinsko sodelovanje. Seveda pa medobčinsko sodelovanje tudi samo trpi zaradi nizke kvalitete kadrov. Zato bodo morale tudi medobčinske službe posvetiti dopolnilnemu strokovnemu izobraževanju vso skrb, med drugim tudi s štipendiranjem.

Občine pa bodo morale delo medobčinskih služb kontinuirano spremljati, odkrivati vse pomanjkljivosti in skrbeti, da se iste odpravijo.

Janko Vodopija: MLADINSKO PRESTOPNIŠTVO V OKRAJU LJUBLJANA V
LETIH 1962 - 1963

Komisija za mladinska vprašanja pri Svetu za notranje zadeve OLO Ljubljana je podala poročilo o stanju in problematiki mladinskega prestopništva v okraju Ljubljana v času od 1.I.1962 do 1.I.1963 kakor so ga obravnavali organi za notranje zadeve, sodišča, javna tožilstva, socialno varstveni organi, vzgojni zavodi itd.

Dočim mladinska delinkvenca v zadnjih letih stalno a rahlo narašča zaznamuje OLO Ljubljana (mišljen prejšnji obseg okraja, pred priključitvijo OLO Novo mesto in OLO Kranj) močan porast - cca 40 % - tako kvantitativno kot tudi v pojavljanju nekaterih hujših oblik mladinskega prestopništva.

To kažejo podatki Sveťa za notranje zadeve OLO Ljubljana, Republiškega sekretariata za notranje zadeve SR Slovenije, Okrožnega in Okrajnega sodišča v Ljubljani ter podatki o sodnih ukrepih zoper mladoletnike, izrečeni pri sodiščih na celotnem območju Slovenije.

Organi za notranje zadeve OLO Ljubljana so v letih 1960, 1961 in 1962 obravnavali poleg kaznivih dejanj mladoletnikov tudi ostale kršitve pravnega in družbenega reda povzročene po otrokih in mladoletnikih, kot so pobegi od doma ali iz vzgojnih zavodov, potepuštvu, beračenje, prostitucija itd. in sicer leta 1960 1 268 primerov, leta 1961 1 451 primerov, leta 1962 pa 2 084 primerov. Porast v letu 1962 znaša 43 %.

Republiški sekretariat za notranje zadeve SR Slovenije je leta 1960 obravnaval 1 467 mladoletnikov, ki so storili 1 557 kaznivih dejanj, leta 1961 1 130 mladoletnikov, ki so storili 1 236 kaznivih dejanj, leta 1962 1 736 mladoletnikov, ki so storili 2 267 kaznivih dejanj. Število mladoletnih prestopnikov je v 1962 poraslo za 58%, število kaznivih dejanj pa za 35%.

Okrožno in okrajno sodišče v Ljubljani sta leta 1961 obravnavali 175 kazenskih zadev, pri katerih je bilo udeleženih 256 mladoletnikov, leta 1962 pa 252 kazenskih zadev, pri katerih je bilo udeleženih 367 mladoletnikov.

Porast števila mladoletnih storilcev kaznivih dejanj znaša v letu 1962 40%.

porast kazenskih zadev pa 39 %.

Podatki sodišč iz cele Slovenije o izrečenih sodnih ukrepih zoper mladoletnike pa so drugačni.

Leta 1960 so sodišča obravnavala 495 mladoletnikov, ki so storili 737 kaznivih dejanj;

leta 1961 so sodišča obravnavala 500 mladoletnikov, ki so storili 678 kaznivih dejanj;

leta 1962 so sodišča obravnavala 507 mladoletnikov, ki so storili 839 kaznivih dejanj.

Po teh podatkih znaša porast števila mladoletnih storilcev kaznivih dejanj leta 1962 1,5 %, porast števila kaznivih dejanj pa 23 %.

Nasprotje v zgornjih podatkih kaže, da se je mladinsko prestopništvo v primeri z okrajem Ljubljana v drugih okrajih naše republike tekom leta 1962 zmanjšalo. Dejansko se je v mariborskem okraju znižalo za 11 %, podobno pa tudi na območju bivših krajev Kranj in Novo mesto. K taki razliki v odstotkih je prispevalo tudi dejstvo, da so javna tožilstva in sodišča kazenski postopek v precej primerih ustavila.

Ker je v Sloveniji oca 100 000 mladoletnikov med 14 in 18 letom, pomeni 507 pred kazenskimi sodišči obravnavanih mladoletnikov le 1/2 % od celokupnega števila mladoletnikov, kar se pravi, da pride na 200 mladoletnikov 1, ki je bil obravnavan pred sodiščem.

Med kaznivimi dejanji mladoletnikov daleč prednjačijo tatvine (288), to so predvsem male tatvine, nekaj pa je tudi vlomnih tatvin. Tatvinam sledi neupravičena raba tujih premičnih stvari - motornih vozil. Takih kaznivih dejanj je bilo 60. Dalje so navedena sodišča obravnavala 4 hude telesne poškodbe, 14 kaznivih dejanj zoper javno moralo (posilstva, spolne obževanja z mladoletno osebo, homoseksualnost itdl.), 3 ropi, 16 uničenj tujih stvari in 14 ogrožanj prometa.

Ti podatki kažejo, da je bilo 93 % vseh kaznivih dejanj mladoletnikov naperjenih zoper premoženje.

Kazniva dejanja zoper javno moralo naraščajo. Tako je na območju OLO Ljubljana Tajništvo za notranje zadeve obravnavalo leta 1962 71 tovrstnih kaznivih dejanj, katerih storilci so bili večinoma polnoletne osebe. Med njihovimi žrtvami je bilo 30 otrok in 17 mladoletnikov. Polnoletniki, ki zagreše te vrste kaznivih dejanj so po večini alkoholiki in psihopati.

Organi za notranje zadeve so leta 1962 obravnavali 629 primerov pobega od doma ali iz vgojnegga doma, leta 1963 pa 225 primerov. Motivi pri pobegu od doma

strah pred slabo oceno v šoli, pri pobegih iz zavoda, domotožje in avanturizem.

Podatki o prostituciji mladoletnic so zajeti v potepuštvu; gre največkrat za mlade nekvalificirane delavke.

Po socialni strukturi je med mladoletnimi storilci kaznivih dejanj največ vajencev, nato učencev osemletk, nato nekvalificiranih delavcev.

Razmerje med spoloma 5 : 1.

Mladoletniške združbe za izvrševanje kaznivih dejanj oziroma dejanj oporečnih s stališča pravnega reda in družbene discipline so značilen pojav mest in industrijskih središč. Nevame so zlasti zaradi psihološkega vpliva na svoje člane kot tudi na ostalo mladino. Združba ima posebno miselnost in psihozo, v njej najde mladoletnik odobravanje in opravičilo za svoja dejanja, nasprotno pravemu redu. Ko pa je mladoletnik že kompromitiran in v združbi ujet, je ta na ta ujetu vztrajanju v njej prisiljen z grožnjami in fizičnim nasiljem. Mladoletni združbe kulminirajo v huliganstvu, ki se pojavlja tako v zahodnem kot v vzhodnem svetu. Idejno pomeni huliganstvo zanikanje vseh družbenih in moralnih norm in popolno brezperspektivnost. Temu idejnemu konceptu odgovarjajo dejanja in podvigi huliganov.

Tajništvo za notranje zadeve OLO Ljubljana je leta 1962 obravnavalo 64 združb, (razen ene vse v Ljubljani) med njimi združbe mladoletnikov, ki so vse skupaj obsegale cca 40 članov, kateri so se v pijančevanju spolno izživljali na domačih zabavah (Hausbali) v odsotnosti staršev, v slogu filma "Prevaranti". Skupino "mladih levov" so sestavljali gojenci neke industrijske šole. Vlamjali so predvsem v avtomobile, vodja skupine pa je izvršil prav po gangstersko roparski napad na neko osebo, potem ko je ta v hranilnici dvignila svoje prihranke. Skupina vajencev obstoječa iz 6 članov se je prostituirala homoseksualcem. Skupino "pokonci lasje" so sestavljali učenci neke osemletke. Kradli so kolesa in mopede in se pripravljali na vlome.

V letu 1962 so združbe na območju OLO Ljubljana narasle za 20 %. Organi notranjih zadev so v sporazumnem sodelovanju z javnimi tožilstvi in sodišči z energičnimi ukrepi izločili kolovodje teh združb in jih poslali v vzgojne zavode ali v mladoletniške zapore, nakar se je v Ljubljani število mladoletniških kaznivih dejanj zmanjšalo.

Okrožno in okrajno sodišče v Ljubljani sta tekom leta 1962 izrekli proti mladoletnikom v kazenskem postopku te ukrepe:

- v 3 primerih mladoletniški zapor,
- v 31 primerih oddajo v vzgojni zavod ali vzgojni popeljaveški dom,
- v 47 primerih strožje nadzorstvo po skrbstvenem organu,
- v 23 primerih strožje nadzorstvo po starših.

v 10 primerih ukor.

V vsej Sloveniji je bilo leta 1962 poslanih v mladoletniški zapor 10 mladoletnikov, od teh 3 v ljubljanskem okraju.

Zapori za mladoletnike so sedaj v Celju. Tu se mladoletniki obvezno šolajo in izobražujejo za primeren poklic.

Vzgojno izobraževalni dom v Radečah je sicer dobro urejen vzgojni zavod, potreboval pa bi še poseben zaprt odderek za delo s težko vzgojljivimi mladoletniki.

Za vzgojni zavod v Logatcu bi bila priporočljiva preselitev bliže Ljubljani, da bi mogli mladoletniki hoditi na delo v mesto. Bilo bi ga treba urediti kot zavod internatskega tipa, kot je to zavod v Slivnici, kamor se sprejemajo toliko disciplinirani gojenci, da ne potrebujejo večjega nadzorstva.

Dekliško vzgajališče v Višnji gori nima dovolj možnosti za sodobno poklicno usposabljanje deklet.

V navedene domove pošiljajo delinkventno mladino sodišča, v vzgojne domove v Veržetu, v Smledniku in v Planini pa jih sodišča ne pošiljajo.

Vzgojne domove razen tistih zaprtega tipa bo treba premestiti bliže mestom in industrijskim centrom, da bodo imeli gojenci večje možnosti izbire poklica in da se bodo lažje prilagajali normalnemu življenju.

Socijalna analiza neprilagojene mladine je v letih neposredno po osvoboditvi kazala na težke gmočne in stanovanjske razmere, sedaj pa prikazuje, da izvira več kot 60 % mladoletnikov, ki pridejo v kazenski postopek pred sodišče iz popolnih, gmočno dobro stoječih družin, (število nezakonskih znaša samo cca 10 %). Družine žive v novih oziroma v vsaj primernih stanovanjih. Tudi je sedaj v družinah mladoletnikov, ki izvirajo, le redko najti nemoralnost, alkoholizem ali kriminalitetu staršev.

Vzroke mladinske neprilagojenosti bo torej pretežno iskati v objektivnih zunanjih okoliščinah kot so: zanemarjena ali pomanjkljiva vzgoja, slabi vzgledi v družini, pre zaposlenost staršev, premajhno nadzorstvo, vpliv slabih filmov in slabe literature, slaba družba predvsem pa neorganizirano izkoriščanje prostega časa.

Seveda pa te zunanje okoliščine, všteti še buren tempo življenja, ki ga karakterizira hlastanje po zunanjih užitkih in materialnih dobrinah, vodijo do iztirjenja mladoletnika le ob določenih njegovih osebnih kondicijah.

Naloga vse družbe in zlasti še onih, ki se bavijo z vzgojo in problemi mladine je, da se tudi ta iztirjena mladina vrne v družbo.

Organizirati bo predvsem treba prosti čas vajske in delavske mladine in jo

usmerjati v športne in druge organizacije, organizirati njihovo izobraževanje in zdravo zabavo. Otrokom zaposlenih staršev je treba dajati vso pomoč za varstvo in vzgojo otrok z ustanavljanjem široke mreže varstvenih ustanov.

Organi za notranje zadeve najtesneje sodelujejo pri delu z izčrpanimi mladoletniki s socialno varstvenimi organi, vzgojnimi posvetovalnicami, združenimi ustanovami, sodišči in javnimi tožilstvi, kakor tudi z vsemi organizacijami, ki delajo z mladino v mladinski komisiji Sveta za notranje zadeve.

Ta komisija se je z zastopniki javnega tožilstva in sodišč dogovorila za enotne smernice in za hitro ukrepanje proti kolovodjem mladinskih združb, ki so postale pereč problem. Razen z naštetimi organi in organizacijami je komisija še priporočila Gospodarski zbornici in Zavodu za strokovno izobraževanje naj organizirata v okviru vajenskih šol dodatni pouk za vajence s pomankljivim znanjem ali z nepopolno šolo, ker je opaziti med nepripravljenimi mladino predvsem vajence, ki niso mogli slediti pouku in v malodušnosti zašli v brezdelje ter iztirili. Enako je okrajni gospodarski zbornici poslala priporočilo za strožje izvajanje zakona glede prepovedi točenja alkoholnih pijač mladoletnikom. Zvezna komisija za pregled filmov pa opozorila na škodljive vzgojne posledice slabih filmov, enako tudi kinematografska podjetja v Ljubljani na prepoved obiskovanja večernih predstav mladoletnikom izpod 15. leta.

MLADINA št. 46/1964

M.B.: KRIVA POTA VZROKI IN IZHODI

Iz posvetovanja na CK ZMS o mladinskem prestopništvu v novembru tega leta.

Dejstvo je, da največ mladih ljudi zapade v prestopništvo v obdobju, ko konča obvezno osemletno šolanje in se vključi v poklicne šole ali preneha z nadaljnjim šolanjem in se zaposli kot nekvalificirana delovna sila oziroma se sploh ne zaposli. Treba pa je tudi ugotoviti, da tako družbena skupnost kot celota pa tudi mladinska organizacija sama tem mladim ljudem posveča najmanj pozornosti.

Delavske univerze, šole za življenje, oddelki za odrasle na šolah in druge oblike izobraževanja mladih zajemajo le majhen del mladih proizvajalcev. Rešitev problema njihovega nadaljnjega izobraževanja bi bila v tem, da se jim omogoči vzporedno s priučevanjem in vključevanjem na delovno mesto dopolnilno splošno in družbeno izobrazbo.

Naloga ZM pri delu s temi mladoletniki, kakor tudi z mladino v osemletkah, srednjih in strokovnih šolah je na eni strani družbeno politična vzgoja, na drugi strani pa tudi skrb, da bo mladina zdrava in da bo kulturno izrabila svoj prosti čas. Posvetiti je treba večjo pozornost športu in telesni kulturi ter delavsko mladino, ki ima ravno največ neorganiziranega prostega časa vključiti v kulturne in športne dejavnosti.

ZM naj bi se tudi zavzela proti točenju alkoholnih pijač mladoletnikom ter proti ponočnjaštvu.

Nadalje naj bi mladinska organizacija pomagala mladim ljudem po vrnitvi iz vzgojnih zavodov, da bi se lažje in čimprej vključili v delo in življenje.

GLASILO DPM št.9/1964

Marija Strajnar: PREHOD NA SISTEMATIČNO PREDŠOLSKO VZGOJO

Sedemletni plan kranjske občine predvideva razširjenje predšolske vzgoje oziroma uresničenje prestopnega prehoda na sistematično predšolsko vzgojo najstarejšega predšolskega letnika. Razvoj celodnevne bivanja otrok v šoli sedaj proučujejo in bodo tudi o tem vprašanju sprejeli program sedemletnega razvoja.

Program zajema naslednje probleme:

Razširitev omrežja vzgojno varstvenih ustanov tako, da bodo vsi otroci predšolske dobe, ki so potrebni varstva zajeti v vzgojno varstvene ustanove, eno leto preden začno hoditi v šolo pa vsi otroci iz območij, v katerih so vzgojno varstvene ustanove, v predšolsko vzgojo.

Za šolske otroke se bo postopno urejevalo varstvo v šoli.

Ureditev mladinske prehrane za vse tiste otroke predšolske in šolske dobe, ki zaradi zaposlenosti staršev ali iz drugih razlogov nimajo urejene prehrane.

Ureditev igrišč v vzgojno varstvenih ustanovah in stanovanjskih naseljih.

Ureditev pionirskih sob v blokkih.

Ureditev financiranja vzgojno varstvenih ustanov.

Zagotovitev primernega števila kadra za varstvo na šolah in v vzgojno varstvenih ustanovah.

Razvijanje vseh vrst letovanj, posebno zdravstveno preventivnih in vseh oblik rekreacije otrok.

„VESTNIK REPUBLIŠKEGA SEKRETARIATA ZA SOCIALNO VARSTVO SRS“

- Izdaja Republiški sekretariat za socialno varstvo SRS, Ljubljana
- Tiska Zavod SR Slovenije za statistiko, Ljubljana, Vožarski pot 12. Dano v tisk decembra 1964 v 700 izvodih.
- Urejuje uredniški odbor - odgovorni urednik dr. Viljem Lippai, Ljubljana. Uredništvo in uprava sta v Ljubljani, Cankarjeva ul. 1/IV, telefon 21-908

Vestnik izhaja v 6 številkah na leto. Naročnina za leto 1964 znaša 1000 din.- Ta številka stane 300 din.

OPOZORILO NAROČNIKOM!

Prosimo, da naročnino nakažete na tekoči račun št.: 600-11-637-103.

Prosimo naročnike, ki so v zaostanku z naročnino za leto 1963,
da jo čimprej poravnajo.

